

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BÖLÜMÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

SIMONE DE BEAUVOIR'IN EDEBİ ESERLERİNDEKİ KADIN KARAKTERLERİN
VAROLUŞÇU FEMİNİST ETİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

HİLAL YAVUZ

İSTANBUL 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BÖLÜMÜ

SIMONE DE BEAUVOIR'IN EDEBİ ESERLERİNDEKİ KADIN KARAKTERLERİN
VAROLUŞÇU FEMİNİST ETİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

HİLAL YAVUZ

Tez Savunma Jürisi

1. Tez Danışmanı : DOÇ. DR. HÜMEYRA ÖZTURAN
2. Üye: PROF.DR. RAHİM ACAR
3. Üye: DOÇ. DR. YAYLAGÜL CERAN KARATAŞ

İSTANBUL 2024

ÖZET

SIMONEDE BEAUVOIR'IN EDEBİ ESERLERİNDEKİ KADIN KARAKTERLERİN VAROLUŞÇU FEMİNİST ETİK BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada Simone de Beauvoir'ın edebi eserlerindeki kadın karakterler, onun varoluşçu feminist etik görüşleri çerçevesinde incelenmiştir. Beauvoir'ın metinlerinde betimlenen kadın karakterlerin belli özellikleri tasnif edilmiştir. Beauvoir felsefesinde merkezi kavramlar olan özgürlük ve varoluşu aşma hususları açısından kadınların toplum içindeki dezavantajlı konumları tespit edilerek, eserlerindeki roman karakterler üzerinden kadınları bağımsız olmaya ve otantikliğe götürecek yolun izlekleri takip edilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda bu çalışmada toplumsal ve biyolojik cinsiyet eşitsizliği, öteki ile kurulan diyalektik ilişki, toplumdaki abject bakış açısı gibi temalar ele alınmış, Beauvoir'ın metinleri modern öznenin özgürlük mücadelesi olarak çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Varoluşçu feminist etik, özgürlük, feminizm, varoluşçuluk.

ABSTRACT

THE EVALUATION OF FEMALE CHARACTERS IN THE LITERARY WORKS OF SIMONE DE BEAUVOIR IN THE CONTEXT OF EXISTENTIALIST FEMINIST ETHICS

In this study, the female characters in Simone de Beauvoir's literary works are analyzed within the framework of her existentialist feminist ethical views. Certain characteristics of the female characters depicted in Beauvoir's texts are classified. By identifying the disadvantaged position of women in society in terms of freedom and transcending existence, which are central concepts in Beauvoir's philosophy, it is tried to follow the path that will lead women to independence and authenticity through the novel characters in her works. At the same time, in this study, themes such as social and biological gender inequality, the dialectical relationship established with the other, the abject point of view in society are discussed, and Beauvoir's texts are analyzed as the modern subject's struggle for freedom.

Key Words: Existential feminist ethics, freedom, feminism, existentialism.

ÖNSÖZ

Varoluşçu felsefenin ve ikinci dalga feminizmin önemli filozoflarından biri olan Simone de Beauvoir'ın (ö. 1986) kurgusal metinleri, özellikle kadın karakterlerin zayıflıklarına ve varoluşsal sancılara odaklanır. Söz konusu zayıflıklar ve sancılar Beauvoir'a göre kadınların özgür olamamalarından ve içkinliğe yazgılı olmalarından kaynaklanır. Beauvoir felsefesine göre özgürlük en önemli değerdir ama ontolojik olarak güvence altında değildir. Kadınlar eğer varoluşlarını aşarak özgür olmak istiyorlarsa mücadeleli bir hayat yolculuğunu tercih etmek zorundadır.

Bu dünyanın hakiki öznesi olan erkek türü karşısında öteki konumunda yer almış, eril düşünce tarafından atanan değerlerle bezenmiş bir çevrede, içkin dünyasında kendi yolunu bulmaya çalışan kadının söz konusu durumunu *kadınlık durumu* olarak tanımlayan Beauvoir, felsefi bir problem olarak cinsiyeti sorgulamıştır. Tarihin başlangıcından itibaren hem kutsal, hem kirli kabul edilen kadın, kendisine yönelik yapılmış tüm tanımlamaları, insanlığın öznesine eş bir özne konumuna ulaşarak değiştirebilecektir. Bu amaç için kadınlar kendilerinin içinde bulunduğu durumu fark etmeli ve kendilerine ait projeler gerçekleştirmelidir. Kadınlar ancak bu yolla bağımsız ve özgür olabilirler.

Beauvoir'ın felsefi denemelerinde tasvir ettiği tüm zorlukları, çalışan bir anne olarak bizzat kendim tecrübe ettim. Hem iş hayatında, hem gündelik hayatımda cinsiyetim sebebiyle maruz kaldığım ötekilik bu tez çalışmasını içimde alevlendiren kıvılcım olmuştur. Bu kıvılcımı büyütmemi ve kontrol altına almamı sağlayanlara teşekkür etmeliyim. Öncelikle bu çalışmanın her aşamasında beni sabırla dinleyip yönlendiren, yüksek lisans eğitimimin başlangıcından bu güne desteğini benden hiç esirgemeyen, yazdıklarımı büyük bir sabırla okuyan; bilgisini ve vaktini benimle cömertçe paylaşan danışmanım ve sevgili hocam Hümeysra Özturan'a büyük bir teşekkür borçluyum. Onun sonsuz desteği, iyimserliği ve güveni olmasaydı, bu çalışmanın altından kalkamazdım. Ayrıca çok kıymetli katkılarıyla tezimi olduğundan çok daha ileri bir noktaya taşıyan, öğrencisi olmaktan mutluluk duyduğum değerli hocam, jüri üyesi Prof. Dr. Rahim Acar'a; engin bilgisine, donanımına ve zekâsına hayran olduğum, görüşleri ile tezimi zenginleştiren değerli jüri üyesi Doç. Dr. Yaylagül Ceran Karataş'a şükranlarımı sunuyorum.

İkinci olarak doğduğum andan itibaren ellerinden gelen tüm gayretle beni destekleyen ve sevgisini esirgemeyen, her anımda yanımda olan anneme ve rahmetli babama sonsuz minnettarım. Yine tez süresince beni yarımsız bırakmayan, ilk andan beri her konuda beni destekleyen, en karamsar olduğum anlarda bile güvenimi yeniden kazanmamı sağlayan arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak kendisini tanıdığım andan itibaren yakınlığı ve desteği öğrendiğim, sonsuz güveni tecrübe ettiğim değerli eşim Talip'e ve beni büyüten evlatlarım Ali ve Ömer'e teşekkürlerin en büyüğünü borçluyum.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu ve Sınırları	1
2. Araştırmanın Kaynakları	4
1. BÖLÜM: KADININ ONTOLOJİK KONUMU: BAŞKA/ÖTEKİ.....	10
1.1 Varoluşçu Feminist Etik ve Simone de Beauvoir’a Dair Genel Bir Giriş	10
1.1.1 Varoluşçu Feminist Etiğe Dair Genel Bir Çerçeve	12
1.1.2 Simone de Beauvoir ve Varoluşçu Felsefesinin Ana Hatları	15
1.2 Başka/Öteki Nedir?	20
1.2.1 Kadın Türü Olarak Mutlak Başkalık	35
2. BÖLÜM: KADININ VAROLUŞSAL DURUMU: İÇKİNLİK.....	43
2.1 İçkinlik nedir?	43
2.2 İçkinlik Bağlamında Beauvoir’ın Edebi Eserlerindeki Kadın Karakterlere Dair Ortaya Çıkan Görüşler	45
2.2.1 Femme Fatale (Kötü Kadın)	45
2.2.2 Kendi Varoluşunu Üstlenmeme	54
2.2.3 Ev	62
3. KADIN İDEALİ: KENDİNİ AŞMA.....	66
3.1.1 Bağımsız Kadın Kimdir?	66
3.1.2 Otantiklik ve Özgürlük	75
SONUÇ.....	79
KAYNAKÇA	83

KISALTMALAR

d: Doğum

ö: Ölüm

s: Sayfa

Çev: Çeviren

İC: İkinci Cinsiyet

MAÜ: Müphemlik Ahlakı Üzerine

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu ve Sınırları

Bir filozofun fikirlerinin oluşmasında onun bireysel yaşantısının ve deneyimlerinin etkisi oldukça önemlidir. “Kadın doğulmaz, kadın olunur”¹ sözüyle kadınlık durumunu felsefi bir problem olarak inceleyen, ikinci dalga feminizmin öncülerinden kabul edilen Simone de Beauvoir (ö. 1986), hem yaşantısı hem de felsefi ve edebi türde eserleriyle XX. yüzyılın etkin filozoflarından biri olmuştur. 1908 yılında Paris’te doğan Beauvoir, feminizm denince akla gelen ilk isimlerdendir. Aynı zamanda çağdaşı Sartre (ö. 1980) ile birlikte varoluşçuluk akımının önemli temsilcilerinden biridir. Onun felsefesi kendisinin diğer ilgi alanlarında da tezahür etmiş, bilhassa edebi eserlerinde felsefesine dair göndermeler fazlasıyla yer bulmuştur. Beauvoir, romanlarında varoluşçu felsefenin sorunlarını ve kavramlarını incelemiştir. Bu sebeple bu çalışmada Simone de Beauvoir’ın feminist etik düşüncesi, kendisinin edebi eserlerindeki kadın karakterler üzerinden incelenmeye çalışılacaktır. Aynı zamanda Beauvoir’ın felsefi denemelerinde ortaya çıkan varoluşçu feminist etik görüşlerinin, edebi eserlerindeki kadın karakterlerinde ortaya çıkan temalarla ne kadar ilişkili olduğu, bir paralellik olup olmadığı sorularına cevap aranacaktır. Böylece bu çalışmanın temel iddiası Beauvoir’ın felsefi eserlerinde tespit edilen varoluşçu feminist etik hususların, onun romanlarındaki kadın karakterlerde izlenebildiği, kadın karakterlerin söz konusu hususlara uygun olarak betimlendiği iddiasıdır.

Beauvoir, edebiyat ve felsefeyi kişisel ve felsefi açıdan uzlaştırma çabasını şöyle açıklamıştır:

Bir hayli çok okudum; o yaşta insanın okuyabileceği bir şekilde okurdum, saf bir şekilde ve tutkuyla. Bir romanı açmak gerçekten bir dünyaya girmektir, somut, zamansal bir dünyaya, tekil karakterleri olan insanlar ve olaylarla dolu bir dünyaya. Felsefi bir inceleme beni yeryüzüne ait görünüşlerin ötesine geçirip zamansız bir cennetin dinginliğine götürürdü... Hakikat nerede bulunacaktı? Yeryüzünde mi, sonsuzlukta mı? Parçalanmış hissediyordum.²

Beauvoir, yaşam kadar çeşitli deneyimler sunma imkânı sebebiyle roman yazmayı seçmiştir. Felsefi yazılar, bireysel deneyimlerden ortaya çıkan farklı ihtimalleri bir yaşam biçimi olarak önermez. Bunu yerine okuru yazarın bakış açısına ikna etmeye davet eder. Ancak romanlar Beauvoir’e göre okurun özgürlüğüne seslenebilir. Varoluşçu felsefesini özgürlük, seçim, sorumluluk kavramları üzerine inşa eden bir filozof olarak, farklı bakış açılarını benimsemiş karakterler üzerinden hakikati aramak amacıyla roman yazmak, tam da Beauvoir’e uygun bir edimdir. Beauvoir, yazmayı aynı zamanda feminist bir edim olarak da görür. Aşkın dünyada projeler tasarlayarak varoluşunu gerçekleştiren erkek karşısına, aşkın bir edim olarak yazmayı koyar. Hayatının projesi olarak yazdığını

¹ Beauvoir, S. D. (2022), *İkinci Cinsiyet I*, (Çev. G. Acar Savran), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, s. 9.

² Kirkpatrick, K. (2019), *Beauvoir Olmak Bir Yaşam*, (Çev. D. Soysal), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s. 207

belirtir. Felsefe ve edebiyat alanında onlarca eser vermiştir. Dolayısıyla bu çalışma, “yazma pratiğini bir tür aşkın eylem olarak belirten filozofun eserlerinde özgür ve otantik bir birey nasıl yaşar?” sorusuna cevap bulmayı da amaçlar.

“Nasıl yaşanır?” sorusu Beauvoir için önemlidir. Daha önemli soru ise, insanın kendi varoluşunu gerçekleştirmek ve hakiki anlamda özgür olmak amacıyla yaşadığı bir dünyada, tarihin başladığı zamandan itibaren insan kelimesinin tam karşılığı olarak var olan erkek karşısında, özne değil öteki olan kadının nasıl yaşayacağıdır. Bu soru varoluşçuluğu, feminizmi ve etiği aynı potaya getirir. Beauvoir nasıl yaşanır sorusuna bu üç doktrin içinde cevap bulmaya çalışır. Beauvoir felsefesinin bu yapısı nedeniyle, elinizdeki çalışmanın birinci bölümde öncelikle feminist etik hakkında genel bir çerçeve çizilmektedir. Varoluşçu feminist etik için önemli kavramlar *özgürlük*, *seçme edimi* ve *kadının konumu* olduğu için, Beauvoir’ın felsefesi çizilirken bu kavramlar üzerinden ilerlenmiştir. Diğer varoluşçu felsefeler ise genelde ilgili filozofun kendi merkez kavramları üzerinden şekillendiği için, bu bağlamda Beauvoir haricindeki varoluşçu filozoflara ayrıntılı şekilde değinilmemiştir. Bu bölümde bir feminizm özeti sunulmamakta, Beauvoir’ın varoluşçu feminist etik görüşlerinin kökenleri ve sınırları hakkında bir zemin sunmak hedeflendiği kısaca hem varoluşçu feminist etikten hem de Simone de Beauvoir’ın varoluşçu felsefesinden bahsedilecektir. Söz konusu bölümün diğer başlığı ise Beauvoir romanlarındaki kadın karakterler değerlendirildiğinde ortaya çıkan başkalık kavramı hakkındadır.

Birinci bölümün ikinci başlığı ve ikinci bölüm çalışmamızın analize dayalı kısmı olup, varoluşçu feminist etik görüşleri üzerinden Beauvoir’ın romanlarındaki kadın karakterlerine dair değerlendirmeleri içermektedir. Bu bölümdeki değerlendirmeler üç ana tema çerçevesinde yapılmıştır. Bunlar: *Kadının ontolojik konumu*, *Kadının varoluşsal durumu* olup, Beauvoir’ın romanlarındaki kadın karakterlerden hareketle onun varoluşçu feminist etik görüşleri izah edilmektedir. Kadının ontolojik konumu başlığında Beauvoir’a göre bir kadının ontolojik özgürlüğünün cinsiyeti sebebiyle sınırlı olması, bu bağlamda onun özne olamayışı, *öteki* olması üç karakter örneğinde ifade edilir. Beauvoir, Hegel (ö. 1831) ve Sartre’ın felsefelerinden hareketle öznenin iki boyutlu yapısını kendi felsefesinin temeline oturtur. Bu bağlamda iki boyutluluğu ontolojik anlamda varlıklar üzerinde genişleterek, erkek ve kadını tıpkı benliğin iki boyutu gibi açıklar. Beauvoir’a göre erkek öznedir, kadın ise özne olmayandır, söz konusu önerme tarihin başlangıcından beri böyledir. Özne nesneden tiksindir, dolayısıyla erkek kadını ezer. Ontolojik olarak başkalık tespiti Beauvoir’ın romanlarında kendini aşikâr eden bir düşüncedir. Dolayısıyla çalışmamızın ilk başlığı *başkalık* tespitinin izini sürer.

Çalışmamızın ikinci bölümü kadının varoluşsal durumu hakkında olup, Beauvoir’ın romanlarındaki kadın karakterlerin eylediği âlemlerin birbirine benzeyen yönlerinden hareketle oluşturulmuştur. Beauvoir kadınların eyledikleri dünyayı içkinlik olarak tarif eder. Ona göre her insan projeleri yoluyla varoluşunu aşmak için bu dünyaya gelir. Bir öznenin projelerini, tasarılarını gerçekleştirerek varoluşunu aşabilmesi ancak aşkın edimlerle mümkündür. Aşkın edimler dünyayı inşa eden eylemlerdir. Beauvoir’a göre kadınlar eril tahakküm tarafından içkin dünyaya yani evlerine

hapsedilmiştir. Bu sebeple aşkın dünyada eyleyemezler. Varoluşlarını gerçekleştirme imkânları ellerinden alınmıştır. Beauvoir aynı zamanda varoluşunu gerçekleştiremeyen kadınların, iç dünyalarının kendilerini sıkıştırmasından kaynaklı olarak bir takım savunma mekanizmaları geliştirdiklerini belirtir. Kimisi aşk yoluyla kimisi mistik inançlara kendisini adayarak, kimisi narsisist bir benliğe tutunarak varoluşlarını gerçekleştirme sorumluluğundan kaçarlar. Beauvoir'ın romanlarındaki her bir kadın karakterin bu savunma mekanizmalarının en az birine başvurduğu bu çalışmada tespit edilmiştir. Bu açıdan söz konusu başlıkta, romanlardaki kadın karakterlerin içkin dünya ile ilişkileri, içkin dünya içindeki edimleri, bu edimlerle büründükleri kişilik tipleri analiz edilmektedir.

Çalışmamızın üçüncü bölümü kadının otantikliği ve özgürlüğü üzerinedir. Her bir ana karakterin roman boyunca kendi gerçekliğine kavuşmasının imkânı ve bu gerçekliği aşabilmesinin yolları incelenmektedir. Bu bölümde aynı zamanda Beauvoir'e göre romanlarındaki kadın karakterlerin varoluşçu feminist etiğin nihai amacı olan özgür ve otantik bir kadın olma yolculuklarına dair değerlendirmeler yapılmaktadır

Tez çalışmamızda sınıflandırmalar her bir roman için ayrı bir başlık kullanılarak yapılmamıştır. Onun yerine kadın karakterlerin nitelikleri üzerinden bir tasnif gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda kadın karakterler ontolojik açıdan ve varoluşlarını gerçekleştirememeye sebep olan sınırlar açısından incelemeye tabi tutulmuştur. Beauvoir'ın belirttiği gibi onun eserlerinde hakiki anlamda özgürlüğe ve otantikliğe örnek oluşturacak kadın karakterler bulunmamaktadır. Dolayısıyla kadınlar onun romanlarında da özne değil nesne, öteki, başka olarak yer almaktadır. İçkin dünyada yaşayan, kendi varoluşsal sorumluluklarını alamamış, seçim yapma sorumluluğunu üstlenmemek için çeşitli sığınaklara kaçmış bireylerdir. Kimisi âşık kadın, kimisi evli kadın olarak tam da *İkinci Cinsiyet*'te anlatıldığı şekliyle bir yaşam sürmektedirler. Beauvoir her ne kadar özgün ve özgür bir kadın örneği çizmemiş olsa da romanların sonlarında, kadın karakterler kendi otantikliğine giden yola adım atmış olurlar. İlişkiler içinde kendilerine doğru uzanan yolu arşınlarlar. Bu açıdan özgünlüğe giden yol için hala bir umut vardır. Beauvoir için ilişki yani öteki kavramı özgürlük için olmazsa olmazdır. Her ne kadar aynı toprakta yatsalar da bu bakımdan Sartre'dan ayrı düşer.

Beuvoir hakkında ve feminist etik alanda yapılmış çalışmalar incelendiğinde, yapılan çalışmaların genellikle Beauvoir'ın yalnızca felsefi deneme türünde eserleri üzerinden kaleme alındığı, ya da tek bir kavramı esas alarak -örneğin Beauvoir felsefesinde özgürlük gibi- incelemeler yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma Beauvoir'ı varoluşçu feminist etik düşüncesi açısından, romanlarındaki kadın karakterler çerçevesinde incelemesi bakımından literatüre farklı bir katkı yapmayı hedeflemektedir. Böylece bu çalışma Beauvoir'ın hem felsefi hem edebi kişiliğini, varoluşçu görüşlerini işlerken nasıl kullandığını göstermeyi de amaçlamaktadır.

2. Araştırmanın Kaynakları

Beauvoir yazı edimini kendi varoluşunu gerçekleştirme olarak kabul ettiğinden tüm hayatını yazmakla geçirmiştir. Bu sebeple onun felsefesini kavrayabilmek için elimizde çokça eseri bulunmaktadır. Bu çalışmanın birincil kaynakları onun felsefi çalışmaları ve romanlarıdır. Bunlardan çalışmamız açısından en mühim olanlarından biri olan *Pyrrhus ve Cineas* (*Pyrrhus et Cineas*) isimli denemesini 1944 yılında yayınlamıştır. 1948 yılında ise *Müphemlik Ahlakı Üzerine* (*Pour une Morale de L'ambiguite*)³ isimli eseri neşredilmiştir. Söz konusu iki eser Beauvoir'ın varoluşçu felsefesinin en önemli kavramı olan *özgürlük* hakkındaki düşüncelerinin açıklanması bakımından önemlidir. Beauvoir, özgürlük kavramını kendi varoluşçu felsefesinin merkezine almış ama bizlere değişmeyen, sabit bir özgürlük kuramı sunmamıştır. Mesela *Pyrrhus ve Cineas* isimli denemede Beauvoir özgürlüğü mutlak olarak düşünür. Sınırları olmayan bir özgürlük tanımı yapar. Ancak *Müphemlik Ahlakı Üzerine* isimli eserinde özgürlük fikri *durum içinde özgürlük* fikrine dönüşür. Durum içinde özgürlük Beauvoir'e göre özgürlüğün ontolojik olarak güvence altına alınamaması, tarihsel bir takım şartlarla sınırlı olmasıdır. Görüldüğü üzere özgürlük kavramla ilgili değişiklikler ve temellendirmeler söz konusu iki eserle açığa çıkar. Tezimizin üzerine inşa edildiği Beauvoir felsefesini kavramak açısından bu iki eser oldukça önemlidir.

Çalışmamız için en önemli kaynak olan *İkinci Cinsiyet*⁴ (*Le Deuxieme Sexe*) Beauvoir'ın magnum opusudur. Söz konusu eser 1949 yılında neşredilmiştir. İlk olarak 1969'da Payel yayınları tarafından kısmi tercümesi yapılarak ayrı ayrı ciltler halinde Türkçeye kazandırılmıştır. 2022 yılında ise tam tercümesi yapılarak Koç Üniversitesi Yayınları tarafından iki cilt halinde tekrar yayımlanmıştır.⁵ Bu eser feminist düşünce tarafından mihenk taşı olarak kabul edilir. *İkinci Cinsiyet* feminist düşüncelerin kısık sesle dile getirildiği bir dönemde 'kadın' meselesini bir felsefi problem olan ele alan ilk eserdir. *Müphemlik Ahlakı Üzerine* isimli eserde özgürlüğün tarihsel olduğunu belirten Beauvoir, bu eserde kadının özgür olamamasını cinsiyet bağlamı üzerinden inceler. Kadınlığı bir durum olarak niteleyerek, kadını dünyada bir nesne, mutlak başka olarak tanımlar. Kadının siyasal, dinsel, toplumsal açıdan erkeklerden aşağıda olmasına felsefi argümanlar sunarak bir itiraz ortaya koyar. Bu sebeple Beauvoir'ın varoluşçu feminist felsefesini kavramak açısından en önemli eserinin *İkinci Cinsiyet* olduğu kabul edilir. Ayrıca Beauvoir kendi romanlarında felsefi görüşlerini çokça ifade etmiştir. *İkinci Cinsiyet* bu bağlamda çalışmamızın romanlarından hareketle oluşturduğumuz "Kadın Türü Olarak Mutlak Başkalık", "Kadının Varoluşsal Durumu" başlıkları için veri sağlamıştır.

Stanford Felsefe Ansiklopedisinin "Simone de Beauvoir" maddesinin yazarları Debra Bergoffen ve Megan Burke, ansiklopedi maddesinin bibliyografi kısmında Simonede Beauvoir'a ait on

³ Beauvoir, S. D. (2022), *Müphemlik Ahlakı Üzerine- Pirus ve Sineas*, (Çev. G. Kaya-Rocheman), İstanbul: Everest Yayınları.

⁴ Beauvoir, S. D. (2022), *İkinci Cinsiyet I,II*, (Çev. G. Acar Savran), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

⁵ Bu çalışmada kaynak olarak kullanılan eser, bu basımdır.

adet edebi eser kaydetmiştir.⁶ Bunlardan ikisi öykü, sekiz tanesi roman türündedir.⁷ Bu eserlerden dokuzu Türkçeye çevrilmiştir. Bir tanesinin yalnızca İngilizce çevirisi bulunmaktadır. Çalışmamıza kaynaklık teşkil etmesi bakımından uygun olan üç roman seçilmiştir. Bu romanlar *Konuk Kız*, *Başkalarının Kanı* ve *Mandarinler*'dir. Sözü geçen üç roman onun felsefi düşüncesindeki çeşitli kırılmaları ve değişimleri anlama bakımından önem taşımaktadır. Aynı zamanda kadın karakterlerin ayrıntılı bir şekilde betimlendiği ve kadın karakterlerin mizaçlarının romanların başlangıcındaki ve sondaki durumları arasında belirgin farklılıkların bulunduğu eserlerdir. Karakterlerin ruhi yapısındaki değişimler, çalışmamız açısından önemlidir. Çünkü Beauvoir felsefesinde kadının başka olarak konumlanması onun varoluşunun gerçekleşmemesi adına bir sorun teşkil eder. Kadınlar var oluşunu gerçekleştiremiyor olmanın iç sıkıntısıyla çeşitli yollara başvururlar. Söz konusu çıkmazdan kurtulma yolları, kadınlar için çeşitli kimlik tipleri oluşturur. Seçilen üç romandaki kadın karakterler, bu tür kimliklerin içeriğine ve bu kimliklerin oluşumunun gözlenmesine imkân sağlayan karakterlerdir.

Beauvoir'ın yayımlanmış ilk romanı olan aynı zamanda çalışmamızın “Başka nedir?” ve “Kadın Türü Olarak Mutlak Başkalık” başlıkları için çokça veri sağlayan *Konuk Kız (L'Invitée)*⁸ adlı eseri 1943 yılında yayınlanmıştır. Bu roman onun varoluşçu felsefesinin temeli olan özgürlük kavramını mutlak olarak yorumladığı İkinci Dünya Savaşı öncesinde kaleme alınmıştır. Aynı zamanda roman türünde farklı bir biçim denediği eserinde karakterlerin duygularını ve düşüncelerini yoğun biçimde aktarır. Bu eserin karakterleri yine kendi hayatından kişileri yansıtır. Sartre ve Olga ile hayatının bir döneminde kurduğu üçlü ilişki bu eserin ana konusudur. Romanın kadın karakterleri arasındaki farklılıklar, çalışmamızın kadın karakterlere atfedilen çeşitli kimlik tiplerini örnekleme bakımından önemlidir. Aynı zamanda romanın baş erkek karakterinin betimlenme tarzı Beauvoir'ın erkeklere bakış açısına yönelik oldukça veri sağlar. Kadın karakterler arası ilişki ise Beauvoir felsefesinde özneleşmenin imkânına dair ipuçları içerek bir diyalektik ilişki olarak kabul edilebilir.

1944'te yayınlanan *Başkalarının Kanı (Le Sang des Autres)*⁹, Beauvoir'ın sorumluluk ve özgürlük sorununu ele aldığı ve çalışmamızda kaynak olarak kullanılan ikinci romanıdır. Bu romanda Beauvoir öteki ile kurulan ilişkide diğer kişinin özgürlüğüne müdahil olup olunamayacağı konusunu sorgular. Aynı zamanda bu romanda bir kadının sorumsuzluktan özgürlüğe, hiçbir şey yapmamaktan kendi otantikliğine giden yolculuğu gözler önüne serilmektedir. *Başkalarının Kanı* romanının başkahramanı, çalışmamızın “Bağımsız Kadın” başlığı için örnek bir karakterdir. Karakterin Beauvoir'cı anlamda bir nesne olarak yaşamını devam ettirirken, roman içinde varoluşunun sorumluluğunu alabilen bir özneye dönüşümü çalışmamız açısından oldukça anlamlıdır. Aynı zamanda

⁶ Bergoffen, D., Burke, M. (2024, 22 Kasım) “Simone de Beauvoir”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/Beauvoir/#RecoBeau> adresinden alındı.

⁷ *Malentendu a Moscou* (Moskova'da Yanlış Anlama) Beauvoir'ın *Yıkılmış Kadın* kitabının içinden çıkardığı kısa bir romanı olup, 1965 yılında ayrı şekilde basılmıştır. İlgili ansiklopedi maddesinde bu romanın ayrı basımından bahsedilmemektedir.

⁸ Beauvoir, S. D. (2022), *Konuk Kız*, (Çev. E. Özdoğan), İstanbul: Everest Yayınları.

⁹ Beauvoir, S. D. (2023), *Başkalarının Kanı*, (Çev. E. Erbaş), İstanbul: Everest Yayınları.

roman, bir bireyin ahlaki olarak sorumluluk alanının sınırları üzerine ciddi sorgulamalar içerir. Ayrıca söz konusu eser varoluşçu etik açısından özgürlük kavramının klasik etik teoriden ayrılan yönlerini tespit etme açısından verimli bir kaynaktır.

Çalışmamızda temel kaynak olarak kullanılan bir diğer roman, Beauvoir'a Goncourt Ödülü'nü kazandıran *Mandarinler (Les Mandarins)*¹⁰'dir. *Mandarinler* 1954'te yayınlanır. *Koşulların Gücü*'nde, bu romanın konusunun Sartre ile kendi özel yaşamları tarafından olduğu gibi şekillendiğini belirtir. Aynı zamanda Amerikan romancısı Nelson Algren, Fransız yazar Albert Camus ve Sartre; romanda bahsi geçen kişilerden sadece birkaçıdır. Sol entelektüel akımın savaş sonrası varoluşsal acıları, sorumlulukları ve seçimleri aynı zamanda bu varoluşsal acıların kişiler arası ilişkiler üzerindeki etkileri, özgürlük meselesi *Mandarinler*'in temel konularıdır. Romanın iki anlatıcısı bulunmaktadır. Bunlardan biri kadın diğeri erkektir. Çalışmamız açısından Beauvoir'ın bu iki karakteri betimleme tarzı ve bu karakterlerin kişisel özellikleri, kadın ve erkek kavramlarının nasıl algılandığına dair örnek teşkil etmektedir. Ayrıca söz konusu farklılık, kadın türünün ontolojik olarak başkalığını açıklar niteliktedir. Aynı zamanda çalışmamız için bu roman vesilesiyle *Konuk Kız* sonrası Beauvoir düşüncesinde değişmeye başlayan özgürlük kavramına dair izlekler tespit edilebilir.

*Bütün İnsanlar Ölümlüdür (Tous les Hommes sont Mortels)*¹¹ eseri Beauvoir'ın 1946 yılında kaleme aldığı diğer bir romanıdır. Romanın başkahramanı alt yüz yıldır ölmeyen bir erkek karakterdir. Romanın diğer bir anlatıcısı da bulunmaktadır. İkinci anlatıcı olan kadın karakter, ölümsüz karakteri keşfetmiş, ondan hikâyesini anlatmasını istemiştir. Roman ölümsüz karakterin hayat hikâyesi üzerinden ahlaki değerlerin ölümsüzlük kavramı ile ilişkisini sorgulayan mahiyette kaleme alınmıştır. Kadın karakterin yalnızca dinleyici pozisyonunda kalması nedeniyle bu eser çalışmamıza kaynaklık teşkil etmemektedir.

*Sessiz Bir Ölüm (Une Morte Tres Douce)*¹² adlı eserinde Beauvoir, annesinin ölümü üzerine ölüm hakkındaki düşüncelerini yazıya döker. 1964 yılında basılan, otobiyografik bir roman türünde kaleme alınan eserde Beauvoir, annesinin kanser hastası olarak hastaneye yatış sürecinden ölümüne kadarki geçen süreci aynen aktarır. Konusu itibarıyla çalışmamız açısından kaynaklık teşkil etmediği için, bu eser de çalışmamızda kullanılmamıştır.

*Güzel Görüntüler (Les Belles Images)*¹³ Beauvoir'ın 1966 yılında kaleme aldığı diğer bir romanıdır. Bu eserde Beauvoir zengin, entelektüel bir ailenin hayatını resmeder. Savaş, açlık gibi zorlayıcı durumların entelektüel camia içinde nasıl yankılandığını gözler önüne serer. Aynı zamanda söz konusu romanda karakterler arası ilişkilerin üzerinden sadakat, bağlılık, dürüstlük gibi değerler

¹⁰ Beauvoir, S. D. (2020), *Mandarinler*, (Çev. İ. Kurdak), İstanbul: Alfa Yayınları.

¹¹ Beauvoir, S. D. (2019), *Bütün İnsanlar Ölümlüdür*, (Çev. I. Ergüden), İstanbul: Alfa Yayınları.

¹² Beauvoir, S. D. (1967), *Sessiz Bir Ölüm*, (Çev. B. Karasu), Ankara: Bilgi Yayınları.

¹³ Beauvoir, S. D. (1972), *Güzel Görüntüler*, (Çev. H. S. Şeren), Ankara: Doğan Yayınları.

sorgulanır. Beauvoir'ın sosyo-politik bir eleştiri olarak kaleme aldığı eser hem konusu itibarıyla, hem de kişilik gelişimi ile alakalı olarak bütüncül bir sahne sunmadığı için çalışmamız için yeterli veri sağlamamaktadır.

*Yıkılmış kadın (La Femme Rompue)*¹⁴ üç öyküden oluşur. Beauvoir 1967 yılında bu eseri yazmıştır. Eser üç monologdan oluşur. İlk öyküde bir annenin oğlu ile ilişkisi hakkındaki görüşleri, ikinci öyküde yalnızlık çeken bir kadının kendiyi konuşmaları, üçüncü öyküde aldatılmış bir kadının üzüntüsü anlatılır. Söz konusu eser karakterlerin hayatlarına adeta kısa süreli bir bakıştır. Beauvoir'ın öykü türündeki diğer eseri *When Things of the Spirit Came First: Five Early Tales (Quand Prime le Spirituel)*'tir.¹⁵ Söz konusu eser Beauvoir'ın Konuk Kız'dan önce kaleme aldığı beş kısa hikâyeden oluşur, bu sebeple onun ilk edebi eseri olarak kabul edilir. Eser 1979 yılında basılmıştır. Türkçe çevirisi bulunmamaktadır. Beş genç kız karakter farklı öykülerde başrolde. Beauvoir'ın en son yayınlanan romanı ise *Ayrılmaz İkili (Les Inseparables)*¹⁶ adlı eserdir. 2020 yılında basılmıştır. Bu romanda Beauvoir yakın arkadaşı Zaza ile tanışmalarından itibaren onun ölümüne kadarki geçen sürede neler yaşadıklarını anlatır. Otobiyografik roman türünde kaleme alınmış bu eser ikilinin arkadaşlıklarına yakından bir bakış sunar. Bu paragrafta bahsi geçen üç eser karakter tahlili için yeterli veri sunmamaları sebebiyle çalışmamıza kaynaklık teşkil etmemektedir.

Beauvoir ellili yaşlara yaklaştığında kendisi için en değerli projeyi hayata geçirir. Genç yaşlarından itibaren tuttuğu günlükleri temel alarak yazdığı otobiyografisini yayımlar. Çocukluk ve ilk gençlik yılları *Bir Genç Kızın Anıları (Les Memories d'une Jeune Fille Rangee)*¹⁷ adıyla 1958 yılında basılır. Yetişkinlik dönemi *Olgunluk Çağı (La Force de L'age)*¹⁸ ismiyle iki cilt olarak 1960 yılında yayımlanır. Bu eserde Beauvoir, Sartre ile olan ilişkilerine oldukça yer verilir. Aynı zamanda *Konuk Kız* ve *Başkalarının Kanı* isimli eserlerin yazım süreci aktarılır. Bu eserin devamı ise *Koşulların Gücü (La Force Des Choses)*¹⁹ ismiyle 1963 yılında iki cilt olarak yayımlanır. Mandarinlerin yazım sürecine ise bu eserde yer verilir. Karakterlerin seçimi ve karakterlerin kendi hayatıyla ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgi vardır. *Olgunluk Çağı* ve *Koşulların Gücü* aynı zamanda Beauvoir'ın savaş, soykırım gibi toplumsal meselelere dair görüşlerini ve politik edimlerin insan varoluşunu nasıl şekillendirdiğine dair yorumlarını ihtiva eder. Beauvoir'ın otobiyografisi çalışmamız için oldukça önemli bir kaynaktır. Çünkü Beauvoir otobiyografisinde romanlarının özellikle çalışmamız için kaynak olan romanların yazım süreci hakkında bilgi verir. Karakterleri nasıl seçtiğini, karakterlerin kişiliklerinde kendisi için önemli olan noktaları açıklar. Dolayısıyla karakterlerin değerlendirilmesi açısından hangi noktaların Beauvoir için önemli olduğu söz konusu kaynaklarla anlaşılır hale gelmiştir. Aynı zamanda özgürlük ve seçim

¹⁴ Beauvoir, S. D. (2022), *Yıkılmış Kadın*, (Çev. G. Şakar), İstanbul: Everest Yayınları.

¹⁵ Beauvoir, S. D. (1983), *When Things Of The Spirit Come First: Five Early Tales*, (Tr. Patrick O'Brian), London: Flamingo.

¹⁶ Beauvoir, S. D. (2023), *Ayrılmaz İkili*, (Çev. A. Sezen), İstanbul: Can Yayınları.

¹⁷ Beauvoir, S. D. (2000), *Bir Genç Kızın Anıları*, (Çev. S. Selvi), İstanbul: Payel Yayınları.

¹⁸ Beauvoir, S. D. (1991), *Olgunluk Çağı I,II* (Çev. B. Onursal), İstanbul: Payel Yayınları.

¹⁹ Beauvoir, S. D. (1995) *Koşulların Gücü I,II* (Çev. B. Onursal), İstanbul: Payel Yayınları.

kavramları hakkında görüşlerini yansıttığı eserleri, çalışmamızda bahsi geçen varoluşçu feminist etik görüşlerini açıklayıcı olması bakımından önemlidir.

Bu çalışmanın ikincil kaynaklarını Beauvoir, feminizm, etik ve çağdaş kıta felsefesi hakkında yazılmış kitaplar, tezler ve makaleler oluşturmaktadır. Kavramsal açıdan *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*²⁰ çalışmamız için güncel ve sistematik bir kaynak olmuştur. Günümüzde varoluşçu etik özellikle feminist etik alanında Türkçe kaynaklar az sayıdadır. Annemarie Pieper'in *Etiğe Giriş*²¹ isimli eseri etik alanında yapılacak çalışmalar için kapsamlı bir özet sunmaktadır. Aynı zamanda müstakil bir bölüm olarak feminist etik hakkında bilgi vermektedir. Feminist etik hakkında belli başlı bir konu olarak bahsedilen diğer bir Türkçe eser Ahmet Cevizci'nin *Ahlak Felsefesi*²² isimli eseridir. Bu eserde feminist etik yalnızca özen etiği başlığı altında incelenmektedir. Aynı zamanda Hümeysra Özturan'ın *Ahlak Felsefesinin Temel Problemleri*²³ isimli eseri de feminist etik alanda başvurulacak önemli bir kaynaktır. Feminist etik hakkında bilgi edinmek amacıyla başvurulacak İngilizce kaynaklar sayıca daha fazladır.

*Feminist Perspectives on Ethics*²⁴ yazar Elisabeth J. Porter tarafından kaleme alınan, ahlaki özne ve etik bağlamında feminist düşüncenin gelişimini inceleyen bir eserdir. Aynı zamanda feminist etiğin doğasını, mesleki etiği, cinsiyet politikalarını ayrı başlıklar altında değerlendirir. Kansas üniversitesi yayınlarından 1991 yılında Claudia Card editörlüğünde çıkan *Feminist Ethics*²⁵, feminist etiğin tarihçesine odaklanır. On beş makaleden oluşan derleme bir eserdir. Feminist etiğin dallarından biri olan özen etiği alanında yayımlanmış müstakil eserler mevcuttur. Bu eserlerden en meşhuru Carol Gilligon'ın *Kadının Farklı Sesi (A Different Voice)*²⁶ isimli eseridir. Gilligon'ın Kolberg'in gelişim psikolojisi hakkındaki görüşlerinin aksine kadınlar arası ilişkilerde gözetme, ihtimam, bakım, özen gösterme kavramlarının öne çıktığını belirtmesi bu bakış açısını öne çıkarmış, bu alana diğer düşünürlerin yönelmesini sağlamıştır. Söz konusu üç eser, çalışmamızın feminist etiğin tarihçesini anlattığımız ilk bölümüne kaynaklık etmiştir.

Türkçe yapılmış akademik çalışmalara bakıldığında Simonede Beauvoir hakkında yazılmış yöktez sisteminde kayıtlı yirmi üç tez bulunmaktadır. Bu tezlerden Beauvoir'in romanlarını konu edinenler İngiliz dili ve edebiyatı alanında yapılmıştır. Felsefe alanında yapılmış çalışmalar genellikle Beauvoir'in feminizm anlayışı ve özgürlük kavramı ile ilgilidir. Bu çalışmalar bizim tezimizin bazı başlıklarıyla uyuma sağlamakla birlikte, genel bir benzerlikten söz edilmesi mümkün değildir. Tezler genel olarak Beauvoir'in *İkinci Cinsiyet* isimli eseri çerçevesince feminizm görüşünü özetlemiş

²⁰ (2024, 30 Kasım) <https://plato.stanford.edu/index.html> adresinden alındı.

²¹ Pieper, A. (2012), *Etiğe Giriş*, (çev. V. Atayman, G. Sezer), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

²² Cevizci, A. (2021), *Etik Ahlak Felsefesi*, (4. Baskı), İstanbul: Say Yayınları.

²³ Özturan, H. (2022), *Ahlak Felsefesinin Temel Problemleri* (3. Baskı), İstanbul: İlem Yayınları.

²⁴ Porter, E. (1999), *Feminist Perspectives on Ethics*, (1. Edition), New York: Taylor&Francis.

²⁵ Card, C. (Ed.), (1991), *Feminist Ethics*, (1. Edition), Kansas: University Press of Kansas.

²⁶ Gilligan, C. (2017), *Kadının Farklı Sesi*, (Çev. M. Elma, D. Dinçer, F. Arisan), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

görünmektedir. Edebi alanda yapılmış çalışmalar ise konunun felsefi özüne ilişkin tartışmalara girmemiştir. Bu nedenle Beauvoir'ın edebi eserlerinden hareketle feminist etik bakış açısını inceleyen bu tezin literatüre bir katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

Simone de Beauvoir, kendi felsefi görüşünü aktardığı deneme türündeki eserlerinden bağımsız romanlar kaleme almamıştır. Onun romanları tıpkı felsefi denemelerinde olduğu gibi özgürlük, seçim, otantiklik gibi varoluşçu kavramlara sıklıkla yer verilen eserlerdir. Dolayısıyla onun felsefi görüşlerinin pratik edildiği ortam olarak da okunabilir. Yapılan literatür taraması ve değerlendirmeler sonrasında; Beauvoir'ın hem edebi hem felsefi kişiliğini tek bir potada değerlendirip, onun varoluşçu feminist etik anlayışının özüne dair ipuçları bulmak amacıyla yapılan bu çalışmanın bu alanda yapılacak diğer çalışmalara kaynaklık etmesi umulmaktadır.

1. BÖLÜM: KADININ ONTOLOJİK KONUMU: BAŞKA/ÖTEKİ

Simone de Beauvoir varoluşçu felsefenin teşekkül etmeye başladığı dönemde yaşamış, varoluşçu felsefenin kurucu düşünürlerinden biridir. Onun varoluşçu felsefesi hem felsefi eserlerinde hem de edebi eserlerinde göze çarpmaktadır. Özellikle *İkinci Cinsiyet* isimli eserinde kadın kavramını ontolojik olarak varoluşçu temelde inceler. Bu görüşünü romanlarındaki kadın karakterlere de yansıtır. Onun edebi eserlerindeki kadın karakterler hakkında bir değerlendirmeye gidilmeden önce, görüşlerini daha ayrıntılı açıklamak amacıyla birinci bölümün ilk başlığında varoluşçu feminist etik ve Simone de Beauvoir'ın varoluşçu felsefesinden bahsedilecektir. Bölümün ikinci başlığında ise Beauvoir'ın romanlarındaki kadın karakterlerin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan ilk husus olan mutlak başkalık kavramından bahsedilecektir.

1.1 Varoluşçu Feminist Etik ve Simone de Beauvoir'a Dair Genel Bir Giriş

Stanford Felsefe Ansiklopedisi'nin “varoluşçuluk” maddesinin yazarı Kevin Aho varoluşçuluktan XX. yüzyılın ortalarında Fransa'da ortaya çıkan bir entelektüel hareket olarak bahseder. Varoluşçuluğun bütün bir neslin insanlık durumuyla, ölümün, özgürlüğün ve anlamsızlığın kaygı uyandıran sonuçlarıyla yüzleşmeye zorlandığı koşullarda ortaya çıktığını belirtir.²⁷ Varoluş teriminin ilk kez ortaya çıkışı konusunda çağdaş kıta felsefesiyle ilgilenen düşünürler tarafından farklı açıklamalar getirilmiştir. Kevin Aho varoluşçuluk teriminin ilk kez Gabriel Marcel (ö. 1973) tarafından kullandığını belirtir.²⁸ Fakat Marcel'in bu terimi ortaya atması varoluşçuluğun mesela Kartezyen felsefe gibi sınırları belli, sistematik bir felsefe olması sebebiyle değildir. O daha çok varoluşçuluğun isim babası olarak kabul edilmektedir. Bir felsefe olarak varoluşçuluğun ortaya çıkışı, genellikle Soren Kierkegaard'a (ö. 1855) dayandırılır. Çünkü varoluşçu felsefenin pek çok ana konusu ve sorunu varoluşçu felsefenin genel özelliklerini içerecek şekilde ilk kez Kierkegaard tarafından irdelenmiştir. Elbette çağdaş dönem öncesinde insanın neliği, hayatın anlamı, sorumluluk, özgürlük gibi konular birçok filozof tarafından sorgulanmıştır. Hatta bu sorgulama nedeniyle varoluşçu felsefenin başlangıcını Antik Yunan'a, stoacılar ve Aziz Augustinus'a (ö. 430) atfedenler de azımsanmayacak sayıdadır.²⁹ Ama bu ilgi tek başına bu filozofları varoluşçuluk çatısı altına almaz. Genelde varoluşçuluk çağdaş döneme ait bir düşünme biçimi olarak kabul edilir. Varoluşçuluktan bahseden eserlere göz attığımızda genellikle

²⁷ Aho, K. (2023, 15 Kasım) “Existentialism”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/existentialism/> adresinden alındı.

²⁸ Aho, K. (2023, 15 Kasım) “Existentialism”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/existentialism/> adresinden alındı.

²⁹ Çüçen, A. K. (Ed.), (2022), *Varoluş Filozofları*, İstanbul: Sentez Yayıncılık, s. 19.

sayılan isimler: Jean-Paul Sartre, Simone de Beauvoir, Albert Camus (ö. 1960), Gabriel Marcel, Martin Heidegger (ö. 1976), Edmund Husserl (ö. 1938), Karl Jaspers (ö. 1969), Maurice Merleau-Ponty (ö. 1961), Friedrich Nietzsche (ö. 1900) ve Søren Kierkegaard'dır. Farklı konulara değinmeleri ve bu felsefe için birleştirici çok sayıda ortak noktanın olmadığı gerçeği göz önüne alındığında, yine de varoluşçu hareketi birbirine bağlayan bir dizi örtüşen fikrin damıtılması mümkündür.

Varoluşçu felsefe modern dönemde artık sistemleşmiş, mantıksallaşmış, nesnelleşmiş felsefe anlayışına tepki olarak ortaya çıkmış bir düşünce şeklidir. Modern dönemde giderek daha seküler ve bilimsel bir dünya görüşü yükselişe geçmiş ve modernite öncesi hayata ahlaki bakış açısı sunan ve bütünlük hissi veren geleneksel dini çerçeve çökmeye başlamıştır. Bu sebeple insana rehberlik edecek ahlaki mutlaklar olmadan, modern özne terk edilmiş ve kaybolmuş haldedir denilebilir. Bu durum modern öznenin kaygı ve umutsuzluk içinde kalmasına neden olmuştur. Ayrıca Protestanlığın yükselişi de bu kaygı ve umutsuzluğun artmasında rol oynamıştır. Bu yeni Hıristiyanlık formu bireycilik, özgürlük ve kendine güvenme ilkelerine dayanan benzersiz bir toplumsal yapılanma meydana getirmiştir. Sonuçta modern öncesi dönemde din vesilesiyle anlamını bulan ve sıkı sosyal bağlarla hayatın içinde aidiyet duygusuyla yer alan özne, hayata yönelik anlam ve bağlılık duygusunu kaybetmiştir. Nietzsche'nin dediği gibi "Tanrı ölmüş"tür. Yani ahlaki mutlaklar ve anlam olmadan insanlar safi varoluşa maruz kalmışlardır. Varoluşçu filozofların çoğunun kendi felsefelerindeki merkez kavramların, absürd, bunaltı, saçma vs. olması bu açıdan anlamlıdır.³⁰

Varoluşçu felsefe için önemli olduğu kabul edilen temel önermelerden en önemlisi insanın özgür olma durumudur. İnsanın özgürlüğü olgusallığı ile yakından ilişkilidir. Benlik kavramı ile ilgili açıklama yapılırken bahsedildiği gibi insan, olgusallığına karşı tavır alabilir, onu yorumlayabilir ve değiştirebilir. İnsanın özgürlüğü ise tam da bu şartlar içinde seçim yapabilmesi, olguları yorumlayabilmesi ve değiştirebilmesidir. Özellikle insanın, kendisinin kim olduğunu ve ne yapmak istediğini seçebilmesidir. Öyle ki Sartre'a göre insan bencil ya da aziz gibi kavramlarla nitelenemez. İnsan için söylenebilecek tek özellik onun özgür olduğudur. İnsan bencilliği seçerse bencil, azizliği seçerse aziz olur.³¹ Çünkü varoluşçular, eylemlerimizi açıklayabilecek veya eylemlerimizi meşrulaştıracak ahlaki mutlakların veya doğa kanunlarının olduğu fikrini kabul etmezler. Bu sebeple insan yaptığı seçimlerden ve eylemlerden yani kim olduğundan yalnızca kendisi sorumludur.

Varoluşçu felsefede varlık kavramı durağan, sabit bir öze sahiplik anlamını içermez. Hatta varoluşçu felsefe bu iddianın tam karşısında yer alır. Varoluşta öz yoktur. Ya da öz, nesnelere ve şeylere aittir. İnsanın ise varoluşu vardır. İnsanın varoluşu bir süreçtir. İnsanın hakikati, varoluşunda ortaya çıkar. İnsan diğer varlıklar, şeyler gibi var olmaz. Bir özle doğmaz. Bu temel kabulü Sartre "varoluş

³⁰ Aho, K. (2023, 16 Kasım) "Existentialism", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/existentialism/> adresinden alındı.

³¹ Sartre, J.P.(1985), *Varoluşçuluk*, (Çev. A. Bezirci), İstanbul: Say Yayınları, s. 65.

özden önce gelir” sözüyle özetler.³² İnsan yaşamı boyunca yaptığı her seçimle, tasarıları ile kendi varoluşunu kendisi oluşturur. Bu görüş, esasında varoluşçu filozofların çoğunda ortaktır. Farklı isimlendirmelerle varoluşçu filozofların çoğunda bu oluş faaliyeti kendisine yer bulmuştur.

Varoluşçu felsefeye göre dış dünyada nesnel bir şekilde bilinebilecek bir öz olmadığı için, varlık hakkındaki sorular insan üzerine yoğunlaşır. Varoluşçu filozoflar hakikat ve bilginin ne olduğu ile değil, insan olmanın ne demek olduğu ile ilgilenirler. İnsan kavramını kendilerine özgü kelimelerle ifade ederler. “Varoluş”, “dasein”, “kendinde şey” gibi kavramlar insanı tanımlamak için kullanılmıştır. Aynı zamanda insan hakkındaki bilgi, bağımsız düşünce yoluyla veya rasyonel şekilde değil, bireyin duygusal deneyimleri yoluyla elde edilir. İnsanlar kendileri için neyin önemli olduğunu ruh halleri ve olaylar hakkında hissettikleri aracılığı ile anlarlar. Bu ruh halleri hakkında yine her filozofun kendine özgü isimlendirmeleri vardır. Mesela Sartre için bu kavram “bulantı”dır. Heidegger’e göre “kaygı”dır. Camus bu ruh halini “absürt” olarak belirtir. Kierkegaard ise insanın suçluluk halini vurgulamıştır. Bu duyguların ortak noktası insanı gündelik hayatın sıradanlığından uyandırmalarıdır. İnsanı diğer varlıklardan farklı kılan şey de bu duygulardır. İnsan kendi durumuyla yüzleşirken acı çeker ve bu acıyla eşsiz bir yolda yürür. Bu onun otantikliğidir. Kendine karşı dürüst olan insanın varoluşçular için büyük önemi vardır. İnsanlar kendine karşı dürüst olarak, saçmalık ve ölüm karşısında anlamlı bir hayat yaşama olasılığını elde ederler.³³

1.1.1 Varoluşçu Feminist Etiğe Dair Genel Bir Çerçeve

Geleneksel etik ahlaki normların evrensel ve rasyonel olduğu iddia eder. Feminist etik ise bu iddiaları çürüterek, yeni bir etik işleyiş ortaya koymayı amaçlar. Varoluşçu feminist etik teori, feminist etik teorinin çeşitlerinden biridir ve feminizmin ikinci dalga döneminde Simone de Beauvoir ve Mary Daly’nin (ö. 2010) görüşleri çerçevesince şekillenmiştir.

Varoluşçu feminist etik, temellerini Hegel’in yaptığı bilinç ve beden olarak ikiye bölünmüş insan ruhu ayırımından alır. Bu bölünmüşlük daha sonra Sartre’ın *en soi-pour soi* ayırımında, Heidegger’de ise dasein’in ikili yapısında karşımıza çıkar.³⁴ Hegel’den etkilenen diğer varoluşçu düşünürlerde de Hegel’in bu ikili ayırımının izleri görülmektedir. Bu ikili yapı varoluşçu etik için ahlaki kendini gerçekleştirmenin temelidir denilebilir. Hegel bilinci gözlemleyen ego, bedeni ise gözlemlenen ego olarak tanımlamıştır. Bilinç aşkındır, beden ise sabittir. Ve aşkın olan bilinç kendi varlığını kanıtlamak için sonsuza kadar başka bir bilince, ötekine gereksinim duyar. Hegel bu ilişkinin içeriğini köle efendi diyalektiği ile açıklar. Bilinç kendini tanımlamak, fark etmek için ihtiyaç duyduğu nesnesini ilk olarak kendi zıttı olarak yorumlar. Her özne için karşısındaki özne ötekidir. Özneye zıttır ve tehdittir.

³² Sartre, *Varoluşçuluk*, s. 61.

³³ Aho, *Existentialism: An Introduction*, s. 17.

³⁴ Donovan, J. (2021), *Feminist Teori* (14. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları, s. 226.

Ardından onu sindirmeye çalışır. Bunu yapmaktaki amacı diğer özne tarafından tanınmaktır. Efendi olarak özne, diğer özneyi köle olarak kabul eder. Onu kendisine önce muhalif olarak tanımlar ve sindirme aşamasında onu kendisi için çalıştırmak ister. Bu sebeple ona bir parça serbestlik tanır. Efendinin benliğinde gerçekleşen bu süreç aynı zamanda kölenin benliğinde de gerçekleşir. İki benlik arasında tanınma arzusu ve sindirme isteği sonrasında çatışma çıkar. Her biri kendi ölümünü göze alarak diğer benliği öldürmek ister. Bu çatışma zorunlu olarak efendinin, kölenin benliğini artık bir ‘şey’ olarak görmesine yani tanınmasına da olanak sağlar. Öldürmek isterken köleye makam verir. Aynı zamanda köle zıt ve tehdit nesnesi olduğu için efendi ona üstünlük kurmak ister. Çünkü onu yok edememiştir. Köle efendinin isteklerini yerine getirir, didinir fakat o da efendiyi yok edemez. Bu diyalektik ilişki sürerken, köle zamanla kendini tanımayı da efendisi üzerinden gerçekleştirir. Efendi de köle vasıtasıyla kendini tanır. Böylece hakiki manada özgürleşirler.³⁵

İkili ayrımlar içinde Sartre’ın *kendinde şey ve kendi için şey (en soi-pour soi)* isimlendirmesini kaynak alarak diyebiliriz ki, birisi insan benliğinin maddeleşmiş, somut halini, diğerini ise aşkın halini temsil eder. *Kendinde şey* varlık, *kendi için şey* ise olmama halidir. Bu iki boyut sürekli bir diyalektik ilişki içindedir. *Kendinde şey, kendi için şeyin*, kendini aşma hedefi için kıyas yapabileceği bir nesne konumundadır. İnsanın *kendinde şey* halinde sürekli kalması endişe sebebidir. Varoluşçu etiğin amacı insanın *kendinde şey* halini sürekli aşmasıdır. Böylelikle kendisini gerçekleştirmesidir.³⁶ Varoluşçu feminist etik ise bu temellendirmeyi esas alır, bu ikili yapıyı hem benlik ayrımında, hem cinsiyet ayrımında kullanır. Mesela Simone de Beauvoir insanın benliğini içkin ve aşkın olarak yapılandırır. Kadının içkin benliğini onun ev işi yapması, çocuklarının bakımı ile uğraşması yani dünyaya somut bir eser sunmadığı benlik olarak tanımlarken, aşkın benliğini insanın alet kullanmayı öğrendiğinden beri dünyaya somut eserler sunan, kendisini gerçekleştiren, tasarı üretip projeler yoluyla varoluşunu olumlayan benliği olarak yorumlar.³⁷ Simone de Beauvoir’ın varoluşçu feminist etiğine göre ahlaki yaptırım bu noktadadır. İnsan tasarısını gerçekleştirerek kendini aşmalıdır. Aynı zamanda bu aşma olgusu ona göre özgürlüktür.

Kendinde şey ve kendi için şey ayrımı Simone de Beauvoir’e göre insanın kendisi ile diğer bilinçler arasında da var olan diyaetik yapıdır. Nasıl ki *kendi için şey* sürekli kendini aşabilmek için *kendinde şey* ile kendisini ölçerse, insan bilinci de diğer bilinçler sayesinde kendisinin farkında olur. Bu ayrımı özne-nesne veya özne-öteki kavramlarıyla ifade eder. Kadın ile erkek toplumda özne ve nesne olarak karşı konumdadırlar. Erkek öznedir, kadın ise nesne yani ötekidir.³⁸ Erkeğin özne olması, Simone de Beauvoir’e göre dünyadaki ahlaki normları, değerleri onların oluşturması, tayin etmesi demektir.

³⁵ Atasever, E. (2011), Hegel’in Teslisi: Ruhun Fenomenolojisinde Benlik-Şuuru Şeması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 91-100.

³⁶ Donovan, *Feminist Teori*, s. 227.

³⁷ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 93.

³⁸ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 28.

Kadın nesne konumunda olarak, kendi seçmediği, istemediği, kurallarını belirlemediği bir düzende hayatını geçirmektedir. Bu sebeple nesne konumunda olarak varoluşunu tasarıları yoluyla gerçekleştiremez. Varoluşçu feminist etik, kadının özgür olmasını amaçlayarak aşkın boyutta projeler gerçekleştirmesini amaçlar.

İnsanın varoluşunu gerçekleştirmek için kendisine aşabileceği projeler karşısında Sartre’ın ‘kötü yazgı’ olarak kavramsallaştırdığı olgudan bahsedilmesi gerekir. Kötü yazgı, kişinin projesini aşma süresince kendini özgürlüğünden ve aşkın eylemden kaçırmaya razı olmasıdır. Kötü yazgı Simone de Beauvoir’ın varoluşçu felsefesinde de temele aldığı kavramlardan biridir. Kişinin bir ideolojiye hayatını vakfetmesi, bir aşk hikâyesinin kahramanı olması, hayatının canlılığını kaybetmesine rağmen çıkış için çaba göstermemesi sıklıkla kendi projesini aşmasından kaçmak için gerçekleşebilmektedir. Ona göre ahlaklı insan her zaman özgür edimde bulunmak için çalışmalıdır, kötü yazgısından kurtulmalıdır.

Varoluşçu feminist etik doktrinde bir diğer önemli isim Mary Daly’dır. Mary Daly’nin “*Beyond God the Father*” isimli eseri büyük ölçüde varoluşçu teoloji geleneğinde yazılmış bir eserdir. Mary Daly’ye göre Tanrı’nın ortaya çıkışı diyalektik bir süreçtir. Tanrı’yı bir varlık olan nesneleştiren tüm teolojiler, ona göre tecavüz kültürünü, eril ahlakı, soykırımı da meşrulaştırır. Bu sebeple ona göre Tanrı herhangi bir isimle adlandırılmamalı. Teolojilerdeki Tanrı, Yüce Erkek Varlık’ın saptanmış imgesidir sadece. Tanrı diye isimlendirilen aslında varlığın vahyidir. Oluşun keşfidir.³⁹

Diğer yandan Daly kadın hareketini bir tinsel devrim olarak görür. Kadınlar kendi ötekilik konumunu reddedince, yani aşkın Tanrı-baba ortadan kalkınca, oluşun keşfine ulaşacaklardır. Tanrı-babanın ortadan kalkması aynı zamanda tecavüz, soykırım ve savaş olarak isimlendirilen şeytani üçlü de bir kenara atılacaktır. Kadınların özgürlüğüne kavuşması böylece hem kadınlar için, hem de toplum için kurtarıcı olacaktır. Çünkü oluşun var olabileceği yeni yollar sağlanacaktır.⁴⁰

Varoluşçu feminist etik özetle üç temel önermeye sahiptir. İlki kadınların öteki-nesne konumundan özne konumuna geçmesi; ikincisi kadınların kendini aşması böylece varoluşlarını gerçekleştirebilmesi; üçüncüsü ise kadınların kötü yazgıyı reddetmesi yani kendi hayatlarını yaşayabilmek ve özgür olabilmek için çaba göstermesidir.⁴¹

Varoluşçu feminizm kadınların hakiki, yalnızca bireyin kendi tercihleriyle sınırlayabildiği bir özgürlüğü temel alır. Aynı zamanda varoluşçu feminizmin itiraz ettiği noktalar, kadınların cinsiyeti nedeniyle seçimlerinde özgür olamayışdır. Bu sınır özellikle Tanrı tarafından çizildiğinde varoluşçu feminizm, dinlerin ataerkil yapıyı güçlendiren yapısını öne çıkarır. Nitekim Beauvoir, ataerkil kabulün tek tanrılı dinler döneminde kalıcı hale geldiğini iddia eder.⁴² Mistik ve çok tanrılı inançların yaygın

³⁹ Donovan, *Feminist Teori*, s. 240.

⁴⁰ Donovan, *Feminist Teori*, s. 241.

⁴¹ Donovan, *Feminist Teori*, s. 243.

⁴² Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 108-109.

olduğu dönemde kadının hem kutsal hem kötü olan çift anlamlı özelliğinin tek tanrılı dönemde yalnızca şer yönüne doğru kaydığını belirtir. Beauvoir bir varoluşçu feminist olarak, varoluşçu feminizmin dine bakışına iyi bir örnektir. Beauvoir derki:

O halde insan sadece varlığın yüzeyinde ilgisiz bir arazdır. O, yeryüzünde çölde kaybolmuş bir kâşif gibidir. Sağa, sola, isteyeceği yere gidebilir. Ama hiçbir yere gidemeyecek ve kum izlerini örtecektir. Eğer davranışlarına anlam vermek isterse bunun için şahıssız, ilgisiz ve tamamlanmış Tanrı'ya değil, kendine başvurması gerekecektir.⁴³

Teist bir varoluşçu feminist olan Mary Daly yaygın Hristiyan inancındaki Tanrı algılayışını tevil etmiştir. Tanrıyı ve vahyi oluşun keşfi olarak yorumlar. Dolayısıyla emirler gönderen, bireylere ahlaki normlar bildiren bir Tanrı inancı ortadan kaybolur. Bireyin özgürlüğü böylece sınırlanamaz. Varoluşçu feminist ve inançlı bir birey olmanın zorluğu, varoluşçu feminist etik ve din arası ilişkisinin mahiyetini gözler önüne sermektedir. Varoluşçu feminist etik özgürlüğü ve otantikliği merkeze alan bir felsefedir. Özgürlük ise bireyin seçiminin önünde herhangi bir engel olması halinde hakiki olamaz.

1.1.2 Simone de Beauvoir ve Varoluşçu Felsefesinin Ana Hatları

Simone de Beauvoir varoluşçu feminist bir filozoftur. En önemli eserini, aynı zamanda kadın olma olgusunu felsefi bir konu olarak incelediği eseri *İkinci Cinsiyet*'i 1949 yılında yazmıştır. *Müphemlik Ahlakı Üzerine* ile birlikte bu iki eserinde onun varoluşçu doktrine ait görüşlerini izlemek mümkündür. Simone de Beauvoir *İkinci Cinsiyet* isimli eserini telif etmeden önce uzunca bir süre Hegel okuması yapmıştır. Bu sebeple Hegelci görüşleri özellikle özne-nesne ayrımı olarak ifade ettiğimiz benlik ayırımında görebiliriz. Nitekim kadının ontolojik olarak başkalığını Hegel'in köle efendi diyalektiği üzerinden anlatır. Aynı zamanda benliğin iki katmanlı yapısını da hem Sartre'ın en soi-pour soi, hem de Hegel'in ikili bilinç kavramları üzerinden temellendirir.⁴⁴

Simone de Beauvoir, *İkinci Cinsiyet*'te kadın olmayı ezen-ezilen ilişkisi üzerinden inceler. Kadın olmak onun için doğularak kazanılan bir durum değildir. Nitekim ünlü sözü 'Kadın doğulmaz, kadın olunur'⁴⁵ bu görüşü desteklemektedir. Ona göre kadınlar toplumda erkeklerden farklı konumdadır. Bu konum ona göre ezilmişliği de ifade eden daha aşağı bir konumdur. *İkinci Cinsiyet*'te bu aşağı konumun ne zamandan beri böyle olduğunu sorgularken insanlığın doğuşundan itibaren kadının erkek cinsinden alt konumda olduğunu belirtir. Bu konumun sebeplerini tarih içinde, psikolojik, biyolojik olarak açıklamaya çalışır.

⁴³ Reneaux, R. (1994), *Egzistansiyalizm Üzerine Dersler*, (Çev. M. Korlaelçi), Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, s. 94.

⁴⁴ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s.19.

⁴⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s.13.

Beauvoir esasında başkalık-ötekilik⁴⁶ olarak isimlendirdiği konumun kadının payına düşmesini, kadın olmanın biyolojik boyutuyla oldukça ilişkili şekilde açıklar. Çünkü biyolojik olarak kadın, tüm memeli, omurgalı, omurgasız erkek ve dişiler arasında türü tarafından en çok zorlanan canlıdır. Erkek bireyler de türün devamını sağlamak için fizyolojik olarak bazı zorluklar yaşamaktadır. Fakat Beauvoir’a göre kadın, menopoz çağına kadar adeta türü tarafından esir alınmıştır. Tüm varlığı yalnızca türünün devamını sağlamak için çalışır. Kadının zorlu regl dönemlerini, her ay yumurta oluşumunun endokrin sistemini doğru çalıştırmamasını, bebek ve doğumla ruhsal ve fiziksel zorluklar yaşamasını üstelik kas ve fiziksel güç olarak erkeklerden geri olmasını, kadının dünyayı algılayış biçimini ve kendini aşmasını olumsuz olarak etkilediğinden bahseder. Çünkü ona göre beden insanların dünyayı algılayabildikleri tek kaynaktır. Ve yaşamlarının uzun süresince bedenleri ile meşgul oldukları için kadınların yaşamı erkeklerinkinden daha az zengindir.⁴⁷ Biyolojik veriler bu olgulara işaret etse de Beauvoir, bu verilerden mutlak bir anlam çıkarmayı mantıklı bulmaz. Biyoloji kadının başkalığını açıklamakta yetersizdir. Doğa felsefesinden hareketle kadın-erkek farklılığını açıklama girişimleri daha önce de gerçekleşmiştir. Ama ona göre bunların hiçbirisi anlamlı sonuçlar vermemiştir. Ona göre bilinmesi gereken insanlığın kadını ne hale dönüştürdüğünü bilmektir.⁴⁸

Biyoloji verilerini inceledikten sonra Beauvoir, psikanalistik bakış açısının kadınlara sunduğu katkıyı araştırır. Bu incelemeyi Freud (ö. 1939) ve Adler’in (ö. 1937) görüşlerine danışarak yapar. Psikanaliz ona göre seçim kavramı yerine bilinçaltını, değer kavramı yerine otoriteyi kullanır. Bu sebeple psikanaliz kendi teorisini temellendirirken çıkmaza girer. Ona göre Freud ve Adler ikisi de kadınla ilgili kuramlarını erkekler üzerinden açıklar. Bu sebeple kadınla ilgili düşüncelerinin yüzeysel olduğunu iddia eder. Kadın ya erkeğe özenir kendine yabancılaşır, ya da kadınsı davranır bu da zaten ikiyüzlü bir oluşturmaktadır. Sonuç olarak kadına iki türlü yanlış yaklaşırlar. Çünkü psikanalizin bakış açısı da erildir. Erkek olanı psikanaliz de mutlak insan olarak kabul eder. Bu görüşü şunu temel alarak belirtir; psikanaliz yabancılaşma davranışlarını kadınsı, aşkınlık davranışlarını erkeksi kabul eder. Kadın ne zaman insan gibi davranırsa psikanaliz onun erkeğe özendiğini söyler. Beauvoir der ki psikanalize göre de kadın başkadır. Bu sebeple psikanalistik bakış açısı da kadının neden başka olduğu sorusunu cevaplayamaz.⁴⁹

Tarihsel maddecilik eleştirini de psikanaliz ile aynı yerden yapar. Nasıl ki bir psikanalist kadının toplumsal taleplerini erkeksi olarak yorumluyorsa, bir Marksist de kadın cinselliğini yalnızca ekonomik olarak yorumlar. Cinsel ve ekonomik bakış açısı Beauvoir’a göre insan varoluşunun tek taraflı açıklamalarıdır. Oysa varoluş ancak bütünsel bakış açısıyla açıklanabilir. Beauvoir ‘Kadın neden

⁴⁶ Kadının erkeklerden aşağı olan konumunu Beauvoir başkalık-ötekilik olarak açıklar. Beauvoir’e göre kadın-erkek arasındaki ilişki özne-öteki ilişkisidir. Erkek öznedir, kadın başkadır. Merkez olan, mutlak olan ve hakkında tartışma dahi olmayan gerçeklik erkeğin özne olmasıdır. Kadın, erkek üzerinden tanımlanır. Ve bu durum iki cinsiyetin var olduğu andan beri böyledir.

⁴⁷ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 52-62.

⁴⁸ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 67.

⁴⁹ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 69-79.

başkadır?’ sorusunu insanlığın göçebe ve avcı olduğu dönemlerin sosyo-ekonomik durumunu göz önüne alarak varoluşçu bakış açısıyla cevaplar. Ona göre canlılar türlerinin devamı için yaşarlar. Bu sebeple omurgalı, omurgasız, memeli vs. tüm canlılarda –insan hariç- dişi merkezdir. İnsanda bu durum böyle işlememektedir. İnsan varoluşunun ilk dönemlerinden itibaren erkek, projeleriyle alet yaparak, zorlu doğa koşullarında hayatta kalmaya çalışarak, homo faber olarak kendini aşmak için uğraşmıştır. Değerler dünyasını bu aşkınlık, aşma fikri üzerine kurmuştur ki bu aynı zamanda varoluşunun amacıdır. Varoluşun olumlanması yoluyla varlığın açığa çıkmasıdır. Bu sebeple insanlık âleminde yaşamın kurulması değil, yaşamın aşılması değerlidir. Yaşam vermek veya hayat ortaya çıkarmak değil, daha üstün bir amaç için hayatın tehlikeye atılması değerlidir, insanı hayvanlıktan çıkaran bu amaçtır. Hayatını feda ederek yaşamı aşma olgusunu gerçekleştirebilen ise gerek kas kuvvetiyle, gerek annelik, lohusalık gibi engelleri olmadığından savaşımlara katılabildiği için erkek olmuştur. Kadın ise içkin⁵⁰ dünyaya mahkûmdur. Türünün devamının sorumlusu olarak türü tarafından esir olmuştur.⁵¹

Üreme ve doğurganlıkta erkeğin rolünün henüz tam bilinmediği ilkel ve göçebe zamanlarda esasında insanlığın anaerik düzende olduğuna yönelik görüşler mevcuttur. Beauvoir, patriyarkal sisteme, tarımın yapılmaya başlanmasıyla geçildiği iddiasına katılmaz. O ilkel ve göçebe dönemlerde zaten çocuk doğurmanın ve soyun devam etmesinin yerleşik dönem kadar önemli olmadığını söyler. Yerleşik hayata geçilen dönemin başlangıcında, ilkel dönemde olduğu gibi kadın doğa ile eş tutulur. Nasıl toprak ürün veriyorsa, kadında da bazı mistik güçler sebebiyle ya da doğanın kadında tezahür etmesiyle çocuk meydana gelir. Elbette adet görmesi ile ilişik bazı çıkarımlar mevcuttur ama asıl olan kadının doğa gibi kutsal olmasıdır. Hayat meydana getirmesiyle sebebiyle kadın doğa ile benzerdir. Mistiktir. Kutsaldır. Hatta Beauvoir bu mistik güç erkeklerde korku da uyandırır der. Kadının kutsal bir yönünün olması nedeniyle bu dönemin anaerik olduğu yorumları yapılmıştır. Fakat ona göre, kadının kutsallığı anaerik bir olgu değildir. Çünkü kadın bu dönemde hala başkadır.⁵² Başkalık kavramının Beauvoir’da hususi bir içeriği vardır. Başka modern dönem felsefesinde nesnenin karşılığıdır. Merkez-dışılıktır. Başka Beauvoir’da iki yönlüdür. Birinci yön aslında birincil anlamda başkalıktır. Öznenin karşısındaki nesne gibidir. Bir eşitlik ilkesinin kurulmasına imkân sağlayan bir başkalıktır. Fakat ona göre ilkel dönemde, kadının başkalığı mutlaklıktır. Kadın bambaşkadır. Kutsaldır. Doğa gibidir. Bu şekilde bir tanımlama Beauvoir’a göre kadın için olumlu bir değer ifade etmez. Çünkü bambaşka olması yine erkeğin onu kendisine eş değerde tutmaması için, erkek tarafından atanmış, tayin edilmiş bir değerdir. Kadın yine değerler âleminin kurucusu olan erkek tarafından, yeri bildirilen bir nesnedir. Hiçbir zaman erkeğin tam karşısında değildir. Erkek onu ya kutsal yapar ya da kötü yapar. Böylece kadın erkeğin tam

⁵⁰ Simone de Beauvoir içkin dünyayı genellikle kişinin herhangi bir üretim gerçekleştirmediği, dünyaya fayda verecek bir çalışmasının olmadığı bir hayat olarak tarif eder. Mesela kadınlar için içkin hayat, kadının ev hayatıdır. Sürekli olarak evine veya çocuklarına bakım verdiği ama neticesinde bir ürün ortaya çıkaramadığı hayattır. Aşkın hayat ise kişinin bir ürün ortaya çıkardığı, kişinin özgür edimlerle varoluşunu gerçekleştirebildiği, dünyaya ve diğer insanların faydasına odaklanmış bir yaşamdır.

⁵¹ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 89.

⁵² Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s.92.

karşısında, eşiti bir özne olarak asla yer almaz. Homo faber olan erkek yerleşik hayatla birlikte alet tasarlayarak ve üremedeki rolünü keşfederek doğaya ve kadına hâkim olur. Aşkın olanda işleyerek yani tasarlayarak, proje üreterek kendi varoluşunu gerçekleştirir. Bu şekilde değerlerin kurucusu olur. O noktadan kadının yerini belirler. Kadın ise her ne kadar mistik ve kutsal olsa da türünün kurbanı olarak içkin dünyada kalır.

Beauvoir düşüncesinde din, toplum ve kadına bakış birbirini etkileyerek dönüşmüşlerdir. Ona göre bu dönüşümde erkeğin düşüncesi etkin roledir. İnsanlık henüz ilkel ve göçebe iken, tanrı anlayışı mistik halde ve doğa ile iç içe, totemlere inanmak şeklindeydi. İnsan açıklayamadığı zorlayıcı güçleri çok sayıda tanrı, mitos ve totemle anlamlı hale getirir. Yerleşik hayata geçince erkeğin alet yapması ve toprağa ufak ufak hâkim olmaya başlaması, tanrı anlayışını da etkilemiştir. Tanrıçaların önemini yitirip erkek tanrıların daha kıymetli ve üstün oluşu da bu dönüşümle gerçekleşir.⁵³ Tanrı fikrinin dönüşümüyle birlikte Beauvoir’a göre kadının başkalık olgusu da çift anlamlı hale gelir. Başta korkulan ama aynı zamanda saygı duyulan bir varlıkken, ilkel çağda meydana gelen bu ideolojik devrimle başkanın anlamı değişmiştir. Başkanın varlığı artık tehdide dönüşür. Başkalığın olumsuzlanması aynı zamanda onu kötülük ile aynı yere koyar. Tek tanrılı dinlerde ve klasik felsefede kadının “kötü” olmasının nedeni budur. Tanrıların sayısının azalmasıyla birlikte mistik inanış da kaybolduğu için, kadının içkin olan kutsal anlamı kaybolur. Yalnızca kötü, şer kaynağı olan anlamı baki kalır. Özellikle efsaneler ve yasalar yazılı hale geldiğinde kökeni kötü ile özdeş olan kadının bu anlamı sebebiyle patriarkal düşünce sabit hale gelmiştir. Çünkü yasaları yapan erkeklerdir ve onlar tarafından kadının başkalığının çift anlamından yalnızca kötü kısmı korunmuştur.⁵⁴

Neticede Beauvoir’a göre biyolojik ayrıcalıkları, erkeklere egemen özne olarak kendilerini olumlamalarına izin vermiştir. Kadın başka olarak erkek tarafından tanımlanmış ve öyle kalmaya devam etmiştir. Bun tanımlama aynı zamanda başka sonuçlar da doğurmaktadır. Hem kötülükle eş değer anlamı hem de mutlak başkalığı sebebiyle kadın, erkek tarafından içkin dünyaya hapsedilir. Erkek bütün o kas gücüyle, projeleriyle, tasarılarıyla aşkın dünyanın rakipsiz, tek sahibidir. Fakat bu taksim kadının tüm varoluşunu baltalayıcı bir ayrımdır. Çünkü Beauvoir’a göre kişinin varoluşu kişinin önce dünyaya derinlemesine kök salmasıyla gerçekleşir. Kişi dünyaya önce somut halde tutunur. Daha sonra dünyayı yani projesini aşmak ister. Bu adım özgürlüğü beraberinde getirir. Bu nokta özgürlükle eşittir. Kişinin projesini aşması aşkınlığa ait bir edimdir. Çünkü dünyada eylemek, tasarlamak bir şey yaratmak aşkınlıktır. Varlığın olumlanması ancak aşkın edimlerle olur. Kadın içkin dünyaya hapsediği için, varoluşunu gerçekleştirme imkânı daha en başından erkek tarafından elinden alınmıştır.

Aslında Beauvoir’a göre, Hegel’in bilinç ve beden ayrımı gibi, kadın ve erkek de birbirlerinin özgür kalmalarına yardımcı olacak birer karşıt özne olabilirler. Hem birbirleri için düşman

⁵³ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 107.

⁵⁴ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 166.

hem de imkândırlar. Varoluşçu etik temasında bahsi geçen Hegel'in köle-efendi diyalektik döngüsünün gerçekleşmesi için kadın ve erkek birbirine muhtaçtır. Çünkü bu diyalektik döngünün gerçekleşebilmesi için Beauvoir'a göre insanın bir katalizöre, kendine mesafelenebileceği bir 'başka'ya ihtiyacı vardır. Kişi kendine ancak kendisi olmayan bir gerçek vasıtasıyla ulaşabilir. Ancak başka bir bilinç insanı içkin dünyasından çıkarıp aşkın dünyaya kaydırabilir. Söz konusu amaçlar için ihtiyaç duyulan başka, insanın hem kendisinden ayrı hem de özdeş olmak zorundadır. Bu sebeple teoride erkek ve kadın birbiri için gereklidir.⁵⁵ Ancak Beauvoir'a göre özne ve başka arasında gerçekleşmesi gereken diyalektik maalesef erkek ve kadın arasında gerçekleşemez. Kadın hiçbir zaman köleyle bir olmamıştır. Çünkü erkeğe göre kadının başkalığı, bambaşkalıktır. Mutlak başkalıktır. Başkada olması gereken özdeşlik, kadında yoktur.⁵⁶ Kadın mutlak başkalığı sebebiyle, efendiden farklı konumda bile olsa; kölenin karşı bir özne olarak tanınması gibi bir öznel konumuna hiçbir zaman ulaşamamıştır. Dolayısıyla tarih boyunca, başlangıçta kadınların hâkim olduğu daha sonra ise patriarkal sisteme geçilen bir dönem hiç olmamıştır. İlk çağdan itibaren biyolojik varlığının aşkınlığını desteklemesiyle değerler kuran, dünyayı kuran erkek olmuştur. Kadını en başta kutsal yani bambaşka yapan, sonra kirli ve kötü bir bambaşka yapan hep erkek olmuştur. Kadınların kendisi bile tarihte cinsiyet olarak rol almanın peşinde olmamıştır. Ayrı bir kast oluşturmamıştır. Dünyanın gidişatına müdahale ettiklerinde bile erkeklerle uyum içinde onların bakış açısına göre yapmıştır. Çünkü kadınlar Beauvoir'a göre varoluş döngüsünün ilk aşamasında geri bırakılmaktadır. Eril tahakküm kadınların somut şekilde dünyaya tutunmasını engellemiştir. Bunu da kadınları içkin dünyaya hapsederek yapmıştır. Kadının değerini içkin dünyaya hasrederek varoluşu gerçekleştirme imkânını elinden almıştır.

Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine* isimli eserinde özörlüğü muğlak yani şartlara bağlı olarak incelemiş, *İkinci Cinsiyette* ise özgörlüğün sınırlandırılmış durumunu mesela cinsiyetle sınırlandırabileceğini kadın üzerinden temellendirmiştir. Hal böyle olsa da ona göre şartlara bağlı kılınmış bu özgörlükle de kişi kendi varoluşunu olumlayabilir, kendi varoluşunu aşabilir ve kendi otantikliğine ulaşabilir. Kişiler hayatta bu amaçla yaşamalıdır. Muğlak özgörlükle, varoluşu aşmanın yolu herkes için biriciktir, kişiye özeldir. İnsan bu yolun peşine düşmelidir.

Simone de Beauvoir kendi felsefesinin merkezine *özgörlük* ve *otantiklik* kavramlarını yerleştirmiş varoluşçu bir filozoftur. *Pyrrus* ve *Cineas* isimli denemesinde özgörlüğe ulaşmanın yollarını mutlak bir çözüm için ararken, *Müphemlik Ahlakı Üzerine* isimli eserinde özgörlüğü muğlak bir biçimde yorumlamıştır. Ona göre insanın mutlak olarak özgörlük olmasını engelleyen bir takım şartlar bulunmaktadır. Cinsiyet bunlardan bir tanesidir. Kadın olmayı mutlak özgörlüğü sınırlandıran durumlardan biri olarak ele alması nedeniyle Beauvoir felsefesi feminist bir felsefe olarak kabul edilir. *İkinci Cinsiyet*'te kadının özgörlük olmasının önündeki engelleri inceler ve kadın için özgörlük olmanın

⁵⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 168.

⁵⁶ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s.29.

yollarını araştırır. Bu noktada Beauvoir, kadınlara kendi varoluşunu gerçekleştirme yolundaki engelleri açıklayarak, aşka, çocuğa, ideolojilere, mistisizme kapılmadan, öznenin en önemli amacının kendi otantikliğine ulaşması olduğunu belirtir. Bu yolun genel geçer bir yöntemi, mantığı yoktur. Her kadın bu yolu kendisine uygun biçimde yürümelidir.

1.2 Başka/Öteki Nedir?

Varoluşçu feminist etik teori perspektifinden bakılırsa, Beauvoir'ın aşkın bir eylem olarak yazmayı tercih ettiği söylenebilir. O hem roman, hem otobiyografi hem de aralarında *İkinci Cinsiyet*'in de olduğu deneme türünde eserleri ile oldukça geniş bir külliyata sahiptir. Beauvoir *Olgunluk Çağı I.* de şöyle der:

Bir gerçekliği yakalayınca, varlığını kanıtlamak elinden gelmese bile, her şey ve herkese karşın, mantığa karşın, ona sınıksız sarılmak gerekir.⁵⁷

Yazma edimine sıkıca sarılması bu cümle üzerinden değerlendirilebilir. Yazı Beauvoir için bir tür aşkın faaliyet olarak onun varoluşunu açığa çıkardığı zemindir. Özgürce gerçekleştirebildiği edimlerin kendisidir. *İkinci Cinsiyet*'te kadınların dünyaya kök salmalarının ataerkil düşünce tarafından engellendiğini belirtir. Yazmak onun için dünyaya tutunma ve kök salma vesilesidir. Aynı zamanda varoluşçu görüşlerini aktardığı zemindir. Romanlarında da varoluşçu temalara oldukça yer verir. Acı, ıstırap, seçim, özgürlük, özgünlük, hayatın anlamı, boşluk gibi varoluş felsefesinde merkezde yer alan kavramlar romanlarının da merkez temalarıdır. Beauvoir'ın varoluşçu etik teorisi *İkinci Cinsiyet*⁵⁸ ve *Müphemlik Ahlakı Üzerine*⁵⁹ eserleri üzerinden okunabildiği gibi, romanlarındaki karakterler vesilesiyle bu teorinin nasıl pratik edildiği görülebilmektedir.

Simone de Beauvoir'ın hem felsefi görüşlerini anlattığı eserleri hem de edebi eserleri birlikte değerlendirildiğinde *özgürlük, varoluşunu gerçekleştirme*⁶⁰ ve *öteki ile olan ilişki* olarak üç meselenin merkezde olduğu açıktır. Bu üç husus aynı zamanda onun varoluşçu feminist etik görüşlerinin de temelidir. Çünkü ahlak Beauvoir'a göre özgürlükle eşittir. Ahlaki edim kişinin özgür olarak, kendi seçimlerinin sorumluluğu üstlenerek gerçekleştirdiği pratiklerdir. Dolayısıyla ahlak ile bu üç husus birbiri ile ilişkilidir. Bu nedenle çalışmamızda ahlak düşüncesi bakımından kadın karakterler değerlendirilirken, karakterlerin özgün, otantik halleri, seçimlerinin sorumluluğunu alma durumları ve özgürlükle ilişkileri sorgulanacaktır.

MAÜ isimli eserinin merkezinde özgürlük teması vardır. Bu eser insanın özgür olmasının imkânını ve özgürlüğün sınırlılığını sorgularken yaşamda kişinin amacının ne olması gerektiği sorusunu

⁵⁷ Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 39.

⁵⁸ Devam eden bölümlerde kısaca *İC* olarak isimlendirilecektir.

⁵⁹ Devam eden bölümlerde kısaca *MAÜ* olarak isimlendirilecektir.

⁶⁰ Özerklik, özgünlük veya otantiklik kavramları varoluşu gerçekleştirme ile iç içe geçmiş kavramlardır.

sorar. *Pyrus* ve *Sineas* isimli denemesine atıf yaparak bu amacın kişinin proje tasarlayarak ve kendi varoluşunu sürekli aşarak onu gerçekleştirmesi olduğunu belirtir. Bu amacı gerçekleştirmek zaten Beauvoir’a göre özgürlüğün kendisidir. *Olgunluk Çağı I*’de Sartre ile birlikte felsefe alanında yaptıkları çalışmaları, kitap telif etmelerini, siyasal sol alanda aktif çalışmalarını, konferanslar vermelerini “dünyayı kendimize almak” olarak tarif eder.⁶¹ Simone de Beauvoir’a tüm eserleri ve yaşamı üzerinden külli bir bakış açısı ile odaklanılırsa, dünyayı kendimize almak olarak tarif ettiği olgunun aslında otantik bir şekilde özgürce yaşamak olduğu anlaşılır.

Beauvoir, Sartre ile beraber tüm yaşamı boyunca özgürlük ve otantiklik olgusunu gerçekleştirmek için uğraşmıştır. Beraber dünyanın çoğunu gezmişler, politika ile ilgilenip savaş ve işgal karşıtı denemeler yayınlamışlardır. Birbirlerine ömür boyu sadakat yemini verdikleri bir açık ilişki yaşamışlar, bu süre zarfında hayatlarında belirli aralıklarla üçüncü kişiler olmuştur ve bu ilişkileri birbirlerinden gizlememişlerdir. Hatta Beauvoir’ın roman karakterlerinin esin kaynağı Sartre’la hayatlarına dâhil olan ve kendisinin öteki kavramını şekillendirmesine yardımcı olan bu üçüncü kişilerdir.

Öteki kavramı Beauvoir felsefesinde hem benlik tanımında hem de özne-nesne ilişkisi bağlamında kilit roldedir. Öteki kavramı benliğin Sartre’cı ifadeyle en soi-pour soi ayrımında aşkın tarafın sabit tarafla ilişkisini açıklarken aynı zamanda öznenin diğer kişilerle yani nesnelerle ilişkisini de açıklar. Ona göre tüm insanlık göz önüne alındığında özne-nesne ilişkisi erkek kadın üzerinden şekillenir. Öteki konumuna bu kez kadın düşer. Beauvoir için ötekinin en belirgin özelliği özne için tehdit edici olmasıdır. Otobiyografisinde öteki için Hegel’in “Her bilinç ötekinin ölümünü kovalar.” cümlesiyle aynı şekilde düşündüğünü ifade eder.⁶² Öyleki Hegel’in bu sözünü *Konuk Kız* romanının girişine yerleştirmiştir.⁶³ Ona göre öznenin varoluşunu gerçekleştirmesi ve bu şekilde özgürlüğe ulaşabilmesi, öteki ile ilişkisinde özgün kalarak benliğini düzenleyebilmesiyle yakından ilgilidir. Neredeyse romanlarının tamamı merkez karakterlerin özgün olma ve varoluşunu gerçekleştirme yolculuğu olarak okunabilir.

Beauvoir romanlarındaki ana temalar yazarın yaşama, kendi benliğine dair görüşlerindeki değişikliğe paralel olarak değişiklik gösterir. Bu değişikliğin kilometre taşı ise II. Dünya Savaşı’dır. Beauvoir *Konuk Kız*’ı savaştan önce kaleme almıştır. Bu sebeple *Konuk Kız* romandaki vurgularının daha çok doğallıkla ilgili olduğunu belirtir. Savaş sonrasında ise *Başkalarının Kanı*’nı ve *Mandarinler*’i yazmıştır. Bu eserleri kaleme alırken artık vurgusunun değiştiğini ve ahlaki ilke ve amaçları için arayışta olduğu bir dönemde olduğundan bahsediyor. Dolayısıyla eserlerinde güttüğü amaçlar açısından savaş öncesi ve savaş sonrası olarak iki dönemden bahsedilebilir. Savaş sonrası eserlerindeki amacını

⁶¹ Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 307.

⁶² Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 110.

⁶³ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 9.

Olgunluk Çağı II. de özgürlük ve bireyin tanınması olarak belirtiyor.⁶⁴ Özgürlük ve tanınma esasında Beauvoir'ın felsefi eserlerinde yer alan temel kavramlardır. Özgürlük kişinin tasarını geliştirip, kendisini aşması ile karşılık bulurken, bireyin tanınması ise toplumun kişinin projelerini geçerli kılmasını ifade eder. Öteki ile ilişki bu noktada önemlidir. Bu ilişkinin önemi şu cümlede açıkça görülmektedir.

İnsan özerkliğini, ötekiyle ne yaptığıyla şekillendirir.⁶⁵

Dolayısıyla Beauvoir'ın tüm romanlarının öteki ile ne yapılacağına işaret eden romanlar olduğu söylenebilir. Ayrıca kişinin ne kadar özerk ve özgür olduğunu anlayabildiği, nasıl özgür ve özerk olunabileceğinin yollarını keşfedebileceği bir birikim olarak da değerlendirilebilir. Bu nedenle Beauvoir'da Başka/Öteki kavramına odaklamak ve kadın karakterlerde bunun izini sürmek gerekmektedir.

Simone de Beauvoir *İC*'i yazmadan önce uzunca bir süre Hegel okuması yaptığından söz eder.⁶⁶ Köle-efendi diyalektiği, mutlak, aşkın ve içkin gibi kavramların Hegelci anlamda okunması, onun felsefesini anlama noktasında isabet sağlar.⁶⁷ Zeynep Direk aynı zamanda Beauvoir'ın mutlak ve başka kavramlarını açıklamak için Hegelci düşüncüyü Claude Levi Strauss (ö.1902) ve George Bataille (ö.1962) ile harmanladığını belirtir.⁶⁸ Dolayısıyla “Başka/Öteki” kavramlarının Beauvoir'ın kullanımını tasvir etmeden önce kavramların Hegelci köklerinden bahsedilmesi ve Beauvoir'ın bu kavramları neye doğru dönüştürdüğünün açıklanması uygundur.

Başka/öteki kavramı Beauvoir'ın kadının tarih boyunca neden dışlandığını sorusuna cevap ararken felsefesini üzerine inşa ettiği temel kavramdır. İlk olarak belirtilmesi gereken Beauvoir'da başka kavramının Hegel'de olduğu gibi kötülük ve düşmanlığı ifade eden bir tür olumsuzluk hali için kullanılmış olmasıdır. İkinci olarak Beauvoir'a göre öznenin çevresindeki diğer bilinçlerle savaş halinde olduğu söylenebilir. Bu iki önerme Hegel felsefesi için de temel önermelerdir. Özne kendini tanımayı, temelde öz bilince ulaşmayı diğer zihinlerle savaşarak, çatışarak yani bir şekilde diğer bilinçleri kullanarak gerçekleştirir. Öznenin diğer bilinçlerle çatışma ve savaş halinde olması böylece kendinin farkında olması, esasında bu yolla özneleşmesi Beauvoir'ın öznesinin temel özelliğidir.

Beauvoir'ın öznesini oluştururken en-soi ve pour-soi kavramlarını ödünç aldığı Sartre da ötekinin olumsuz olan söz konusu içkin anlamı sebebiyle “Cehennem başkalarıdır” demiştir.⁶⁹ Sartre bu cümleyi *Gizli Oturum* adlı tiyatro oyununun sonlarında kullanır. *Gizli Oturum*'da öldükten sonra aynı odada kalmaya mahkûm üç kişinin birbirleri ile olan konuşmaları, kavgaları, odadan kurtulma çabaları

⁶⁴ Beauvoir, *Olgunluk Çağı II*, s. 9-10.

⁶⁵ Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 289.

⁶⁶ Beauvoir, *Olgunluk Çağı II*, s. 104.

⁶⁷ Aynı zamanda Beauvoir düşüncesinde Hegel'ci izlekleri takip etmek amacıyla Tina Chanter, Toril Moi, Ursula Tidd, Zeynep Direk gibi isimlerin çalışmaları değerlendirilebilir

⁶⁸ Direk, Z. (2021), *Cinsel Farkın İnşası*, (3. Baskı), İstanbul: Metis Yayınları, s. 47-67.

⁶⁹ Sartre J.P. (2007), “Gizli Oturum”, *Toplu Oyunlar*, (Çev. Noyan I.) İstanbul: İthaki Yayınları, s. 62.

anlatılır. Karakterlerin üçü de dünyada suç işlemiştir. Odadan çıkamadıklarını fark etmelerinden itibaren ümitsizliğe düşerler. Bu psikoloji, onları birbirlerine düşmeye iter. Odadan kurtulabilmek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Birbirlerine suçlarını itiraf ederler. Birbirlerinin gözünde masum olduklarını kanıtlamak isterler. Ancak zamanla cehennemde olmak için azap ve işkenceyle dolu bir mekâna ihtiyaçları olmadığını acıyla fark ederler. Cehennem aslında kendileridir. Her biri diğeri için cehennemdir.⁷⁰ Sartre bu felsefi oyunda başkasını; insanın şahsi cehenneminin bir dışavurumu olarak betimlemektedir. Öteki'nin bakışı aracılığıyla kendimizi nasıl anladığımıza ve bunun nasıl rahatsız edici ve hatta acı verici olabileceğine odaklanan oyun, başkalarıyla karşılaşmanın cehennemde sonsuz bir işkence biçimi olarak kullanılabileceğini anlatmaktadır. Sartre'a göre de insan kendisini başkalarına bakarak konumlandırır. Bu oyundaki kişiler arası söz konusu ilişki, insanların birbirlerine mahkûm olduklarını ve birbirlerini anlamaları gerektiğini belirtmek için Sartre'ın tasvir ettiği bir durumdur. Yaşamda insanlar birbirlerini seçerler; kendilerini seçerlerken başkalarını da seçerler ve onların hayatını etkilerler. Çünkü Sartre'a göre öteki, özneyi düşüncelerinin nesnesi haline getiren, özneyi yargılayan ve bir şekilde özneyi tehlikeye atan bir başka gözdür. Bu hususlar ışığında denilebilir ki; Beauvoir ile Sartre, ötekinin tehdit edici yanı konusunda ortak düşünceye sahiptirler. Beauvoir ile Sartre'ın öteki konusunda ayrıştığı husus ise Beauvoir'ın kadını, mutlak başka olarak ele almasıdır. Bu açıdan Beauvoir Hegel'den farklı düşünür.

Beauvoir, Hegel'in öteki hakkındaki görüşlerini olduğu gibi kendi teorisine eklemeyiz. Çünkü Hegel'in ötekisi, Beauvoir'ın ortaya koyduğu kadının başkalığı teorisini açıklamak için yetersizdir. Beauvoir'a göre kadın mutlak başkadır.⁷¹ Hegel'de ise başka, özneye eşit olan diğer bilinçtir. İşte bu farkın nasıl meydana geldiğini açıklamak için Beauvoir, Hegel'in görüşlerini Claude Levi-Strauss üzerinden dönüştürerek yeni bir öteki tanımı yapar. Levi-Strauss *Elementary Structures of Kinship* isimli eserinde öznenin dünyaya gelir gelmez kültürün içindeki ben ve öteki çatışmasıyla karşılaştığını iddia eder. Bu çatışmanın evrensel bir olgu olduğunu belirtir. Bu çatışma aynı zamanda öteki kavramının öznedeki tiksinti uyandırmasını içinde barındırır. Enstest nasıl ki tüm toplumlarda kültür ve doğa tarafından özne üzerinde yasak olan bir olgu olmuşsa, ötekinin varlığının tiksintiliği de böyledir.⁷² Levi Strauss'a göre iki kavram benzer şekilde ahlaki bir mutlağa dayanmadan doğal olarak özne içinde bir tiksintiye neden olur. Tıpkı ensteste karşı hissedilen tiksinti gibi, özne dünyaya gelir gelmez kültür ve doğa içinde öteki ile çatışır ve ondan tiksindir. Beauvoir'da öteki/başka özünde bu anlamları barındırır. Beauvoir'ın edebi eserlerindeki kadın karakterlerde izlediğini süreceğimiz ilk tema yukarıdaki sıfatları mündemiç olan ötekiliktir.

⁷⁰ Sartre, "Gizli Oturum", s. 34-63

⁷¹ Kadının mutlak başkalığı ayrı bir tema olarak inceleneceği için burada kısaca bahsedilmiştir.

⁷² Chanter, T. (2000), "Abjection and Ambiguity: Simone de Beauvoir's Legacy", *The Journal of Speculative Philosophy*, 14/2, s. 138-155.

Beauvoir'ın roman türündeki ilk eseri 1943 yılında yayımlanan *Konuk Kız*'dır. Roman Paris'te geçer. Romanın ana karakterleri Françoise, Pierre Labrousse ve Xaviere'dir. Her karakterin diğeriyle olan ilişkisinin romanın ana konusu olması Beauvoir'ın öteki kavramı ile ne kadar ilgili olduğunu göstermektedir. Françoise ve Pierre gerçek hayatta Sartre ve Simonede Beauvoir arasındaki gibi bir ilişki yaşamaktadır. Birbirlerine dürüst olacaklarına ve yakın ilişki yaşamaya dair söz vermişlerdir. Pierre bir tiyatro yazarı ve yönetmeni, Françoise ise bir yazardır. Françoise Paris'ten uzakta Rouen'da yaşayan Xavire'i Paris'e taşınmaya, kendileri ile birlikte yaşamaya ikna eder. Romanın ilerleyen bölümlerinde Pierre Xaviere'e âşık olur. Aynı zamanda Françoise'e karşı bu hislere sahiptir. Pierre'in Xaviere'e olan aşkını ilan etmesinden sonra ilişkilerini üçlü şekilde yaşamaya başlarlar. Françoise aslında Xaviere'e sevgi besler fakat bu üçlü ilişkiden memnun değildir. Pierre'e olan sevgisinden dolayı Pierre ile Xaviere'in yakınlığına, onları kıskanmanın yakıcılığına, Xaviere'in kendisini kıskanması sebebiyle maruz kaldığı kötü davranışlarına katlanır. Aynı zamanda Xaviere'e karşı bir anne sorumluluğu da hissetmektedir. Roman bu üçlü ilişkinin başlangıç sürecini ve gelişimini aktarır. Françoise'in Xavire'i öldürme teşebbüsü ile sona erer.

Françoise'in hem Pierre'le hem de Xaviere ile ilişkisi öteki bilinçlerin mahiyetini ve başka ile öznenin özerkliği arasındaki diyalektiği örneklendirir niteliktedir. Françoise için Xaviere öteki bilinci, Pierre ise özerkliğinin önündeki en büyük engeli temsil etmektedir. Françoise ve Pierre arasındaki ilişkiyi Pierre'in şu sözleri daha iyi anlatmaktadır.

Sen ve ben tekiz; bu doğru sen de biliyorsun, bizi birbirimiz olmadan tanımlayamazsın.⁷³

Bu sözleri her ne kadar Pierre söylemiş olsa da, ilişkide nispeten daha özgür biçimde tarif edilen, roman sürecinde yaptığı işlerden bahsedilen, karar verme konusunda otorite sahibi olan Pierre'dir. *İ.C.*'de bağımsız kadın bölümünde bahsi geçen özerk kadın prototipi Beauvoir romanlarında hiç yer almamaktadır. Tüm karakterlerde bir şekilde sorunlu özellikler⁷⁴ bulunmaktadır. Françoise'in romanın başında bir roman üzerinde çalıştığından bahsedilse de romanın ilerleyen bölümlerinde onun bu çalışmasından hiç bahsedilmemektedir. Pierre'in ise sürekli tiyatro yazdığı ve yönettiği görülebilmektedir. Pierre başka kadınlara âşık olabilmektedir, aralarındaki dürüstlük sebebiyle bu ilişkilerden birbirlerini haberdar da etmektedirler ama Françoise Pierre'e sıkı sıkıya bağlıdır. Tiyatroda birlikte çalışmaktadırlar, akşam birlikte dışarıda vakit geçirmektedirler. Zaman zaman Françoise'in evinde birlikte kalmaktadırlar. Ayrı oldukları zamanlarda ise yaptıkları faaliyetleri birbirleri ile birbirlerine verdikleri söz gereği paylaşmak zorundalardır. Françoise romanda tekrarlar yaşadıklarını Pierre ile paylaştığı anı hayal eder. Yaşadıklarını Pierre ile paylaştığında sanki gerçekten yaşadığına

⁷³ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 32.

⁷⁴ Simone de Beauvoir'ın romanlarındaki kadın karakterlerin başarısız (failure) oluşlarına yönelik bir akademik çalışma bulunmaktadır. Mussett S. M. (2017), "The Failure of Female Identity in Simone de Beauvoir's Fiction", *A Companion to Simone de Beauvoir*, (Eds. Hengehold L. Bauer N.), John Wiley & Sons Ltd, s. 367-378.

ikna oluyordur. Xaviere ile Pierre'in tanışmasını ve yakınlaşmasını da aslında Françoise arzu etmiş, sonra bu yakınlaşmanın kendisi için ne kadar zor olduğunu tecrübe etmiştir.

Xaviere ve Pierre arasında başlayan aşk henüz birbirlerine itiraf etmemiş olsalar da Françoise tarafından sezilir. Françoise için bu sezgi, hastalık ve zor zamanların başlangıcı olur. Pierre'i kaybetmemek için üçlü bir ilişki yaşamayı kendisi teklif eder. Xaviere ise Pierre'e başka türlü ulaşmanın mümkün olmadığını bildiği için bu ilişki teklifini kabul eder. Çünkü Xaviere, Françoise'in Pierre için ne kadar önemli olduğunu anlamıştır. Üçlü ilişki süresince en mutlu olan Pierre'dir. Françoise aslında bu üçlü ilişkiye tahammül etmekte zorlanmaktadır. Roman boyunca sık sık kendi duygu durumunu kontrol etmektedir. Pierre'in daha önceki ilişkilerini bilmesine rağmen ilk kez onu kıskanmaktadır. Bu kıskançlık ilerleyen zamanlarda onu hasta eder hatta bir süre hastanede yatar. Hastanede kaldığı dönemde Xaviere ve Pierre sık sık onu ziyaret eder ama bu süreçte ikisi oldukça yakınlaşır. Françoise hastaneden çıktıktan sonra uzunca bir süre her fırsatta birlikte vakit geçirirler. Françoise'in Xaviere'e karşı tahammülsüz duyguları en çok bu süreçte ortaya çıkar. Bu duygularını Pierre ile de paylaşır. Françoise'e göre Xaviere tahammülsüz, çocukça davranan, yalnızca kendini düşünen, kendisinin önemsenmediğini hissettiği zaman intikam almaya yönelen, oto kontrolsüz biridir ve bu üçlü ilişkiye yalnız Pierre'i Françoise'in elinden almak için girişmiştir. Zamanla Xaviere'nin yalanlarının ortaya çıkması sonucunda Pierre artık onunla görüşmez. Bu tutum Xaviere'i Françoise'e karşı daha da sertleştirir. Ama Françoise kendi içinde hissettiği anne sorumluluğu yüzünden Xaviere'in yanında kalmaya devam eder. Romanın sonlarına doğru Françoise Xaviere'e karşı hissettiği tüm öfkeyi kendine de itiraf eder. Beauvoir bu noktada romanını bir cinayet teşebbüsüyle sonlandırır. Françoise, Xaviere'in odasının gazını o uyurken açık bırakır. Sabaha ölmüş olacağını umar. Fakat romanın sonunda gerçekte ne olduğunu bize aktarmaz. Françoise Xaviere'in ölme umuduyla artık kendisi olabileceğini belirtir. Çünkü bu eylemi kendi seçtiğini ifade eder. Daha önce kendi iradesi ile hiç eylemde bulunmamış gibi ilk kez iç sesini dinlediğini söyler. Françoise gerçekleşenin kendi iradesi olduğunu belirtir. Beauvoir Françoise'in bu itirafıyla romanına son verir.⁷⁵

Françoise, Beauvoir'ın varoluşçu etik teorisinin merkezine yerleştiği özgürlük temasına ancak hayatına Xaviere'in dâhil olmasıyla ulaşabilmiştir. Françoise'in Xaviere'in etkisiyle hayatında meydana gelen değişim ve dönüşüm esasında iki önermeyle özetlenebilir. Birincisi Françoise özgür bir kadın değildir. İkincisi Françoise -özne- özgürlüğe ulaşabilmek için ilişki içinde eşit derecede yer alabildiği bir öteki bilince ihtiyaç duyar. Esasında Pierre ile Françoise bir ilişki yaşamaktadır ama Françoise bu ilişkide Pierre ile eş değer konumda değildir.

Pierre ile Françoise arasındaki ilişkinin Françoise için ne anlama geldiği şöyle anlatılır:

Françoise kendisini saf bir bilinç, tek sanıyordu; Pierre'i üstünlüğüne ortak etmişti: birlikte, onun ortaya çıkartmakla görevli olduğu bir dünyanın merkezinde duruyorlardı. Bu ayrıcalığın bedeli de

⁷⁵ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 85-502.

şuydu ki, kendisini her şeyle karıştırdığı için, kendi gözünde, belirli bir şekli yoktu... (Françoise)
Tam anlamıyla benliksizdi, yüz ve kişilikten yoksun, bir saf saydamlıktı.⁷⁶

Françoise ve Pierre arasındaki ilişkiye bakarak Françoise'in özgür biri olmaması ilk önerme olarak belirtilmişti. François esasında bir yazar, iyi bir okur, etrafındaki kişiler tarafından saygı duyulan kişiliğe sahip bir kadındır. Fakat o kendi bilincinde tüm hayatını Pierre üzerine kurmuştur. Pierre olmadan saf, kendi bilinci ile gerçekleştirdiği hiçbir faaliyet onun için anlamlı değildir. Faaliyetlerini yalnızca Pierre'e anlattığında anlamlı bulur. Pierre, Françoise için öteki bilincin olumsal tarafıdır. Pierre'in yani ötekinin bilincinde merkezde olduğunda kendini tamamlanmış bir özne olarak kabul edebilir. Aksi takdirde mesela Pierre ile Xaviere'in ilişkilerini ilerletip birbirleri için vazgeçilmez konuma gelmeleri Françoise için yıkıcı bir durum olmaktadır. Çünkü Françoise kendi varlığını, ötekinin bilinci üzerinden kurmaktadır. Öteki üzerindeki merkeziyetini kaybettiğini düşündüğünde kendini artık özne gibi hissetmez. Diğer bilinçte merkeziyet kaybı Françoise için ölümle eş değerdir.

Kişinin kendisini diğer bilinç üzerinden tanıma faaliyeti, öteki bilinçle diyalektik bir ilişkiye girerek gerçekleşirken, Françoise kendi varoluşunu üstlenmeyerek, Pierre'in karşısına kendisini ikinci bir bilinç olarak ortaya koymaktan alıkoyar. Hâlbuki bir ilişkiden bahsedebilmek için iki özneye, iki bilince ihtiyaç vardır. Françoise, Pierre karşısında kendisini öldürür. Kendi gerçekliği asla açıkça sunmaz. Dolayısıyla ikinci bir bilinç var olmadığı için, varoluşçu etik için zaruri olan, özgürlüğe ulaştırıcı diyalektik süreç asla başlamaz ve gelişmez. Beauvoir'a göre kadınlar sıklıkla Françoise'in yaptığını yapar, varoluş sorumluluğunu almamak için kendilerine geçerli sebepler bulurlar. Beauvoir kendisi de Françoise'in kendinden kaçma eyleminin benzerini gerçekleştirmiştir. *Olgunluk Çağı I.*'de şöyle der:

Sartre'ı tanıdığımdan beri, yaşamımın doğruluğunu göstermek işini ona yüklemiştim; bu davranış töre dışı buluyordum ama bunu değiştirecek pratik hiçbir yol da göremiyordum...⁷⁷

Kendi varoluşundan vazgeçme, başka ile kurulacak ilişkinin önünü kesmektedir. Hâlbuki başka, bir öznenin özne olabilmesinin ve otantikliğinin temel ögesidir. Kendi varoluşundan vazgeçme hususuna Beauvoir açısından bakmak gerekirse, Beauvoir'ın da Françoise'e benzer kabullerinin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Sartre ve Beauvoir arasındaki ilişki bir anlamda Françoise ve Pierre arasındaki ilişkiye de benzemektedir. Beauvoir'ın kendini bir filozof olarak değil de bir edebiyatçı olarak tanımlıyor oluşu bu iddiayı doğrular niteliktedir. Otobiyografisinde Beauvoir, romanlarını ve felsefi denemelerini ilk kez Sartre'a okuttuğundan bahseder.⁷⁸ Sartre bu eserlerden birinin olumsuz yönlerini çokça vurguladığı için o eseri yayınlamaktan vazgeçmiştir. Beauvoir Sartre'ın zekâsına çokça güvenir. Onun sistematik düşünme yeteneğine ve yazabilme yeteneğinin seriliğine hayranlık duyar. Sartre ise Beauvoir'a karşı genellikle eleştirel bir tutum içindedir. Örneğin onun hayata yönelik canlı

⁷⁶ Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 287, 288.

⁷⁷ Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 270.

⁷⁸ Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 92.

duygularını, akademik yaşantısına engel oluyor diye eleştirir. Beauvoir'ın yakın ilişkiler istemesi, öğretmenlik yapmayı sevmesi yine Sartre açısından eleştiriye konu olmuştur.⁷⁹ Söz konusu bilgiler ışığında Beauvoir'ın da Sartre ile olan ilişkisi için varoluşundan vazgeçtiği düşünülebilir mi? Beauvoir aslında kadınlık durumu olarak nitelediği olguyu bizzat kendisi de deneyimliyor olamaz mı?

Mutlak başkalık başlığında abjeksiyon bağlamında yukarıdaki sorulara yeniden değinilecektir. Yalnız söz konusu sorulara bir tür hazırlık açısından cevap vermek gerekirse; Beauvoir'ın kendi varoluşundan kaçtığını söylemek onun mücadele içinde yürüttüğü hayatı düşünülürse eksik bir bakış açısı olarak yorumlanabilir. Çünkü o anne ve babasının kendisi için öngördüğü hayatı istememiş, kendisi için başka bir yol çizmiştir. Sartre ile ilişkisine bakıldığında ise kendi varoluşu adına bir takım olumsuz seçimler yaptığı elbette görülmektedir. Bu husus Sara Ahmed'in ataerkilliği atmosfere benzetmesini hatıra getirmektedir. Beauvoir *İC*'i yazan kişidir ama ataerkil bakış açısından bağımsız bir biçimde kendisine de bakamaz. Hiçbir kadın bakamaz. İnsanlığın var oluşuyla meydana gelmiş bir olgudan hiçbir kadın kaçamaz. Ataerkillik her yeredir. Toplumda, bedenlerde, kadın ve erkek fark etmeksizin zihinlerdedir. Dolayısıyla Beauvoir'ın başka türlü davranması beklenemezdi. Ona göre her kadın varoluşundan kaçma tuzağına düşer. Eğitimi, yetiştirilmesi, kendisinden beklentiler bu kaçışı destekler. Beauvoir kadınları oldukları gibi yazıyorum derken bu husutan bahseder.⁸⁰ Kadın olmak başından beri kadının ataerkil atmosfer içine doğduğunu, bu atmosferle şekillendiğini de bilmek demektir. Dolayısıyla varoluşu olumlamak, kadınlar için erkeklerde olduğu gibi cereyan etmez. Kadınlar önce varoluşlarından kaçır. Kadınlar varoluşundan kaçmayı kişiliğinin bir formu olarak öğrenir. Çeşitli yaşantılar neticesinde, benliği kendisinden varoluşunu gerçekleştirmesini bekler. Benliğinin sesini duyabilenler bağımsız kadın olma yolunda adım atarlar. Varoluşlarını gerçekleştirmek için çabalarlar. Beauvoir söz konusu sürecin zorluğunun bilincinde olarak *İC*'nin bağımsız kadın başlığında bağımsız kadınların yaşayacakları zorluklardan bahseder.

Bağımsız bir özne olarak değil de başka olarak büyüyen kadınlar hakkında bilgi vermeye devam etmek gerekirse; Konuk Kız'ın diğer kadın karakteri Xaviere, Beauvoir'ın romanını yayımlamasından sonra kendisine yapılan yorumlarda da bahsi geçtiği gibi tam bir öteki örneğidir. Xaviere, gerçek hayatta Beauvoir ile Sartre'ın üçlü ilişki yaşadıkları Olga'dır. Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*'de Xaviere'i şöyle tanımlar:

...sevimli görüntüsü altında sinsi ve gem vurulmaz bir bencillik...⁸¹

Xaviere, Beauvoir'ın felsefî düşüncesinde öteki kavramının tüm özelliklerini taşır. Tehlikeli bir kişilik, duygularını sansürsüzce dışa vuran bencil bir karakterdir. Xaviere esasında Pierre ile yakın ilişki yaşamak ister. Françoise'in bu ilişkide olmamasını arzular. Üçlü ilişki yaşadıkları süre

⁷⁹ Kirkpatrick K. (2019), *Beauvoir Olmak Bir Yaşam*, (Çev. D. Soysal), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s.115-144.

⁸⁰ Gobeil M. (2024, 26 Mart), "Simone de Beauvoir, The Art of Fiction No 35", *The Paris Review*, 34. <https://www.theparisreview.org/interviews/4444/the-art-of-fiction-no-35-simone-de-beauvoir> adresinden alındı.

⁸¹ Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 207.

boyunca, romanda birlikte oldukları zamanlar anlatılırken, Pierre ve Françoise, Xaviere’i mutlu etmek için çabalarlar. Xaviere ise onların yaptıkları tercihlerden sürekli mutsuz olur. Mutlu olarak tasvir edildiği anlar, çoğunlukla Pierre’in tüm dikkatini ona vererek onunla sohbet ettiği ve onu önemseydiği anlardır. Pierre ne zaman Françoise ile ilgilenirse veya sohbete onu dâhil etse, Xaviere tekrar sıkılan ve mutsuz ruh haline geri dönmektedir. Hatta bir kez, ikilinin yakınlaşmasını sabote etmek için sigara ile elini yakmıştır.

Beauvoir, Xaviere karakterinin esin kaynağı olan Olga için şöyle yazmıştır:

Eğer bir sözcüğüm, bir hareketim, bir kararım onun hoşuna gitmezse, kendimi sonsuza dek ve tümüyle iğrenç hissediyordum... Onun karşısında Sartre da benimle birlikteyken tatmadığı tedirginlikler, hiddetler, mutluluklar hissediyordu. Bundan duyduğum rahatsızlık kıskançlıktan öteydi...⁸²

Xaviere karşısında Françoise’in de hissettikleri de aynen bu şekildedir. Xaviere kötüdür, bencildir ama Pierre’e kendisinin olamayacağı şekilde sahiptir. Çünkü Pierre karşısında Xaviere olduğu gibidir, kendisidir. Pierre onu bu haliyle sever. Françoise ise tüm duygularını ve kişiliğini bastırır. Kendisi olduğunda Pierre’in ona karşı ne hissedeceği konusunda hiçbir fikri yoktur. Xaviere, Françoise’e göre aslında kendisinin hiç olamadığı bir kişiliktir, o özgürdür. Duygularında, düşüncelerinde, seçimlerinde özgürdür. Bu özgürlük, talep kârlık, kıskançlık, küçümseme gibi olumsuz nitelenen özelliklerine sahip çıkma anlamında da Xaviere’i özgür kılmaktadır. Françoise aslında onun bu özgürlüğüne karşı kıskançlık hissetmektedir. Çünkü Françoise, Xaviere’e olan kıskançlığını, öfkesini, nefretini yaşama konusunda kendisine özgürlük tanımamaktadır.

Beauvoir özgür olamayan bir kadını Françoise karakterinde adeta resmetmiştir. Çünkü Beauvoir’a göre özgürlük, kişinin varoluşunu üstlenmesidir. Françoise ise varoluşunu üstlenmez. Üstlenme faaliyeti için *MAÛ*’de varoluşunu eksiltme ifadesi kullanır.⁸³ Bu tanım, kişinin yaptığı seçimlerin tamamen özgür iradeyle yapılmasını çağırır. Dolayısıyla iradede ne meydana geliyorsa, olumlu veya olumsuz onun sorumluluğunu almayı gerektirir. Kişinin iradesi toplum içinde olumlu kabul edilen değerlere uygun faaliyette bulunmayabilir, yine de özgür kişi bunun sorumluluğunu almalıdır. Xaviere böyle yapmaktadır. Françoise ise bu cesareti yani özgür olma cesaretini gösteremez. Beauvoir’a göre kişi ancak varoluşunu eksilterek varoluşunu gerçekleştirebilir. Yani özgür olabilir. İntihar etmek isteyen biri, intiharını gerçekleştirdiğinde varoluşunu gerçekleştirmiş olur. Topluma göre “eksik” mahiyette bir edim gerçekleştirmiş olsa da Beauvoir’a göre varlığını eksilterek tam anlamıyla varoluşunu gerçekleştirmiştir. Françoise ancak romanın sonunda bu cesareti gösterebilir. Xaviere’i öldürmek ister ve bu eylem için adım atar. Sonra da sorumluluğunu alır. Esasında Françoise’in özgürlüğüne ulaşmasını sağlayan, Françoise’in kendi seçimlerinin sorumluluğunu alma bilincini uyandıran Xaviere ile kurduğu ilişkidir. Bu ilişkide Françoise’in kendini Xaviere’in yanına eş bir özne

⁸² Beauvoir, *Olgunluk Çağı I*, s. 223.

⁸³ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 19.

olarak koyması ikisi arasında diyalektiği başlatır. Xaviere'in zorlu kişiliği karşısında kendi duygularının farkında olması Françoise üzerinde dönüştürücü etki yapmıştır. Françoise Xaviere'e hissettiği olumsuz duygularını her zaman yaptığı şekilde hasıraltına almaya çabalasa da, Xaviere'in özgürlüğü kendisine bu duygularını özgürce yaşaması yolunda ışık olmuştur.

Xaviere'in Beauvoir felsefesindeki öteki kavramı için uygun bir örnek olduğu daha önce dile getirilmişti. O halde romanda Xaviere için kullanılan tanımlamalara bakılırsa, öteki kavramının içeriğine için belirli izlekler oluşabilir:

Xaviere'in kalbinde kıskançlık ve nefretin belirişini gördüğünden beri...

Bereketli ve zehirli bir bitki topluluğunun yetiştiği sıcacık bir seraydı.

Kızın sağı solu hiç belli olmuyordu, ters bir gülümseme, muğlak bir cümle eğlenceli bir akşamı berbat edebiliyordu.

Ne olursa olsun bu akşamın anlamı, bütün dünyanın anlamı bu gece onun gözlerindeki ışıltıya göre şekillenecekti.

Ne kadar özgürdü bu kız! Kendi kalbinde, düşüncelerinde özgürdü; acı çekmekte, kuşku duymakta, nefret etmekte özgürdü. Herhangi bir geçmişler, herhangi bir yemin ya da kendine sadakat duygusuyla elini kolunu bağlamıyordu.

Bu esrik gülümsemenin ardında o güne kadar hayal ettiklerinden çok daha sarıh bir tehlike vardı. Karşısında duran şey açgözlülükle kendine sarılıyor, büyük bir kararlılıkla kendisi için var oluyordu."

Xaviere'in asit gibi kemirici nefreti içinden kıvrım kıvrım yükseliyordu...⁸⁴

Konuk Kız'da yukarıdaki cümlelerle betimlenen Xaviere karakteri, öteki olanın olumsuz yanını, nefret duyulan, tiksiniilen yanını temsil eder. Aynı zamanda diğer bilinçlerin öznenin bilincinde şekillenen imajının temsilidir. "Cehennem başkalarıdır"⁸⁵ çünkü özne için tehdit edicidir.

Başka kavramı üzerinden değerlendirmeye alınacak diğer roman karakterleri ise *Mandarinler*'deki Anne ve Nadine'dir. *Mandarinler*'i Beauvoir dört yılda tamamlayarak 1954 yılında yayımladı. Romanı Fransa'nın en itibarlı ödülü Goncourt'u kazandı. Roman iki ana karakterin ağzından anlatılır. Bu karakterler Anne Dubreuilh ve Henri Perron'dur. Koşulların Gücü 1'de Beauvoir Anne ve Henry üzerinden aslında kendini yazdığını söyler.⁸⁶ Anne onun olaylara yönelik olumsuz bakışını, ölümü ve mutlağı anlama biçimini aktarırken, Henri ise var olmakla yetinen birisi olarak olgulara yönelik olumlu bakışından bahseder. Roman bu boyutuyla otobiyografik özellikler de taşımaktadır. Anne için şöyle der:

Ona benim olan zevkler, duygular, tepkiler, anılar verdim: sık sık onun ağzından konuşuyorum. Bununla beraber Anne'da ne benim iştahlarım, inatçılıklarım, ne de özellikle çok sevdiğim bir mesleğin bana verdiği kendine yetme var. Kendine ait amaçları ve tasarıları olmadığı için, "ikincil" bir varlığın görelî yaşamını sürüyor. Onun aracılığı ile deneyimimin daha çok olumsuz yönlerini çizdim: ölüm korkusu ve boşluğun baş döndürücülüğü, dünyasal oyalanmaların geçiciliği,

⁸⁴ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 217-502.

⁸⁵ Sartre, "Gizli Oturum", s. 62.

⁸⁶ Beauvoir, *Koşulların Gücü 1*, s. 279.

unutmanın utancı, yaşamanın utancı. Yaşama sevincini, girişim zevkini, yazma zevkini Henri'ye verdim.⁸⁷

Mandarinler romanı, Henri Perron'un evinde kutlanan Noel akşam yemeği ile başlar. Fransa henüz savaşa dâhil olmamıştır ama savaşın varlığı tüm dünyada karışıklığa neden olmaktadır. Fransız entelektüel solu savaş hakkında çeşitli yapılanmalara gitmektedirler. Romanın baş anlatıcılarından Anne Dubreuilh bir psikiyatristtir. Etkili bir siyasetçi ve edebiyatçı olan Robert Dubreuilh'in eşidir. Romanın diğer anlatıcısı Henri Perron ise bir yazardır. O Dubreuilh ailesinin yakın dostudur. Roman Anne Dubreuilh ve Perron'un dilinden o dönemde gerçekleşen politik olayları da işlemektedir. Anne kocasından yaklaşık yirmi yaş gençtir. Yaklaşan savaş sebebiyle, diğer ülkelerde meydana gelmiş korkunç yıkımlara şahit oldukça acı çekmektedir. Savaş onun yaşam hakkında sorgulamalara iter. Varoluşunun anlamından emin değildir. Ancak işi sebebiyle kocasının, kızının, arkadaşlarının talep ettiği hareketli bir yaşamın içinde yer alır. Anne zamanla kendinden oldukça uzaklaştığını fark eder. Kendisiyle pek az ilişki kurduğu gerçeği yüzüne bir tokat gibi çarpar. Hem savaşın sebep olduğu zor duygular hem de yaşamında kendinden oldukça uzaklaşmış olmak Anne'i depresyona iter. Roman boyunca Anne zorlu duygular eşliğinde hayatı, kendini ve ilişkilerini sorgular.

Paule, Henri'nin sevgilisidir. Kendini dünyanın en güzel kadınlarından biri olarak görür. Aynı zamanda dünyanın en yetenekli genç yazarı tarafından sevilen biri olarak mutlu bir hayat sürmektedir. Aslında Paule kendisini tamamen kendi aklının uydurması olan bir fanusa hapsedmiştir. Henri uzun zamandır ondan ayrılmaya çalışır ama açıkça talepte bulunamaz. Çeşitli yollarla mesajlar gönderse de Paule kendini o fanusa o kadar kaptırmıştır ki bu mesajları algılayamaz. Sahte mutluluğu Henri'nin kendisinden ayrılma isteğiyle sona erer. Romanın sonlarına doğru akıl hastanesine düşer. Hastanede Anne tarafından tedavi edilir. Henri olmadan yeniden hayata tutunmaya çabalar.

Dubreuilh ailesinin kızları Nadine ise *Konuk Kız*'daki Xaviere'e çok benzemektedir. Duygusal, duyarlı, çokça öfkeli, ölçüsüz karar veren, kendi içinde çelişkili bir genç kızdır.⁸⁸ Bu yönleri nedeniyle Beauvoir düşüncesindeki öteki kavramının kendine has tüm özelliklerini taşımaktadır. Anne ve Robert Dubreuilh çiftinin kızı olarak entelektüel ve varlıklı bir ailede yetişmiştir. Askerde iken ölüm haberini aldığı bir sevgilisi vardır. Sevgilisini kaybettikten sonra Nadine'in insanlarla ilişkileri olumsuz yönde değişir. Nadine artık oldukça mutsuz, hayat enerjisini kaybetmiş, öfkeli birine dönüşmüştür. Anne, Nadine ile arasındaki uçurumdan dolayı çok endişelenir. Roman boyunca kızı ile ilişkisini düzeltmek için çabalar. Nadine sevgilisinin ölümüne dair duygularını; acısını, yasını annesine yansıtmaktadır. Bu sebeple annesine karşı yoğun bir öfke hissetmektedir. Öfkesini, yasını, hüznünü başka kimse ile paylaşmaz, insanlara saygısızca davranır. Babasını ve Henri'yi savaşa dair tutumlarından dolayı ikiyüzlülükle suçlar. Kimya bölümünü yalnızca ailesinin istemedikleri bir bölüm olduğu için, onları cezalandırmak amacıyla tercih etmiştir. Derslerine devam etmez. Roman boyunca

⁸⁷ Beauvoir, *Koşulların Gücü 1*, s. 283.

⁸⁸ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 193-259.

yeni ilişkilere adım atmak ister. Kendisine karşı ilgi duyanlara inanmakta zorluk çeker. Romanın ilerleyen bölümlerinde Henri'nin yönettiği dergi *L'Espoir*'de çalışmaya başlar. Bu iş sayesinde Henri ile kurduğu ilişki, onun hayatından beklentilerine dair ona fikir verir. Kendisini tanımaya başlar. Henri ile ilişkileri ilerler. Evlenirler, çocuk sahibi olurlar. Bu ilişki onu kendi otantikliğine kavuşturur.⁸⁹

Nadine'in daha önceki ilişkileri ile Henri ile olan ilişkisi arasında şöyle bir fark bulunmaktadır: Nadine diğer ilişkilerinde seçilen insan olarak ilişkiye dâhil olmuştur. Ne muhatabını ne de ilişkiyi sahiplenmektedir. Adeta yaşamın önüne çıkardığı olaylar içinde savrulmaktadır. Böylece varoluşunun acısından, seçimlerin kaygısından kaçmaktadır. Henri ile olan ilişkisini kendisi istemiştir. Henry, eski sevgilisinin ölümünden sonra cesaret ederek yaptığı ilk seçimdir. Bu ilişkiyi seçerek varoluşundan kaçmamış, kendi seçiminin sorumluluğunu almıştır. Nadine hamile olduğunu öğrendiğinde Henri'ye haber vermez, çocuğunu yalnız anne olacağını bile bile dünyaya getirmeye karar verir. Henri'den herhangi bir talebi olmaz. Henri çocuğu olacağını öğrendiğinde onların hayatına dâhil olmak ister. İlişkileri bu çocukla daha sağlamlaşır. Nadine bir eş ve bir anne olarak varoluşunun sorumluluğunu aldığı anda, özgürlüğüne kavuşmuştur.⁹⁰

Romanda Anne'nin karakter öyküsü Nadine'den daha derinlikli işlenmektedir. Çünkü romanın iki anlatıcısından birisi odur. Beauvoir'ın varoluşçu felsefesinin önemli temaları olan seçim korkusu, varoluşsal acılar, varoluştan kaçmak, hayatın anlamı Anne'nin hayatının eşliğinde uzun uzun irdelenir. Anne eşi Robert Dubreuilh ile üniversitede iken tanışmıştır. Robert üniversitede onun hocasıdır. Anne Robert'in hayatına, seçimlerine, kişiliğine hayrandır. İlişkilerinin başlangıcında tutkulu bir yaşamları varken bu tutkulu ilişki zamanla sönmüştür. Savaşın beklendiği günlerde eşi Robert, SRL isimli siyasi oluşumla ve akademik hayatıyla fazlaca meşguldür. Anne onun için evde onu bekleyen, işinde gücünde bir eştir. Robert Anne'i ihmal etmektedir ama önemli meselelerle ilgilenmek onun kişiliğinin bir parçası olduğu için ihmal olgusunun farkında bile değildir. Anne konferans için Amerika'da olduğu günlerde Lewis ile tanışır. Bir ilişkiye başlarlar. Ama Paris'teki hayatını bırakmaz. Paris'te iken Robert'in eşi ve Nadine'nin annesi bir psikiyatr olarak hayatına devam eder. Aynı zamanda sık sık Amerika'ya giderek Lewis ile birlikte kalır. Onunla dünyanın çeşitli yerlerini gezer. Yeniden âşık hissetmektedir. İlişkisinin başlarında oldukça heyecanlıdır. İçinde öldüğünü sandığı duyguları yeniden uyanmıştır. Tamamlandığını hissettiğinden bahseder. Zamanla bu ilişki onun için yorucu hale gelir. Çünkü Lewis ile pasif agresif bir ilişki yaşar. Sürekli olarak Lewis'in kendine olan sevgisini sorgular. Lewis'in gelgit tutumları onu kaybettiği endişesi yaşatır. Obsesif bir tutum içindedir. Lewis, Anne'nin Paris'ten ayrılıp kendisiyle yaşamasını ister. Ama Anne bunu yapmaz ve ilişkileri zamanla biter. Anne

⁸⁹ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 861-916.

⁹⁰ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 908-916.

bu aşkın sona ermesinden çok etkilenir. Romanın sonunda intihara teşebbüs eder. Zehre eli uzandığında kızının sesini duyar, vazgeçer. Ne yapacağını bilmiyordur ama yaşamaya devam etme kararı alır.⁹¹

Anne romanın başlangıcında bir diyalogda “nasıl yaşayacağız” sorusunu sorar, etik bir soru olarak yaşamı sorgular.⁹² Romanın bitişinde bu soruyu tekrar gündeme taşır. Roman bu iki soru arasında, nasıl yaşanır sorusuna bir cevap arayışı olarak yorumlanabilir. Anne torunu Maria’yı bahçede gözetimsiz bırakıp bir zehir şişesi çıkararak, odasına çıkıp ölmeye karar verdiği sırada bu isteği gerçekleşse neler olur hayal eder. Kızı Nadine’nin kendisine “Maria’ya bunu yapmamalıydı” dediğini tahayyülüne getirir. Nadine’in çok üzgün olacağını düşünür. Onun üzgün ve kızgın imgesi karşısında “Bunu yapmamalıydım” der.⁹³

Bu diyalogda Nadine’in “Maria’ya bunu yapmamalıydı” ifadesi ile Nadine’nin bilinci devreye girer. Bu ilişkinin kendi bilincine yüklediği sorumlulukla intihardan vazgeçer. Yaşamı seçer.⁹⁴ Nasıl yaşayacağını bilemez halde olmasına rağmen yalnızca yaşamayı seçer. Anne yaşamı seçmesiyle kendi otantikliğine doğru ilk adımı atmış olmaktadır. Hem Lewis’le kurduğu ilişki hem de kızı Nadine ile daha yoğun bir ilişki yaşaması Anne’in varoluşsal sorumluluklarının ve özgürlük istencinin daha yüksek sesle dile gelmesidir. Robert ile temassız bir ilişki yaşadığı sırada savaşın yaklaşmasıyla hissettiği acı onu daha önce benzer bir sorgulamaya itmiştir ama o Beauvoir’ın *İC*’de bahsettiği “*âşık kadın*” tipinin yaptığı gibi bir aşk ilişkisine sığınarak bu sorgulamalardan kaçmıştır.⁹⁵ Kaçış için sığındığı bu ilişkideki başarısızlığı aynı sorgulamaları tekrar yapmasına neden olmuştur. Nasıl yaşanır ve özgürlük nedir sorularına yaşlılık ve savaşın yıkıcı etkileri içinde ümitsiz şekilde cevap arar. Anne bu zorlu dönemde Nadine’in anne oluşuyla birlikte temasla dolu ilişki geliştirir. Nadine Anne için öteki bilinç işlevini görür. Nadine artık annesini olduğu gibi tanımak istemektedir. Anne Nadine ile tanıma ve tanınmanın gerçekleştiği diyalektik bir ilişki içindedir. Anne artık özgürlüğüne doğru yol almaktadır.

Beauvoir’a göre insan olmak hem özgürlük hem de belirlilik/tanırma durumunda olmaktır.⁹⁶ Özgürlük insanın akıl sahibi bireyler, aktif özneler olarak dünyada kendisini ifade etmesidir. Öte yandan insan pasif ve sınırlı olarak, kendisini nesne olarak deneyimlemektedir. Bu ikinci deneyim türü de tanımadır. Beauvoir’a göre, özne olmak dışı ve başkalarına doğru bir yöneliştir. Bu yönelişler, bireyin kendisi ile diğerleri arasındaki ayrımı silmesini sağlar ve bireyin kendini başkasıyla ilişkilendirerek var olmasını mümkün kılar. Özne, sadece kendini ve başkasını tanıyan bir yapı değil, kendinden başka olanı kapsayan bir tasarım, bir aşkınlık olarak görülür. İnsanın varoluşu, başkalarıyla olan bağlantıları içinde gerçekleşir. Her düşünce ve eylem, bu ilişki bağlamında anlam kazanır. Birey,

⁹¹ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 491-860.

⁹² Beauvoir, *Mandarinler*, s. 42.

⁹³ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 922.

⁹⁴ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 922.

⁹⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 371-394.

⁹⁶ Morrison A., Zebuhr L. (2015), “The Voice of Ambiguity: Simone de Beauvoir’s Literary and Phenomenological Echoes”, *Hypatia*, 30/2, s. 418-433.

kendi seçimleri ve eylemleriyle dünyadaki yerini belirler ve kendisini diğer insanlar arasında var kılar. Beauvoir, insanın önceden belirlenmiş bir varlık olmadığını, tamamen isteğe ve seçime dayalı olduğunu vurgular. İnsanın ilişkileri ve eylemleri, sürekli değişen bir süreçtir ve her an yeniden şekillenir. Bu belirlenimler tesadüfi değildir, bireyin seçimleriyle doğarlar ve onun dünyadaki yerini belirlerler. İnsanın edimleri geleceğe yöneliktir ve bu edimler diğer bilinçler tarafından algılandığında, insanın kendisini aşan bir şey ortaya çıkar. İnsan, hem diğerlerinin algıladığı bir nesne olarak hem de geleceğe doğru atılan bir aşkınlık olarak var olur.⁹⁷ *Konuk Kız*'da Françoise'in, *Mandarinler*'de Anne'in kendini deneyimlemeleri, başka kişilerle, başka ilişkilerle girdikleri bir diyalektik süreç sonucu gerçekleşmiştir. Böylece aşkın şekilde var olmuşlardır.

Beauvoir düşüncesinde etik, muğlaklık etiği olarak insani ilişkiler içinde işler. Öznenin kendi benliği ile öteki arasındaki epistemik uçurumunun aşılmasında başkası ile kurulan ilişki merkez roldedir. Beauvoir için özne bu bağlamda Hegelcidir, yani öznenin özne olabilmesi için başka bir bilinç tarafından tanınma işleminin gerçekleşmesi gerekmektedir. Tanınma konusundaki herhangi bir olumsuzluk, ilişkide olan taraflardan herhangi birinin veya ikisinin eşitsizliği sebebiyledir.⁹⁸ Hegelci terimlerle söylersek, özne ya efendidir ya da köledir ya da benlik ve ötekinin ne olduğunu kavradığı için bu dinamiği aşmıştır. Özne özgür bir varlık olarak, başka bir özgür varlık tarafından yansıtıldığını gördüğünde, o zaman gerçek özgürlüğe kavuşmuş olur ve artık başkalarını kendi üstünlüğünü tanımaya zorladığı veya kendini onlarınkini tanımak zorunda bıraktığı güç mücadelelerine girmesine gerek kalmaz. Böylece otantikliğe ulaşılır, özgür olunur. Ötekinin varlığı bu açıdan gereklidir. Etik alanın işlediği yerin ilişki olması böylece anlamlıdır. Ancak çoğunlukla kadınlar bu diyalektik ilişkide kendi otantikliğine ulaşma noktasında sorun yaşarlar. Kendileriyle ve başkalarıyla saygılı bir ilişkide başarısızlık, özgürlüğün ve etiğin ilerlemesine engel olur. Beauvoir elbette romanlarında birbirlerinin özgürlüğünü tanıyabilen, hâkimiyet ve mülkiyetten kaçınan, ahlaki bağlamda uygun ilişkilere girebilen özneler tasarlamıştır. Yalnız bu özneler genelde erkektir. Kadınlar erkeklerin sahip olduğu tarzda bir özgürlüğe ancak romanların sonlarında ulaşabilmektedir.

Mandarinler romanının anlatıcılarından biri olan Henri Perron ve Anne'in eşi Robert yukarıda bahsi geçen karakterlere örnek olarak gösterilebilir. Her ikisi de Beauvoir'ın nezdinde özgür bir insan nasıl olur sorusuna cevap olarak gösterilecek karakterlerdir. Roman boyunca Henri hem kişilik olarak hem de kurduğu ilişkilerle; tamamlanmış bir insan, varoluşunu aşmış bir özne olarak canlanır okuyucunun gözünde. Robert ise sanki onun bir üst versiyonudur. İki karakter hakkında ilk göze çarpan özellik ikisinin de duygusal açmazlarının olmamasıdır. Elbette bu iki karakter de zaman zaman varoluşsal açmazlara düşerler yalnız olgun bir yetişkin gibi geçici süre sıkıntı içinde kalırlar, zamanla

⁹⁷ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 39-57.

⁹⁸ Morrison A., Zebuhr L. "The Voice of Ambiguity: Simone de Beauvoir's Literary and Phenomenological Echoes", s. 418-433.

kendi içlerinden gelen bir kuvvetle bu açmazlardan sıyrılırlar. SRL'nin komünist partisinden yollarını ayırma süresince Robert oldukça sıkıntılı bir dönemden geçer. Bu sürecin küçük bir bölümünü Anne ile paylaşır. İlerleyen zamanlarda karizmatik ve iş bitirici karakteri sayesinde bu problemten sıyrılır.⁹⁹ Robert adeta *Mandarinler*'de yeryüzüne inmiş Tanrı gibidir.

Robert'ın hem Anne ile hem de kızı Nadine ile kurduğu ilişkilere bakılırsa yine onun sınırlarını bilen, hem ilgili hem özgürlükçü bir eş ve bir baba olduğu açıkça görülür. Nadine ile ilgilenir. Nadine okulunu bitiremediğinde anlayışla karşılar ama onun kendi yeteneklerini ortaya koyabileceği fırsatlar oluşturmaktan da geri durmaz. Anne'in hem işine hem diğer ilişkilerine saygılıdır. Asla hesap sormaz. Tüm hataları büyük bir olgunlukla affeder. Nadiren kızar. Aynı zamanda çalışanları ile ilişkileri de bu şekildedir. Onların elinden tutar. Onların da kendi yeteneklerini keşfetmeleri konusunda destekçidir. Mesela Henri Perron, Robert'ın desteği ile bugünkü yazar kimliğine kavuşmuştur.

Robert ve Henri aynı zamanda roman boyunca bir üst akıl kimliğinde sunulurlar. İtidalli ve dengeli yaklaşımları yalnızca ilişkiler boyutunda değil, politika için de geçerlidir. O dönemde Fransa'nın despot yönetiminin karşısında yer alırlar. Yalnız bu durum, kendilerini komünizmin kollarına sorgusuzca atılmalarına neden olmaz. Rusya'da komünist otoritenin yaptığı zalimliğin ve eziyetlerin de farkındadırlar. Bu sebeple komünistlerin kendilerinden istediği biçimde SRL'nin işleyişine onay vermezler. Bağımsız bir çizgide kalmak için ellerinden geleni yaparlar. *L'espoir* gazetesinin durumu için de Henri aynı tutumu takınır. Kendisine yakın fikirli zengin bir ortakla güçlerini birleştirip, zengin ortağın verdiği Fransa'nın özgürlüğü için çalışma teklifini, çirkin bir şekilde siyasete alet edilip komünizmi aklama beklentisinin farkında olduğu için reddeder. Küçük ölçekli ama bağımsız bir gazete olarak yoluna devam eder. Bu doğru ve dengeli tutumları onları, Rusya'da komünist yönetimin yaptığı zulümleri ifşa etmeye götürür. Robert ve Henri Sovyetlerin yaptığı zalimliği, toplama kamplarını; Komünist parti tarafından dışlanma tehdidine rağmen gazetede açıklar. Onlar gerektiğinde kendi seçimlerini bile eleştirip, revize etme gücüne sahiptirler.

Yukarıdaki paragraflarda verilen örneklerde görüldüğü gibi Beauvoir'ın kurguladığı karakterlerden erkek olanlar dünyaya zaten özgür olarak gelmişlerdir. Aşkın dünyada edimlerini gerçekleştirirler. Dünyaya kök salabilirler. Bir amaç ve proje uğruna yaşamaktan onları alıkoyan ayak bağları yoktur. Varoluşlarını gerçekleştirme yolunda engellere takılmadan, suhuletle otantiklik yolunda ilerlemektedirler.

Kadınlara gelince Anne, Françoise ve Xaviere karakterleri üzerinden söylenebilir ki, kadınlar sıklıkla kendi seslerinden kaçınmak için bir takım sebeplere sığınır. Fakat kendi seslerinin içsel baskısı devam eder, bu sesi kısmak için bu kez de sarkacın diğer tarafına savrulurlar. Diğer tarafta ise öteki olarak nesneleştirilmenin acısı vardır. Beauvoir kişilerin varoluşlarına dair bu tür acılardan

⁹⁹ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 408-418, 470-478.

kaçmak için yaptıkları sürekli manevralardan o kadar rahatsızdır ki, karakterler sıklıkla kendilerini cinayet, intihar ile sonuçlanan durumların içinde bulurlar. Françoise'in Xaviere'i öldürmeye çalışması gibi veya Anne'nin romanın sonunda intihara teşebbüs etmesi gibi durumlar bu tutumlara örnektir. Karakterler ister sevgili, aktris, eş veya anne rolleriyle özdeşleşsinler, ister kimliklerinin öteki aracılığıyla mükemmel bir biçimde yansıtılmasını istesinler, genelde aynı döngü tekrarlanır. Karakterler korkularla baş başa kalırlar. Sonluluk korkusu, başarısızlık korkusu, seçim korkusuyla. Ancak harekete geçmekten ve kimliğin belirsizliğinden korkmak, özneyi huzura kavuşturmaz.

İnsan sonlu haliyle, sürekli olarak kendisinden seçim yapmasını talep eden, eyleme geçmesini talep eden durumlarla karşı karşıyadır. İnsanlık hali Beauvoir'a göre bu haldir. Özne bu insanlık durumu karşısında sonluluğunu ve belirsizliğini kabul edebilir, böylece kimliğinin tamamlanmayışı ile barışık halde kalabilir. Ya da çeşitli ideolojik ve mutlak tutkularla özgürlüğüne ulaşmaya çalışabilir. İlk tutum özneyi etik olana ulaştırırken, ikinci tutum kişiyi kendi farkındalığından uzaklaştırır, kendisi ve başkası olan ilişkisinde bir tür zulme sürükler. Beauvoir'a göre tek çözüm, mutlak anlam arzusundan vazgeçmek, kişiye tanınma umudunu sunmayan ilişkileri reddetmek ve aynı zamanda bilinmeyen ve tamamlanmamış bir geleceğin kaygısını ve heyecanını da kabul etmektir.

1.2.1 Kadın Türü Olarak Mutlak Başkalık

1965 yılında *Paris Review*'a verdiği bir röportajda, Beauvoir'a neden hiçbir zaman tam ve özgür bir kadın karakter yaratmamış olduğu sorulduğunda yanıtı şöyle olur:

Kadınları oldukları gibi anlatıyorum, olmaları gerektiği gibi değil.¹⁰⁰

Koşulların Gücü 1'de yine şöyle der:

Paule geleneksel kadın değerlerine sarılıyor: bunlar ona yetmiyor, deliliğin eşiğine kadar kıvranıyor; Nadine kadınlığını ne kabul etmeyi ne de aşmayı başarıyor; Anne ötekilere oranla gerçek bir özgürlüğe daha çok yaklaşıyor; gene de, kendi öz girişimleri içinde bir doyuma erişemiyor. Feminist açıdan hiçbirisi bir "olumlu kadın kahraman" olarak görülemez. Bunu kabul ediyorum, ama pişman değilim.¹⁰¹

Peki, kadınların oldukları¹⁰² durum nedir? Beauvoir bu durumu *başkalık* veya *ötekilik* olarak tanımlar. Öznenin tanımında diğer bilinçleri tarif ederken kullanılan başkalık kavramı kadının bir tür olarak ne olduğu sorusu karşısında değişir. Beauvoir kadını mutlak başka olarak tarif eder. Kadın bambaşkadır. Hegel'in köle efendi diyalektik ilişkisinde kölenin efendiden başka olması gibi bir başkalık değildir. Mutlak başkalık ifadesinin Beauvoir felsefesinde ne anlama geldiğini açıklamak için Beauvoir hakkında yapılan çalışmalara bakıldığında, Julia Kristeva'nın (d. 1941) abjeksiyon yorumu

¹⁰⁰ Gobeil M. (2024, 26 Mart), *The Paris Review*, 34. <https://www.theparisreview.org/interviews/4444/the-art-of-fiction-no-35-Simone-de-Beauvoir> adresinden alındı.

¹⁰¹ Beauvoir, *Koşulların Gücü 1*, s. 282.

¹⁰² "Kadın doğulmaz, kadın olunur" cümlesine atıfla olmak fiili kullanılmıştır.

dikkat çekmektedir. Kristeva, Beauvoir'ın mutlak başkalık kavramını kadınların abject nesneler olmalarıyla açıklar.¹⁰³

Korkunun Güçleri: İğrençlik Üzerine Deneme isimli çalışmasında abjeksiyon kavramı ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Kristeva'ya göre abject olan, insanın benliğini tehdit eden veya öznenin o şeyle karşılaştığı anda tiksirmek, kusmak, korkmak gibi tepkiler vererek baş edebildiği varlıklardır. Mesela yemek tabağında karşılaştığımız bir saç teli, insanın kopmuş organları, dışkı veya ceset gibi varlıklar abject varlıklara örnektir. Bu varlıklar Kristeva'ya göre tiksinti uyandırır çünkü onun abject teorisine göre bu varlıklar hem özneye aittir hem değildir. Bu yüzden ne “ben”, ne de “öteki” gibi ne özneye ne de nesneye ait sınırlar içinde tanımlanamaz ve sınıflandırılmazlar. İkircikli bir yapıya sahiptirler. Abject varlıklar söz konusu olduğunda Kristeva'ya göre sorulması gereken önemli sorulardan biri bu varlıkların benim bir parçam olduğu halde neden tiksindirici olduğudur. Düşen saç teli benden ayrılmış bir parça olmasına rağmen neden tiksinerken ya da yüzümü buruşturarak onu hiç düşmemişçesine yok etme ihtiyacı hissediyorum? Başımın üzerindeyken diğer bir deyişle benim bir parçam iken sevilen, okşanan bir mahiyette olup, nasıl oluyor da bedenimden ayrılınca beni tiksindiren bir varlığa dönüşmektedir? Bu sorulara cevap aranırken abject kavramının ne özne, ne de nesne olan yapısına işaret ettiğinin hatırlanması gerekir. Yukarıdaki soruları takiben şöyle diyerek abject kavramını daha ayrıntılı açıklamak mümkündür. “Tabağıma düşen saç teli artık benim bir parçam değildir. Ama benden ayrı bir varlık da değildir. Bir zamanlar benim olan ama şimdi benden ayrılmış olan varlık benim kafamı karıştırmaktadır.” Çünkü “ben” nerede biter, “öteki” nerede başlar sorusuna verilmiş bildiğim cevapları alt üst eder. Bu sınır birbirine geçkindir. Benim zannettiğim, ben zannettiğim dağılmaktadır ve öteki olabilmektedir. Ötekinin alanına geçebilmektedir. Kristeva'ya göre dil bu durumu karşılayamaz. Çünkü dil keskin sınırlarla çalışır. Dilin alanına girmeyeni özne tanımlayamaz. Bu sebeple dağılır, parçalanır. Ve bu parçalanışı ve dağılışı bünyesinden temizlemek için öğürür, kusar ve tiksindir. Abject varlıklara verilen tepkiler Kristeva'ya göre öznenin sınırlarının ne kadar katı olduğunu gösterir hem de bu sınırların katılığıyla doğru orantılı şekilde bu tepkiler gelişebilir.¹⁰⁴ Abject kavramının arka planının işaret ettiği derinlik nedeniyle onu sadece tiksinti duyulan varlık olarak tanımlamak yetersiz olmaktadır. Abject olan Kristeva'ya göre anlamlandırma çabalarımızın işe yaramadığı, bu sebeple ben ve öteki sınırlarımızı alt üst eden, özneye ait olmayan aynı zamanda nesne olarak da kabul edilmeyen varlıklardır ve onlara karşı içimizde oluşan tiksinti hissidir.¹⁰⁵

Yukarıda bahsi geçen sebeplerden ötürü, Kristeva kültürün abject olanla başa çıkabilme yolları ürettiğini belirtir. Bunlar genellikle yüceltme ve arınmadır. Diğer bir yol da tiksınmedir. Çünkü

¹⁰³ Kristeva, J. (2004) *Korkunun Güçleri, İğrençlik Üzerine Bir Deneme*. (Çev. N. Tural) İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s. 56-89.

¹⁰⁴ Kristeva, *Korkunun Güçleri, İğrençlik Üzerine Bir Deneme*, s. 37.

¹⁰⁵ Kristeva, *Korkunun Güçleri, İğrençlik Üzerine Bir Deneme*, s. 42.

abject olanın bilinmez konumuna karşı hissedilen korku; yüceltme, arınma veya tikslenme ile ifade edilebilir. Bilinmez olan konum karşısında dil çaresizdir.¹⁰⁶

Simone de Beauvoir'ı Kristeva ile buluşturan yer abject kavramının Beauvoir'ın kadın tanımlamasıyla tam olarak uyuşmasıdır. Nitekim Kristeva da feminen olanın konumunu abjectle özdeşleştirir. Simone de Beauvoir'a göre nasıl ki kadın insanın ortaya çıkışından itibaren ya kutsal olarak ya da ezilerek kısaca mutlak başka olarak eril olanın karşısında yer alıyorsa Kristeva'ya göre de feminenlik, öznenin öteki olarak algılandığı tek temeldir. Kadın toplumun en büyük 'abject'dir. Din veya toplum tarafından kadın pis olanı temsil etmiştir.¹⁰⁷ Abject olanla dil yoluyla değil tikslenme yoluyla başa çıkılması gibi kadına karşı ne yapacağını bilmeyen özne, değerleri kuran eril düşünce tarafından onu tiksniç, pis ve kötü olarak kabul etmeyi tercih etmiştir. Bu tutumda kadının ne özne ne de nesne olamadığı konumu etkindir. Bu ikircikli konumu Simone de Beauvoir *İC*'te ayrıntılı şekilde temellendirmiştir.

Beauvoir'ın kadının başkalığı ile ilgili belirttiği ilk husus, kadını başka olarak oluşturan, öteki olmasına karar veren türün eril düşünce olduğudur. Erkek kadını başka konumuna koyar böylece kadın kendini özne konumuna yerleştiremez.¹⁰⁸ Bu cinsiyet ikililiği insanın ortaya çıkmasıyla başlamış olup, iki türden güçlü olan mutlak olarak kendi üstünlüğünü dayatmıştır. Beauvoir *İC*'nin tarih kısmını şöyle başlatır:

Bu dünya her zaman erkeklere ait olmuştur.¹⁰⁹

Bu olgunun sebeplerini incelediği birinci ciltte, sonuç olarak bu üstünlüğü kadının mutlak başka olmasıyla bağdaştırır. Kadın ilkel çağlardan itibaren, biyolojinin doğum olgusunda babanın rolünü netleştirmesine kadar, çocuğu dünyaya getirmek için yegâne yetkiliydi. Doğa ile eş tutulurdu. Bir takım mistik güçler tıpkı doğada olduğu gibi onun bedeninde de etkiliydi. Bu sebeple türü içinde mistik, kutsal bir anlama sahipti. Hatta kadın toprak gibiydi. Karanlık güçler toprakta olduğu gibi kadında da mevcuttu. Bu şekilde gelişen inanç, erkeğin karşısında kadını erkeğe eşit bir varlık olmaktan uzaklaştırdı, başka kategorisine yerleştirdi. Beauvoir'a göre kadının konumu erkek için kendisine denk, erkeğe bir başkalık değildir. Erkek için kendi benzeri olan, karşılıklı ilişki kurulabilen bir tür her zaman erkek olmuştur. Bu sebeple kadının konumu mutlak başkalıktır. Karanlık, mistik güçlere sahip bir tanrıça gibi erkeğe denk olmayan, eşitlik kurulamayan, anlaşılamayan bir konumdur. Ayrıca bu tür bir başkalık her ne kadar kulağa olağanüstü gelse de, maalesef erkeğin kadını özne olarak görmesine imkân sağlamamaktadır.¹¹⁰ Beauvoir aynı zamanda şunu belirtir, kadın böyle muhteşem mistik özelliklerle donatıldığı zaman bile eril iktidara tabidir. Çünkü kadını bu konuma yükselten yine erkektir.

¹⁰⁶ Kristeva, *Korkunun Güçleri, İğrençlik Üzerine Bir Deneme*, s. 77.

¹⁰⁷ Kristeva, *Korkunun Güçleri, İğrençlik Üzerine Bir Deneme*, s. 120-122

¹⁰⁸ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 32.

¹⁰⁹ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 91

¹¹⁰ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 101

Onu bu konuma yerleştirerek kendini özne konumuna kadını ise nesne konumuna yerleştirmiştir. Tıpkı putlara tapınılıyorsa bile, putu put yapan irade özneye ait olduğu için, istenildiği zaman putu o konumdan alacak olan yine aynı öznedir. Dolayısıyla özne yani eril düşünce kadını da başta atadığı tanrıça rolünden indirip, tarihin ilerleyen dönemlerinde şirret ve kötü konumuna yerleştirir. Çok tanrılı inançtan, tek tanrılı inanca geçişle birlikte kadının konumu da değişmiştir. Başta atanmış kutsallığın yerini, Âdem'i yoldan çıkaracak kadar kötü ve sinsi bir varlık olma almıştır.

Beauvoir'a göre kadının değersizleştirilmesi tarihi olarak zorunludur. Çünkü ilkel zamanlarda erkek bariz olarak güçsüzdü ve kadından korkuyordu. Zaten kadının kutsallığı kendi değerinden değil erkeğin onu bu konuma ataması sebebiyleydi. Erkek doğadan özgürleştikçe, akıl batıl inanca üstün gelince, doğa artık üstesinden gelinebilecek bir konuma ulaştıkça, kısaca erkeğin başarısı arttıkça mistisizm ikinci palana geçmiştir. Korkudan tahta çıkardığı kadını, artık tahttan indirme zamanı gelmiştir.

Gördüğümüz gibi, patriyarkanın zaferi ne bir rastlantının sonucudur ne de şiddete dayalı bir devrimin. İnsanlığın en başından beri biyolojik ayrıcalıkları erkeklerin kendilerini egemen özneler olarak tek başlarına olumlamalarına izin vermiştir. Erkekler bu ayrıcalıklarından hiçbir zaman vazgeçmemişlerdir; varoluşlarını kısmen Doğa'da ve Kadın'da yabancılaştırmış, ancak ardından onu geri kazanmışlardır. Başka rolünü oynamaya mahkûm edilmiş olan kadın böylelikle sadece eğreti bir güce sahip olmaya da mahkûm edilmiş olur. İster köle olsun ister put, kadın hiçbir zaman kaderini kendisi seçmez... Yüce tanrıların erkek mi kadın mı olacağına erkekler karar verir, kadının toplumdaki yerini her zaman erkekler belirler; hiçbir dönemde kadın kendi yasasını kabul ettirememiştir.¹¹¹

Beauvoir'a göre durum hâlihazırda yukarıdaki gibiyken, dinlerin ve yasaların yazılı hale gelmesiyle patriyarka artık kesin hale gelmiştir. Artık başka olanın ikircikli yapısından olumsuz tarafın yüceltilmesi gerçekleşir. Erkek gücünü artırdıkça başkanın varlığı tehdit ve tehlike haline gelmiştir. Başkalık olumsuzlanır ve kötülükle eş değer hale gelir. Kadının toplumun en büyük abject nesnesi olması bu demektir. Abjeksiyonun kadında işleminin kronolojik öyküsü böyledir. Artık kadın şudur:

Kutsal olmaktan çıkar, kirli olur kadın. Âdem'le dostluk etmesi için gönderilen Havva insan türünü yitirmiştir, pagan tanrıları, erkeklerden öç almak için kadını icat ederler, insanlığa acı veren bütün kötülükleri başlatan ise dişi yaratıklar içinde ilk doğmuş olan Pandora'dır... Böylece kadın Kötülük'e yargılıdır.¹¹²

Kadının abject bir nesne oluşu, Beauvoir romanlarındaki karakterler üzerinden de incelenebilir. Anne ve Nadine arasındaki anne kız ilişkisinde, Françoise ve Xaviere arasındaki yakın ilişkide abjeksiyon gözlemlenmektedir.

Françoise, Xaviere ile tanıştığında, onun için bir koruyucu aile olmak ister. Onu küçük kasaba hayatından çıkararak, tiyatroların, eğlencelerin, sanatın olduğu yeni bir hayata yönlendirmek ister. Bu sebeple kendisiyle birlikte Paris'te yaşamasını teklif eder. Başlarda iyi niyetlerle kurulan bu ilişki daha sonra her ikisi için nefret ve öfke ile dolu bir ilişkiye evrilir. Beauvoir bu tarz öfke ve nefret

¹¹¹ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 106.

¹¹² Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 109.

dolu ilişki biçimlerini çoğunlukla kadın karakterleri arasında oluşturmuştur. Françoise ve Xaviere ikisi de Pierre'e yönelik yoğun aşk ve tutku hissetseler de, öfke ve nefretlerinin muhatabı o değildir. Bu tarz olumsuz ve güçlü duygular yalnız kadınlar içinde işler. Kadınlar romanlarda kötücül duyguların ve edimlerin kaynağı olarak yer alırlar. *Konuk Kız*'da Françoise ve Xaviere Pierre'i yalnızca kendilerine ait kılmak üzere birbiriyle savaşırlar. Bu savaş sürecinde birbirlerine yönelik tanımlamaları oldukça nefret doludur. Françoise, Xaviere için, “inatçı, cadı, korkutucu derecede kıskanç, boğucu, zehirli düşüncelerle dolu, kötücül hislerle dolu” gibi ifadeleri sıklıkla kullanır.¹¹³ Xaviere'in ağzından buna benzer ifadeleri duyamayız ama Françoise Xaviere'in kendisine yönelik hislerini de benzer şekilde aktarır. Erkeğe yönelik tutku, imrenme, yüceltme gibi hislere karşılık, iki kadının birbirleri için öfke, nefret gibi duygular beslemesi, Kristeva ve Tina Chanter'e göre kadının abject konumu ile yakından ilgilidir.

Chanter “Abjection and Ambiguity: Simone de Beauvoir's Legacy”¹¹⁴ isimli makalesinde Beauvoir'in ardından ona ve eserlerine yönelik yorumlamaları, abjeksiyon açısından yorumlar. Bu yorumlamayı da Mike Leigh'in *Secrets and Lies* (1996) filmini analiz ederek yapar. *Secret and Lies* filmi ırkçılıkla bağlantılı olarak reddedilmeyi inceleyen bir filmidir. Filmde siyahi bir kadın olan Hortense'in, orta yaşlı beyaz bir işçi olan öz annesini araştırması anlatılır. Kendisini evlat edinen ailesi öldükten sonra annesini bulur. Annesi ellili yaşlarında, yalnız yaşayan ve çöp toplayarak geçimini sağlayan beyaz bir kadındır. Hortense'den başka bir kızı daha vardır. Hortense bir tecavüz sonucu dünyaya gelmiş bir bebektir. Bu sebeple annesi onu terk etmiştir. Hortense'in kardeşi gerçeği öğrendiğinde onu oldukça kıskanır. Annesinin yakınları da tanıştıkları zaman Hortense'ten hoşlanmazlar. Yönetmen filmde annenin yakınlarının Hortense'ten hoşlanmama duygularını, Hortense'in siyahi olmasıyla ilişkilendirir. Ancak Hortense görünüşte iyi ilişkilere sahip olan bir ailenin iç yüzünü açığa çıkarır. Annesinin ailesi esasında bir kriz içindedir. Açığa çıkan bu kriz, herkesi sorunlarıyla yüzleşmeye iter. Söz konusu yüzleşmeyle beraber Hortense'in öz kardeşiyle olumsuz bir yönde başlayan ilişkisi filmin ilerleyen aşamalarında daha yakın bir ilişkiye evrilir.

Yönetmen Mike Leigh, Hortense'in kardeşi ve annesinin yakınları ile tanıştığı yemek sahnesini ırkçılığa yönelik göndermelerle çekmiştir. Söz konusu yemek sahnesinde Hortense'in kardeşi Roxanne, annesini yere atar. Yere atılma sahnesi Chanter için oldukça önemlidir. Çünkü Chanter bu sahnede Roxanne'in öfkesini ırkçılıkla eşleştirir. Chanter'a göre Roxanne için annesinin babasını bir fahişe gibi aldatması ve hamile kalması sorun değildir. Annesinin suçu babasını siyahi bir adamla aldatmasıdır. Roxanne bu durumdan utanç duyar. Çünkü annesi siyahi bir adamla bunu yapacak kadar alçalmıştır.¹¹⁵ Roxanne Hortense'in tecavüz sonucu dünyaya geldiğini daha sonra öğrenir.

¹¹³ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 209-502.

¹¹⁴ Chanter T. (2000), “Abjection and Ambiguity: Simone de Beauvoir's Legacy”, *The Journal of Speculative Philosophy*, 14/2.

¹¹⁵ Chanter, “Abjection and Ambiguity: Simone de Beauvoir's Legacy”, s. 148.

Bu makalede film analizi yaparken Chanter “Eğer Cynthia bir fahişeyse, Hortense siyah olduğu için daha da fahişedir” cümlesini kullanır.¹¹⁶ Bu cümle açıkçası makalenin ana teması sayılabilir. Aynı zamanda Chanter, Beauvoir’ın *İC*’i yayımladıktan sonra kitabının iğrenç, tiksiniç, başarısız, gereksiz, pornografik, ahlaksız olduğu şeklinde aldığı küçümseyici yorumları da filmde Hortense’in aşağılanmasına benzetir. Beyazlar için siyahiler nasıl nesne konumundaysa, beyazlar bu dünyanın esas öznesiyse, erkekler için kadınlar da öyledir. Erkekler bu dünyanın esas öznesidir. Kadınlar ise nesnedir. Bu durum Chanter’a göre hem Hortense için hem de Beauvoir için kadının abject konumundan kaynaklanır.

Sara Ahmed, Chanter’in bahsettiği bu olguyu, “feminist oyunbozanlık” olarak tarif eder. Aynı zamanda feminizm damgalı pratiklerde karşı karşıya kalınan “göz devirme” davranışını akademik mecraya taşır. Maruz kalınan bu “göz devirme” hareketi ile oyunbozanlığı birlikte inceler. Kendisi de bu göz devirme edimine ailesiyle birlikte yediği bir yemek esnasında maruz kalır. Beraberce seyredilmiş bir filmdeki anne karakterinin şeytanlaştırılması hakkında yaptığı yorum üzerine, ailesi tarafından tatlı bir filmin tadını kaçırmakla suçlanır. Film sonunda olumlu havada yenilen yemekte, filmde annenin üzerine çokça gidildiğinden bahsetmek istediğinde ailesi tarafından o tatlı ortamı bozmakla suçlanır. Çünkü Sara Ahmet “hep” bunu yapıyordur. Göz devirme işte budur. Bu olguyu daha sonra feminist oyunbozanlık olarak tanımlar.¹¹⁷ Bu duruş oyunbozanlıktır çünkü kendisinden beklenen kadının olumsuz tanımlanmasına ses çıkarmamasıdır. Tatlılığı bozmamasıdır. Huzuru devam ettirmesidir. Huzuru ancak bir erkek bozabilir. Çünkü adaleti koruma, haksızlığa ses çıkarma yalnız erkeklerle ait bir edimdir. Erkekler haksızlığa karşı ses çıkardıklarında kahraman olurlar, kadınlar ise oyunbozan. Diğer sesler yanlış veya adaletsiz de olsa feminist oyunbozanlıkta olduğu gibi asla rahatsız edici, gıcık ve cırlak gibi tanımlamalara maruz kalmazlar. Bir erkek bir ortamın huzurunu bozduğunda yalnızca huzur bozmuştur. Kadın oyunbozan olur ve ona göz devrilir. Tam da Chanter’ın bahsettiği siyahi bir fahişenin daha fahişe olması olgusu gibi, insan hakkında yapılmış tüm olumsuz nitelermeler, nitelenen kadın olduğunda “daha bi ...” olur. Kadın daha gıcıktır, daha rahatsız edicidir, daha cırlaktır. Hitler zalimdir ama bir kadın müdürün haksızlık yapmasından daha kötü nitelermeler almaz. Çünkü erkek bir amir zulmettiğinde sadece zalimdir. Bunu bir kadın amir yapsa önce kadın olduğu vurgulanır, sonra kadınların yönetici olmaması gerektiği vurgulanır, sonra zalimliğine geçilir. Bu zalimlik de normal bir zalimlik değildir. Tiksindirici ve iğrençtir. Daha bir zalimlik. Bu bilindik olgu, karşılaşılan göz devirmeler, bu feminist oyunbozanlık kadının abject nesne olarak erkeğin karşısında yer almasıyla ilgilidir.

Abjeksiyona Beauvoir’ın kendi eserlerinde de rastlanmaktadır. Örneğin *Konuk Kız* romanındaki Pierre karakteri, sütten çıkmış ak kaşıktır. Aynı anda iki kadından da vazgeçemez, ikisi

¹¹⁶ Chanter, “Abjection and Ambiguity: Simone de Beauvoir’s Legacy”, s. 149.

¹¹⁷ Ahmed S. (2017), *Feminist Bir Yaşam Sürmek*, (Çev. B. S. Aydaş), İstanbul: Sel Yayıncılık, s. 318-339.

tarafından da en üst düzeyde bir sevgi talep eder. Buna karşın Pierre, Xaviere'nin bir akşam Gabriel ile yemek yemesi karşısında çılgına döner. Ertesi gün bu kıskançlık ile Xaviere'e kötü davranır. Ama Françoise'nin kendisini kıskanmasını normal karşılamaz. Françoise ona göre çocukça davranıyordu.¹¹⁸ Pierre'in bu ikircikli tutumlarından romanda bir sorun olarak bahsedilmez. Beauvoire'a göre de çatlak sesler ve rahatsız edicilik Françoise'e ve özellikle Xaviere'e aittir.

Mandarinler'de Henri Perron sevgilisini kurtarmak için dostuna casusluk iftirası atmasına rağmen, hiçbir olumsuz sıfatla nitelenmemiştir. Arkadaşı bu iftira sebebiyle ölüme mahkûm edilecek olsa bile bu davranış üzerinden hızlıca geçilir. Yine Perron kendisinden yaşça oldukça küçük, kendisinin entelektüel olarak yeterli bulmadığı bir kızla ilişki yaşar. Yazarlığını ve toplumdaki olumlu imajını bu kişi uğruna askıya alır. Bu davranışları romanda ne bir zayıflık ne de süfli zevkler olarak ele alınır. O sadece âşıktır.¹¹⁹ Ama *Konuk Kız*'da olduğu gibi dengesizlik, beceriksizlik, arızalık gibi oyunbozan sıfatlar romandaki kadın karakterlere, Paule'ye, Anne'e ve Nadine' aittir. Paule, Perron ile uzun süredir ilişki yaşamaktadır. Perron bu ilişkiyi bitirmek ister ama açıkça cesaret edip, talep edemez. Bu anlamda korkakça davranır. Paule Perron'un kendisinden ayrılmaması için çabalar, evden gitmemesi için her türlü ilişkisine göz yumacağını söyler. Paule'nin bu tutumu romanda zayıflık ve acizlik olarak işlenir. Hatta Paule intihara teşebbüs eder ve akıl hastanesine yatırılır.¹²⁰ Karakterin zayıflığı böylece iyice vurgulanır. Fakat Perron'un korkakça tavrı için hiçbir yorum yapılmaz. Sorumluluk almaktan kaçınması normal bir davranışmış gibi işlenir.

Anne ve Robert ilişkisinde de bu ikircikli tutuma rastlanır. Anne için Robert harika bir eş, harika bir akademisyen, ilkeleri olan ve bu ilkelere uygun idealist bir yaşam süren örnek bir insandır. Toplumun iyiliği için çaba gösterir. Savaş karşıtıdır. Zulmün karşısında yer alır. Ama Anne, Robert'in tüm üstün özelliklerine rağmen onunla olan ilişkisinde mutlu değildir. Esasında Lewis ile tanışana kadar, Anne bu ilişki içinde kendisinin bir hiç olduğunu fark etmez. Robert için Anne'nin bir önemi yoktur. Aralarında elle tutulan bir ilişki de yoktur. Robert Anne'i görmemektedir. Onunla ilgilenmemektir. İhtiyaçlarını fark etmemektedir. Ama romanda Robert'in ilgisiz bir eş olmasından bahsedilmez. Robert ideal bir özgür bireydir. Çalkantılar yaşayan, ilgiye aç olan, hatalar yapan, sürekli beklenti içinde olan Anne'dir.

Anne'nin Lewis ile ilişkisinde de benzer tutuma rastlamak mümkündür. Anne ve Lewis birbirlerine tutku ile bağlı çifttir. İlişkilerinin başında ikisi de doyum içindedir. Zaman geçtikçe Anne'nin Robert'ı terk etmemesi ve Chicago'ya yerleşmemesi Lewis için sorun olmaya başlar. Fakat bu hoşnutsuzluğunu Anne ile paylaşmaz. Anne ile birlikteyken ondan uzak durur. Kaçınan bir tutum sergiler. Soğuk durur. Anne sürekli ilişkilerine ne olduğunu sorgular.¹²¹ O da Lewis'le açık bir şekilde

¹¹⁸ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 414-417.

¹¹⁹ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 779-782.

¹²⁰ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 666-667.

¹²¹ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 818-825.

konuşmaz. Beauvoir Lewis'in kaçınan tutumunu değil Anne'in bu ilişki biçimini sürekli eleştirir. Anne suçlanır. Beauvoir onu cesaretsizlikle, sorumluluk alamayıyla suçlar. Bu ilişkide de kusursuzluk erkeğe, arızalık kadına pay edilmiştir. Anne'nin romanda bu biçimde işlenişi bir abjeksiyon örneği olarak nitelenebilir.

Sara Ahmed, ataerkilliği tarif ederken onun “atmosfer gibi, havadaki yoğunluk gibi” etrafımızı sardığından bahseder. Ataerki özneler, bedenler arasında dolaşır, böylece biçimlenir. Aynı zamanda bedenleri de biçimlendirir der.¹²² Bu sebeple Ahmed'e göre ataerkilliğin varlığını kişi kendisi üzerindeki etkisi ile anlayabilir. Abjeksiyon da bu tanıma benzer şekilde düşünülebilir. Abjeksiyon da hava gibi her yerdedir. Maruz kalmamak imkânsızdır. Hava gibi cinsiyet fark etmeksizin tüm bireyleri etkiler. Toplum içindeki kadının bu konumda olması elbette kadınların kendilerine yönelik algısını da abject biçimde geliştirir. Mesela kadın yönetici ile çalışma fikrine önce kadınlar karşı çıkar. Çünkü onlara göre hemcinsleri özellikle kadın yöneticiler gıcıktır. Kadınlar çocukluktan beri kendilerine yönelik abject tanımlamaları kendileri içselleyip, benimsemişlerdir. Dolayısıyla Beauvoir'ın kendi romanlarında abjeksiyona rastlanması normaldir. Abjeksiyon bu şekilde işler. Kadının mutlak başkalığı abjeksiyonla bu açıdan ilişkilidir.

¹²² Ahmed S. (2015), *Duyguların Kültürel Politikası*, (Çev. S. Komut), İstanbul: Sel Yayınları, s. 21.

2. BÖLÜM: KADININ VAROLUŞSAL DURUMU: İÇKİNLİK

Beauvoir'ın kadını ve kadınlığı ele alışında başvurduğu temel kavramlardan olan aşkınlık/içkinlik diyalektiği varoluşçu bakış açısıca önemli bir yere sahiptir. Varoluşçuluğa göre insan dünyaya fırlatılmış bir varlık olarak bilince sahip tek öznedir. İnsanın özgürlüğü, kendi varlığını seçimler yaparak doğrulama yeteneğine dayanır ve bu seçimlerin getirdiği sorumluluğu üstlenmesiyle bağlantılıdır.

2.1 İçkinlik nedir?

Beauvoir benlik, özgürlük ve sorumluk bağlamında kadının tarihini ve kurtuluşunu inceler. Ona göre kadının erkek egemenliği altına girmesi, kadının bireyselliğinden koparak özgür olamaması ve dolayısıyla kendi varlığını gerçekleştirememesi tarihseldir. Öznenin kendini doğrulayabilmesi ve anlamlandırabilmesi ancak aşkınlıkla mümkündür. Aşkınlık, bireyin düşünce ve eylemleriyle kendini sürekli olarak sonsuz bir geleceğe doğru aşmasıyla gerçekleşir. Bireyin varlığının yalnızca kendi içindeki değerlerle ortaya konması ise içkinliktir.¹²³ Beauvoir'a göre her insan hem aşkınlık hem de içkinliği içinde barındırır. Ancak, bu iki arzuyu aynı anda taşıyabilen ve yönlendirebilen erkek cinsinin aksine, kadın daima içkinliğe mahkûm olarak yaşar. Kadının bağımsız olma isteğiyle içkinliğe mahkûm eden koşullar arasında kalması onun en büyük dramıdır ve onu toplumun algıladığı manada kadın yapan, kadın olduran özelliklerinin temel sebebidir. Bu durum, kadının varoluşsal potansiyelini tam olarak gerçekleştirememesine ve kendi varlığını tam anlamıyla doğrulayamamasına neden olur.

İC'te Beauvoir kadının içkin dünyada kalmasıyla toplumda birtakım olumsuz niteliklerle anılması arasında ilişki kurar. “Kadının Durumu ve Kişiliği” bölümünde kadının birtakım eserlerde şöyle tanımlandığını yazar:

İçkinlik içinde yan gelip yatar, zıtlasmaya eğilimlidir, sakınımlıdır ve küçük hesap peşindedir, ne hakikat ne doğruluk duygusu vardır, ahlak yoksunudur, bayağı bir düzeyde yararcıdır, yalancıdır, oyuncudur, çıkarıcıdır...¹²⁴

Beauvoir bu tanımlamanın ardından, böyle bir kabulde bir parça doğruluk payı olduğunu söyler. Kadını bu duruma iten sebebin, kadının çıkarıcı, yararcı vs. olmasının sebebinin onun içkin dünyaya mahkûm edilmesi olduğunu belirtir. Kadının mahkûm olduğu içkin dünya, erkeklerin her şeyin kurucusu olduğu, dönüştürdüğü, değiştirebildiği, erkeğin “insan” kavramının içini doldurmasına sebep olduğu aşkın dünyanın karşısında yer alan bir alandır.

¹²³ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 329.

¹²⁴ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 329.

İçkin dünyaya mahkûmiyet, bu mahkûmiyetin kadının içkin dünyadan çıkmaya teşebbüs dahi edememesine sebep oluşu, bu durumun sonucu olarak kadının abject tanımlamalara maruz kalması kırılmaz bir döngüdür. Kadın Beauvoir'a göre ikinci cinsiyettir. Ötekidir. Öteki olduğu için nesnedir. Erkekten aşağı konumdadır. Edilgendir. Varlık dünyasında özne olan erkektir. Kadın dünya üzerinde erkeğin bu hâkimiyetini kendisi de kabul etmiştir. Kadının içinde kaldığı bu hal, insanın iki boyutlu varoluşuna uyun değildir. Çünkü Beauvoir'a göre insanın varoluşu aşkın ve içkin boyutta gerçekleşir.¹²⁵ Erkek bu iki boyutta edimlerini gerçekleştirebildiği için, dünyalar kurabilir, yıkabilir, yeniden inşa edebilir. Dünyalar kurup, yıkıp, yeniden inşa edebildiği için varoluşunu gerçekleştirebilir. Kadın ise varoluşun gereği olan bu iki boyutun birinden mahkûm edilmiştir. Bu sebeple dünyalar kuramaz, yıkamaz, yeniden inşa edemez. Kendisine verileni kabul eder. Zaten aşkın dünyada eyleyemediği için ihtiyacını tanımlama ve ihtiyacını anlayıp karşılama imkânı yoktur. Tüm abject tanımlamalar, ihtiyacını karşılayamamaktan kaynaklanan öfkesi, nefreti ve tedirginliği sebebiyledir. İhtiyaçlarını anlayıp tanımlayamadığı için ve ihtiyaçlarını karşılayamadığı için içi sıkılır, nefesi daralır. Kıskanır, huzursuzlaşır. Kendisine atanan bu tarz tanımlamaların sebebi mahkûm olduğu tek boyutlu içkin dünyadır.

Aşkın ve içkin dünyaya ait pratikler farklılık gösterir. Aşkın ve içkin dünyayı belirleyen ise bu edimlerdir. Esasında erkekler bu dünyada projeler tasarlarlarken kadınlar boş boş oturmazlar. İki cinsiyet de bu dünyada faaliyet gösterir. Aşkın dünyayı içkin dünyadan ayıran edimler arası farklılıklardır. Beauvoir aşkın bir eylemi "Dünyanın yüzünü değiştirecek türden gerçek bir eylem"¹²⁶ olarak tarif eder. Hayata dair olmayan, maddeye yönelik bir eylemdir aşkın eylem. Mesela dünyayı yıkmak ve yeniden inşa etmek aşkın bir eylemdir. Savaşmaya, isyan etmeye, dış dünyayı¹²⁷ değiştirmeye ve dönüştürmeye yönelik eylemler aşkın eylemlerdir. Yani aşkın eylemler durağan olmayan, belirli bir kimliğin içine sığdırılamayan ve sürekli devinim halinde olan pratiklerdir. Bir duvar inşa etmek için tekrarlayan biçimde tuğla dizmek gibi de olsa, sonunda bir inşa faaliyeti gerçekleştiği için söz konusu eylem aşkın bir eylemdir.

İçkin dünya ise aşkın dünyanın tersine dış dünyaya ait eylemler değil, daha çok kişinin iç dünyasına, ailesine, evine yönelik pratiklerdir. Beauvoir içkin dünyaya ait eylemleri mayonez yapmak, ağlayan çocuğu sakinleştirmek, evi derleyip toplamak, çamaşırlarla ilgilenmek, toz almak örnekleriyle açıklar.¹²⁸ Kadın için esasında içinde yaşamaya mahkûm olduğu içkin dünya genel olarak ev hayatıdır. Aynı zamanda ev içkin dünya olarak ikircikli bir anlam taşımaktadır. Kadınlar bir yandan evlerini dünyanın merkezi olarak görürler ve ev, bir karşı evren, sığınak, barınak ve rahim olarak tanımlanır.

¹²⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 329.

¹²⁶ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 331.

¹²⁷ Dış dünyadan kastedilen, dünyanın fiziksel boyutudur. Bomba yapmak, tuğla ve çimentoyla ev inşa etmek, şehirler kurmak, ülkeler arası antlaşmalar imzalamak bu edimlere örnek olarak sayılabilir.

¹²⁸ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 331.

Kadının bakış açısına göre dış dünya gerçek dışıdır, ev ise burjuva değerlerinin ve geleneklerinin koruyucusu olarak kabul edilir. Evdeki heykeller, evin yuva olmasını sağlayan ve aileye dair anıları canlı tutan önemli metaforlar olarak kabul edilir. Fakat ev diğer yandan kadınlar için sadece güvenli bir sığınak değil, aynı zamanda onları içkinliklerine hapseden bir tuzaktır. Yemek yapma, temizlik gibi görevler sürekli olarak tekrarlanan ve kadınların meşgul olduğu işlerdir. Ancak, bu görünmez çalışmaların toplumun geneline doğrudan bir yararı yoktur ve kadınları özgürleştirmek yerine eve bağımlı kılar.

İçkin dünyada yani evinde sıkışıp kalan kadın, içinde taşıdığı anlamsızlık duygusunu, sıkıntısını uzun süre bastıramaz. Bu sıkışmışlık dışarı taşmanın bir yolunu bulur. Çoğu zaman kadın bu duyguların verdiği tahammülsüzlüğünü, Beauvoir'ın de doğruluk payı verdiği bir takım olumsuz tepkilerle aşmaya çalışır. Sürekli gergin, kıskanç, mutsuz, huysuz olması bir sağaltma mekanizmasıdır. Kadını "kötü" nitellemelere maruz bırakan esasında dile getiremediği, içine giremediği mutmain bir yaşamın eksikliğidir.

2.2 İçkinlik Bağlamında Beauvoir'ın Edebi Eserlerindeki Kadın Karakterlere Dair Ortaya Çıkan Görüşler

2.2.1 Femme Fatale (Kötü Kadın)

Beauvoir romanlarındaki kadın karakterler esasında tarih boyunca bir arketip haline gelmiş olan "Femme Fatale"e benzemektedirler. Kadınların içkin dünyada kalmalarının neden olduğu tüm olumsuz kişilik özellikleri, adeta onları söz konusu arketipe dönüştürmüştür. Femme Fatale figürü, ataerkil toplumun korkularının ve kadın üzerindeki tahakkümünün bir yansıması olarak şekillenen bir arketiptir. Fransızca'da "felakete neden olan kadın"¹²⁹ anlamına gelen bu kavram, tarih boyunca erkek merkezli anlatılarda, erkeğin zayıflığının ve düşüşünün kaynağı olarak betimlenmiştir. Cazibesi ve baştan çıkarıcılığı ile erkekleri yoldan çıkaran, onları iflasa, ölüme ya da deliliğe sürükleyen bir figür olarak resmedilir. Ancak bu anlatıda dikkat çeken nokta, femme fatale'in çoğu zaman doğrudan bir kötülük yapmamasına rağmen, erkeğin onun etkisine karşı koyamaması sonucunda suçlanmasıdır. Aslında kadının arzuları, zekâsı ve bağımsızlığı bir tehdit olarak görülmekte ve bu tehdit, onun "doğal olarak tehlikeli" olduğu fikriyle pekiştirilmektedir. Erkek karakterin femme fatale karşısında savunmasız kalışı ve onun etkisine tamamen teslim oluşu, ataerkil anlatının kadını bir "yıkım kaynağı" olarak inşa etme çabasını gösterir. Bununla birlikte, femme fatale figürü modern yorumlarda daha karmaşık bir şekilde ele alınmaktadır. Klasik anlatılarda pasif kurban konumundaki kadınlardan farklı olarak, femme fatale kendi kaderini çizen, güç sahibi bir kadın figürüne dönüşür. Bu da onu sadece bir

¹²⁹ (2024, 2 Aralık) https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/femme-fatale#google_vignette adresinden alındı.

erkek düşüşünün sembolü olmaktan çıkarıp, aynı zamanda ataerkil düzene meydan okuyan bir figür haline getirir.¹³⁰

Bir röportajında¹³¹ kadınları oldukları gibi betimlediğini söyleyen Beauvoir, kadınların oldukları hali şöyle diyerek ifade eder:

Erkeğin çağırdığı ve erişemediği her şeydir kadın... Bütün olarak, kadın hiçbir zaman olması gereken 'tam da bu' değildir; sürekli düş kırıklığıdır.¹³²

Femme Fatale yani kadının kötü olduğu kabulü hakkında bu cümle özetinde tüm Beauvoir düşüncesi göz önüne alınarak öncelikle denilebilir ki kötülüğü kadına atayan erkektir. Kadın erkeğin kendisine kavuşmasını sağlayan kendisi olmayan bir gerçekliktir. Özne kendisini olumlama çabasına girdiği zaman bir başkaya ihtiyaç duyar. Kadın, erkek için bu başkalık görevini görür. Esasında öznenin yaşamı başkaya ihtiyaç duyduğu için doygunluk ve dinginlik içermez, hayat bir eksiklik ve mücadeledir. Özne bu eksikliği sürekli bir devinimle tamamlamaya çalışır. Erkek yaşamın asıl öznesi olarak eksikliğini, bir başkayla tamamlamaya çalışır. Ama kendisine yabancı olan bu bilinçle çatışmaya da girer. Çünkü her bilinç kendini tek başına egemen olarak ortaya koymak ister. Her bilinç diğerini köleleştirmek ister. Bir yandan da tehlikeyi sevmez, korkar. Beauvoir'a göre kadın, erkeğin ihtiyacı olan ama onun için tehlikeli olmayan, korkmasını gerektirmeyen bir tür başkalığa sahiptir. Tekvin efsanesi de ona göre bu görüşü doğrular. Havva, Âdem'in karşısına başka olarak çıkmıştır ama Tanrı onu Âdem'e rakip olacak, Âdem'den farklı bir biçimde, onunla aynı anda şekillendirmemiştir. Onun kaburgasından yaratmıştır. Tanrı kadını kendisi için bile yaratmamıştır. Kul olmaya layık görmemiştir adeta. Yalnızca erkeğin yalnızlığını gidermek için var etmiştir. Özerk bir var oluşa sahip değildir Havva. Dolayısıyla kadının hem kökeni hem amacı kul olmak bile değildir. Kadının amacı yalnızca kocasıdır. Bu açıdan erkek, başkanın varlığından dolayı mutlu olur.

Kadın erkeğin mutluluğunun kaynağı olduğu gibi aynı zamanda erkeğe olumsuz duygular da hissettirir. Çünkü kadın Beauvoir'a göre çift anlamlıdır. Doğa gibidir kadın. Hem erkeğin doğduğu kaynaktır. Hem de erkeği öldürenidir. Doğayı sömürür erkek, aynı zamanda doğada ezilir. Varlığının saltanatı sürerken bir yandan doğa ruhunun hapisanesi olmuştur. Çünkü erkek bir bütün olmak ister, Bir gibi, İde gibi, sınırsız bir tin olmak ister. Fakat bunların hiç biri değildir. Sınırlıdır, seçmediği ve istemediği bir zamana ve mekâna sıkıştırılmıştır. Sınırlı olduğunu algılaması doğduğunun farkında olmasıyla gerçekleşir. Doğmuş olduğu için doğa tarafından ele geçirildiğini fark eder. Doğa onu böylece korkutur. Doğumun gerçekleştiği bedenden de bu sebeple korkar. Doğada söz konusu olan çift anlamlılık kadın için de söz konusudur. Kadından da bu sebeple korkar ve tiksindir. Levi-Strauss'un

¹³⁰ Arpacı, M. (2019), Cinsiyet, Kötülük ve Beden: Femme Fatale İmgesinin Kültürel İnşası, *Fe Dergi*, 11/1, s. 144

¹³¹ Gobeil M. (2024, 26 Mart), *The Paris Review*, 34. <https://www.theparisreview.org/interviews/4444/the-art-of-fiction-no-35-Simone-de-Beauvoir> adresinden alındı.

¹³² Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 228.

ensestin doğal olarak tiksiniç bulunması görüşüyle kadının başka olarak tiksiniç bulunmasını birbirine benzeten Beauvoir’a göre, kadının abjeksiyonunun hakikati budur.¹³³

Kadından tiksiniç konusu hakkında Beauvoir ayrıntılı açıklamalar yapar. Ona göre tarih boyunca kadınlar regl dönemlerinde toplum tarafından garip uygulamalara tabi tutulmuşlardır. Regl kanının kadını kirlettiği inancı sebebiyle, kadınları adet dönemlerinde toplumdan uzak yerlerde tek başına kulübelere yaşamaya mahkûm eden kabileler mevcuttur. Beauvoir, 1878 yılında Britanya Tıp Derneği’nin yayımladığı dergide regl olan kadının dokunduğu etin bozulduğunu savunan bir çalışmanın varlığından bahseder.¹³⁴ Bu minvalde inanışlara toplumların çoğunda rastlamak mümkündür. Günümüzde Türk toplumunda da regl olan kadının kurduğu turşunun tutmayacağı şeklinde bir kabule rastlanmaktadır.

Şu halde erkek hem kadını sever hem ondan nefret eder. Aslında erkeğin kadında bu ikircikli duyguları yaşamasının temel nedeni Beauvoir’a göre kendi yazgısının kadında yansımasıdır. Erkek “Annesine saygı duyar, sevgilisini arzular, öte yandan tiksinti ve korku içinde onlara isyan eder.”¹³⁵ Çünkü bir kadından doğmuştur, bu sebeple yüce varlıklar karşısında kendi sınırlılığını bilir. Aynı zamanda erkek kadını arzular ve kendi özneliğine onun vesilesiyle ulaşır. Kadından tiksiniç aynı zamanda kadına muhtaç olması erkekte bir tür karışıklığa neden olur.

Kadının varoluşuna dair çizilen portrenin ardından Beauvoir esasında kadının böyle bir özü olmadığını söyler. Aslında varoluşçu felsefede ister kadın olsun ister erkek olsun, bireylerin kendilerini üzerine inşa ettikleri bir öz yoktur. Kişilerin yalnızca varoluşları vardır. Kadının ve erkeğin varoluşu ise edimleriyle belirlenir. Mesela bir oyuncunun iyi bir oyuncu mu yoksa kötü bir oyuncu mu olduğu söylenebilir ama içkinliğine yönelik bir şey söylenemez. Beauvoir’ın varoluşçu düşüncesinde gerçek ancak davranışlarla anlaşılır.

Beauvoir kadının edimlerine dair toplum algısının, onun varoluşuna paralel şekilde geliştiğini ifade eder. “Çoğunlukla erkek meşguldür, kadınınsa hiçbir işi yoktur.”¹³⁶ Kadın, özne olamadığı bir dünyada kadın kendisini tanımlayamaz. Kendi sınırlarının ve gücünün farkında değildir. Kendisine uygun olan muamelelerin, ihtiyaçların farkında değildir. Dolayısıyla kendinden üst bir otorite karşısında kendi kimliğini gizler. Beauvoir’a göre kadınlara, küçük yaşlardan itibaren erkeklere yalan söylemesi ve hileye başvurma öğretilir. Kadın erkeklere karşı korkusu yüzünden tedbirli olur, bu sebeple oyuncu ve ikiyüzlü davranır.

Kadını ikiyüzlü, kızgın, yalancı biri olarak davranmaya iten diğer bir sebep, kadına dair toplum tarafından kabul edilmiş ön yargıların, olumsuz düşüncelerin erkeklerin kadınları etiketlemesiyle

¹³³ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 183.

¹³⁴ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 186.

¹³⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 200.

¹³⁶ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 281.

şekilleniyor olmasıdır. Aldatılan erkek kadını şeytanlaştırır, kendi iktidarsızlığı için kadını suçlar. Dolayısıyla kadınlar hakkında olumsuz yorumları ön plana çıkarır. Diğer yandan eşinin yanında mutlu olması sebebiyle bazı erkekler kadının uyumlu olmasını ön plana çıkarır. Söz konusu muameleye maruz kalan erkekler kadınları olumlu özelliklerle tavsif ederler. Olumlu ya da olumsuz şekilde niteleniyor olsun, kadının bu türden tanımlamalarının hepsi birer efsanedir. Efsanelerin en belirgin özelliği, kadının varoluşuna ait kadınlar tarafından belirlenmiş değerler olmamalarıdır. Beauvoir'ın kadına yönelik tanımlamaları efsane olarak isimlendirmesi bu açıdan manidardır.¹³⁷ Çünkü hiçbir tanımlama kadınlar tarafından atanmamıştır.

Kötü kadın başlığında değerlendirilecek kadın karakterlerin “kötü” nitelenmesi esasında kadınların içkin dünyada eylemlerinin onları olmaya zorladığı kişilik tipleridir. Bu başlıkta ilk değerlendirilecek karakter *Başkalarının Kanı* romanındaki Helene karakteridir. Helene kötü kadın tiplmesi için en uygun karakterlerden biridir. Ayrıca o *Konuk Kız*'daki Xaviere'e çokça benzemektedir.

Beauvoir, 1943 kışında yazmaya başladığı ve ikinci yayımlanan romanı olacak *Başkalarının Kanı*'nın yazma sürecini, aynı yılın Mayıs ayında ilk taslağı bitirerek tamamlamıştır. Bu roman çok iyi işlenmiştir ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Oyun gibi, ahlaki bir ikilem etrafında döner. Bu ahlaki ikilem, merkezi karakterlerin hayatındaki önemli olayları sunan uzun bir dizi geriye dönüşle çerçevelenmiştir. Romanın başlangıcında ve sonunda, direniş grubunun lideri Jean Bloomart, ölmekte olan sevgilisi Helene'in yanında oturmaktadır. Helene'i kendisini ölüme götürecek olan kurtarma görevine gönderen Jean'dır, bu yüzden Helene'nin hayatının bu şekilde sonlanmasından kendini sorumlu hisseder. Şafak vaktine kadar, diğer grup üyelerini bir sabotaj görevine gönderip göndermemesi gerektiğine karar vermelidir. Eğer gönderirse onlar da ölebilir veya başarılı olurlarsa Naziler tarafından bir intikam olarak birçok rehine vurulabilir. Bu olaylar çerçevesince roman tarafından ortaya konan soru, “Halkın özgürlüğü gibi iyi bir bedeli başkalarının kanıyla ödemek doğru mudur?” sorusudur.

Romanın iki ana karakteri vardır. Bunlardan biri Jean Bloomart diğeri ise Helene'dir. Blomart, Helene'nin eski sevgilisi Paul'un arkadaşısıdır. Helene ve Jean, Paul sayesinde tanışır. Romanın ilerleyen bölümlerinde sevgili olurlar. Jean Bloomart orta sınıf bir ailenin çocuğudur. Paris'in Naziler tarafından işgal edilmesi sırasında Komünist Partisine katılır. Bir arkadaşının kardeşi olan Jacques'i de partiye katılmaya ikna eder. Jacques bir gösteri esnasında öldürülür. Bu olaydan çok etkilenen Jean partiden ayrılır. Yalnızca sendikal eylemlere katılır. Bir anlamda Jacques'in ölümünden kendini sorumlu hissettiği için daha fazla ellerini kirletmemek amacıyla aktif direnişten pasif bir yaklaşıma yüzünü döndürür. Romanın ilerleyen bölümlerinde faşizmin Avrupa'da yayılması bu pasif tutumunu tekrar gözden geçirmesine sebep olur.

¹³⁷ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 283.

Helene ise *Konuk Kız*'daki Xaviere'e çok benzemektedir. Onun gibi düşüncesizlikleri, inatçılıkları ve tamamen kendi içine kapanmış olmasıyla dikkat çeker. Helene, Beauvoir'un eski öğrencilerinden biri olan Natalie Sorokine'e dayanmaktadır.¹³⁸ Ancak Xaviere'in aksine, Helene roman boyunca oldukça şaşırtıcı bir dönüşüm geçirir. Sonunda başkaları uğruna ölmeyi huzurla kabul eder. Bu değişim kademeli bir süreçtir, ancak belki de dönüm noktası, polislerin Yahudi çocukları annelerinden koparıp kamplara göndermek için götürdüğüne tanık olduğu zamandır. Helene, Yahudi arkadaşının Gestapo'dan kaçmasına yardım etmek için o sırada ayrı olduğu Bloomart'ı görmeye gittiğinde, onun direniş grubunda çalışmaya gönüllü olur.

Bu dönüşüme kadar Helene, varlığını anlamlandırmak için yalnızca Bloomart'a olan sevgisine bakar. Bloomart nihayet Helene'e karşı olan hislerini ifade ettiğinde Helene şu cümleleri kurar:

Artık 'ben' demeye, dünyada kendimi ifade etmeye hakkım vardı, çünkü onun sayesinde var oluyordum.¹³⁹

Ancak Beauvoir, Helene'nin dönüşümünün, sevgisi aracılığıyla varlığını gerçekleştirme arzusundan vazgeçip, eylemleri ve daha büyük bir amaca olan bağlılığı aracılığıyla bir anlam ve kendi varlığını olumlama duygusu bulmaya başladığında gerçekleştiğini gösterir. Bu değişim, anlamın dış doğrulama arayışından ziyade bireyin seçimleri ve eylemleri aracılığıyla yaratılması gerektiğini öne süren varoluşçu temalarla uyumludur.

Aslında Helene, romanın sonunda Beauvoir'ın romanlarında yer alan özgür insan tanımına tamamen uyan bir kişi olmuştur. Dolayısıyla kötü kadın başlığında yer almasına sebep olan, Helene'nin bu dönüşümü gerçekleştirmeden önceki tavırlarıdır. Aşağıdaki satırlarda söyleneceği gibi Helene bir takım olumsuz tavırlar sergilemektedir. Beauvoir düşüncesine göre bunun sebebi Helene'nin kendi otantikliğine kavuşamamış olması, özgür bir insan olmamasıdır. Özgür bir insan değildir çünkü yaşamının amacını henüz bulamamıştır. Ev işi yapan, anne babasına yardım eden bir kızdır. Ne zamanki Helene yaşamını insanlık için ulvi bir amaca sarf etmeye başlar, o zaman Helene'nin dönüşümü gerçekleşir. Kötü kadın nitelemesine neden olan tavırları da böylece değişir.

Helene romanın ilk bölümlerinde anne babasının işlettiği küçük bir şekerleme dükkânında günlerini onlara yardım ederek geçirmektedir. Şekerleme dükkânı evlerinin alt katındadır. Dolayısıyla tüm hayatı ev ve dükkân arasında geçmektedir. O küçük dünyadan hiç uzaklaşmamıştır. Paul isminde bir sevgilisi vardır. Helene'in bencil, düşüncesiz, inatçı kişiliği genellikle Paul ile olan ilişkisinde gözlemlenebilir. Paul, Jean Bloomart ile buluşacağı günün sabahında Helene'e uğrar. Helene ondan kendisini dışarı çıkarmasını ister. Paul ise o akşam çıkmayacağını başka bir görüşmesinin olduğunu

¹³⁸ Art, K. (2001), *The Bonds of Freedom: Simone de Beauvoir's Existentialist Ethics*, (1. Printing), Illinois: Open Courte Publishing Company, s. 29.

¹³⁹ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 185.

belirtir. Bunun üzerine Helene, kendisini de akşam yemeğine götürmesini teklif eder. Paul reddeder. Bu esnada ona kendisini seviyorsa arkadaşı ile olan yemeğini iptal edip kendisini yemeğe çıkarmasını yoksa ilişkilerini bitireceğini söyler.¹⁴⁰ Paul, Jean Bloomart ile görüşmelerinin çok önemli olduğunu bu sebeple yalnız olmaları gerektiğini anlatır. Helene ısrarla kendisinin de gelebileceğini söyler. Ve kendi davranışını meşrulaştırmak için şöyle düşünür:

Eğer o kendi çıkarını gözetmezse kimsenin onun yerine gözeteceği yoktu. İşin kuralıydı bu: Herkesin hayrı kendineydi.¹⁴¹

Paul'ün üstüne gitmeye devam eder. İnsanın sevince en yapılmayacak şeyleri yapacağını, ama onun yapmadığını ve defolup gitmesini söyler. Ancak Paul ile Jean Bloomart'ın nerede buluşacaklarını bildiği için Paul'e haber vermeden önceden gidip Jean ile buluşur. Bunu yapmasının sebebi Paul'e olan kızgınlığıdır. Paul'ün yanından ayrıldıktan sonra kendi içinde düşüncelere dalar. Bu esnada Paul'ün gözünde hiç değeri olmadığını, zaten kimsenin gözünde değeri olmadığını, kimsenin kendisini dert etmediğini düşünür. Zihni böyle düşünceler tarafından sarıldığında dükkânda olduğunu fark eder. Dükkân onun için evden farksızdır. Çünkü Helene'nin dünyası ev ve dükkân ile sınırlıdır. Kimsenin olmadığını hisseder. Bu düşünce ona yalnızca iç sıkıntısı getirir. Esasında Beauvoir romanlarında iç sıkıntısı kadınlar ile çokça anılan bir kavramdır. Helene için de bu durum geçerlidir. Helene'nin çokça içi sıkılır. Tüm zorlayıcı tavırları iç sıkıntısı ile yakından ilgilidir.

Helene, Paul'ün haberi olmadan Bloomart ile buluşur. Tanışırlar. Sohbet esnasında Helene, komşusu olan kadının sahip olduğu bisikleti sanki kendisininmiş gibi anlatarak, Bloomart'tan bisikletini getirmesini ister. Aslında ondan bisikleti çalmasını ister. Bloomart, Paul geldiğinde işin aslını anlar. Helene'in yaptığını anlayışla karşılar ama onu küçümser. Kendi kişisel çıkarlarını gözetmenin kendisini hep rahatsız ettiğini söyler. Helene kendisini küçük gördüğünün farkındadır, bundan hoşlanmaz. Ona şöyle diyerek meydan okur:

Madem öyle, insan kendi arzularıyla da ilgilenmeyecekse geriye ne kalır, merak ederim?¹⁴²

Beuvoir, Helene ile Bloomart'ın tartışmasından sonra Bloomart'ın Helene'in bu tutumunu eğlenceli bulduğunu şu sözlerle ifade eder:

Paul biraz sıkılmış olmalıydı ama Bloomart'ın bu arızayı çok eğlenceli bulduğu kesindi. Helene'in hırstan gözleri doldu. Şu iki çokbilmiş bakındı hele! İşte şimdi erkek erkeğe konuşuyorlardı ve o da sığ, şımarık bir küçük kızdan başka bir şey değildi onlar için.¹⁴³

Beuvoir kadınları oldukları gibi yazıyorum derken, bahsettiği olma halinin bir tür arızalık olduğunu Helene ile de teyit etmektedir. Helene, Bloomart ile baş başa kalabileceği bir akşam ayarlamak için dört kişi dışarı çıktıkları bir yemekte diğerlerini yanlış yönlendirerek hem Bloomart'ı hem de diğerlerini kandırmaktan çekinmez. Bloomart ona, sırf sıkılmamak için üç kişinin gecesini mahveden

¹⁴⁰ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 50.

¹⁴¹ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 51.

¹⁴² Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 61.

¹⁴³ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 63.

bir bencil olduğunu söyler. Helene yalnızca kendini düşünen, sıkıntısını geçirmek için insanları kullanmaktan çekinmeyen, düşüncesiz, hayatının merkezine arzularını ve zevklerini koymuş bir insandır. Bloomart'a göre o hırsızlığa teşvik eder, yalan söyler, sevgilisi varken başkasına âşık olur, dürüst davranmaz.

Helene, Bloomart'a âşık olur. Aşk Paul'ün yanında sevgili rolü yapmaya uzun süre tahammül edememesine neden olur. Paul ile konuşmaya karar verir. Tartışır. Tartışma esnasında Paul'e işi ve kendisi arasında bir seçim yapması gerekirse onun işini seçeceğine emin olduğunu söyler. Paul, işinin bizzat kendisi olduğunu belirtir ve insanın kendisi olmamayı seçebilme gibi bir özelliğinin olmadığını vurgular.¹⁴⁴ Paul için işi kendisi demektir. Beauvoir felsefesinde Paul'ün bu cümlesi yalnızca erkekler tarafından kurulabilir. Hiçbir kadın böyle bir cümle kuramaz. Bu dünyada hiçbir kadına bu cümleyi kurma imkânı verecek ortam sağlanmamıştır. Beauvoir'a göre Paul'ün yapıp da Helene'nin yapamadığı şey, bir işe böylesine kapılmak yani dünyaya kök salabilmektir. Çünkü dünyaya kök salmak, aşkın edimin temelidir. Dünyayı aşmak için ilk önce dünyaya kök salabilmek gerekir. Kök salabildikten sonra, insan projesini tasarlar ve kendi otantikliğine bu yolla kavuşur. Varlığını olumlar ve böylece onu aşabilir. Özgür olur. Ama kadınlar için bu iş daha ilk adımında engellenir. Onlar dünyaya kök salamadıkları ve aşkın dünyada eyleyemedikleri için, içkin dünyada kalmaya mahkûmdurlar. İçkin dünya onlar için koca bir iç sıkıntısıdır. Kadınların tüm huysuzlukları, sancıları, yalanları, riyakârlıkları içkin dünyaya mahkûm olmaları sebebiyledir.

Beauvoir *İC*'te bir kadının yaşama sevincini, canlılığını kaybetmesini, ev hayatına hapsolması nedeniyle gelişen iç sıkıntısı yüzünden nasıl "kötü" bir karaktere dönüştüğünü ünlü Rus yazar Tolstoy'un eşi Sofya (ö. 1919) ve yazar Colette üzerinden örneklendirir. Sofya Tolstoy evlendikten sonra günlük tutmaya başlamıştır. Günlüklerinden alıntılar yapan Beauvoir, Sofya'nın evlenmeden önce ailesi özellikle annesi ile güzel bir ilişkiye sahip, canlı ve mutlu bir genç kız olduğunu anlatır. Evlendikten sonra Sofya'nın hissettiği yalnızlığı, artık yaşama dair duyduğu heyecanı kaybetmesini, bir anlamda ölü birine dönüşmesini, melankoli nöbetleri geçirmesini ve psikozlara sahip olmasını ise can sıkıntısına dayandırır.¹⁴⁵

Evliliğe doğru kendini aşması ile aile yuvasının sıcaklığı içinde olmuştur, şimdiyse evlidir, artık önünde başka bir gelecek yoktur. Yuvanın kapıları üstüne kapatılmıştır. Bu dünyada onun payına düşen her şey burada olup bitecektir. Kendisini bekleyen görevlerin ne olduğunu tam olarak bilmektedir. Annesinin yerine getirdiği görevlerdir bunlar. Aynı törenler her gün tekrarlanacaktır. Genç kızken elleri boştu, ama umut ederken, düş kurarken her şeye sahipti. Şimdi dünyanın bir parçasını elde etmiştir ve iç sıkıntısıyla hepsi bu kadar, sonsuza dek, diye düşünür. Sonsuza dek bu koca, bu ev. Artık bekleyecek hiçbir şeyi, hiçbir önemli isteği yoktur.¹⁴⁶

Beauvoir Sofya için bu cümleleri kaleme alır. Sofya günlüklerinde sık sık ailesinden ayrılmasının ardından yaşadığı zor duyguları anlatır. Ağrılı ve acılı duyguların kendisini sıktığını, içini

¹⁴⁴ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 101.

¹⁴⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 197.

¹⁴⁶ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 194.

kocaman korkuların sardığından bahseder. Leo Tolstoy ise ona göre kendisini sevmemekte ve iç dünyasına girmesine izin vermemektedir. Yalnızca fiziksel birlikteliğe önem vermektedir. Sofya ise tensel ilişkiyi iğrenç bulur. Üzerinde hep ağırlık olduğundan yakını ve hep ölecek gibi hissettiğini anlatır. Zamanla bu duygularının sebebini yaşamda yapacak bir şey bulmamasına bağlar. Leo zeki ve yetenekli olduğu için kitaplarını ve entelektüel yaşamını çok sevmektedir. Hep bir faaliyet içindedir. Ama Sofya kendisini yaşama bağlayacak işler bulamamaktadır. Hem de eskiden sevdiği işleri mesela ev işlerini, piyona çalmayı, kümeslere bakmayı artık sevmemektedir. Bu işler ona artık derin bir uykuyu anımsatmaktadır. Ne bu işler ne de çocuk beklemek kendisinde hiçbir zevk, heyecan, canlılık uyandırmaktadır.

Kadınlar Beauvoir'a göre yaşam ışıklarını söndüren bu cansızlık hallerine uzun süre dayanamazlar. Dolayısıyla ya kendilerini büyük bir aşka sahip olduklarına inandırarak, ya da samimiyetsizliklerini kabul edebilenler heyecanı başka yerlerde arayarak bu durumla baş etmeye çalışırlar.

Genellikle evlilik durumunu yaşamaya başlarken samimiyetsizdir; kocasına karşı büyük bir aşk duyduğuna kolayca inandırır kendini ve cinsel olarak tatmin olmadığı ölçüde bu tutku hastalıklı, sahiplenici, kıskançça bir biçime bürünür. Başlangıçta itiraf etmeye yanaşmadığı düş kırıklığı karşısında kendini avutmak için, erkeğin yanında olmasına doyurulmaz bir gereksinim duyar. Stekel bu hastalıklı bağlılığın birçok örneğini anlatır.¹⁴⁷

Sofya da yukarıdaki cümlelerde bahsedilen şekilde onunla birlikte olmaktan nefret etmeye, kocasını yaşlı ve huysuz bulmasına karşın sürekli kocasının yanında kalmak istemeye başlar. Tolstoy uzakta olduğunda kıskançlık duygusuyla baş edemez hale gelir. Beauvoir'a göre hastalıklı kıskançlık böyle koşullarda gelişir. Tolstoy Sofya'yı sevmedikçe, onunla ilgilenmedikçe Sofya ona şiddetli şekilde bağlanır. Kocasını esasında sevmeyişi halde onda hastalıklı bir takıntı haline gelir. Hem ev hayatının kısır döngüsü hem de yaşadığı hastalıklı hisler Sofya'nın ruh sağlığını olumsuz etkiler. Günlüklerinde bu sebeple sık sık iç sıkıntısı çektiğinden bahseder.¹⁴⁸

Kadının “kötü” karakter olarak nitelendirilmesine neden olacak davranışların sebebi Sofya'nın da evliliğinin ilk zamanlarında çokça yaşadığı iç sıkıntısıdır. İç sıkıntısı kıskançlığa, kaygı ve endişeye dönüşür. Kıskançlık, kaygı ve endişe ise kadını yalancılığa ve ikiyüzlülüğe teşvik eder. Kadınlarla özdeşleştirilmiş olumsuz karakter özelliklerinin başında yalancılık ve ikiyüzlülüğün gelmesi de bu açıdan manidardır.

Mandarinler romanındaki Paule karakteri, kişiliğindeki dönüşüm bakımından Sofya Tolstoy'a oldukça benzemektedir. Paule'nin Henri Perron ile on yıldır devam eden bir ilişkileri vardır. Bu ilişki Henri için artık bitmiş olsa da, Paule ona tutkuyla bağlıdır. Bu tutkulu bağlılık esasında hastalıklı bir sevgidir. Dozu gitgide artmaktadır. İlişkileri başladığında Paule yeni şöhret olmuş bir

¹⁴⁷ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet I*, s. 201.

¹⁴⁸ Aslan İ. (2021) “Hiç Dinmeyen Fırtına: Günlükleri Işığında Sofya Tolstoy ve Lev Tolstoy”, *Nihayet Dergi*, İstanbul, 78, s.110

şarkıcı, Henri ise kimsenin adını duymadığı bir yazar adaydır. İlişkilerinin başlangıcında aralarında sahici bir aşk vardır. Zamanla Paule kendisini tamamen ilişkilerine adar. Şarkıcılığı bırakır. Henri ile birlikte yaşamaya başlar ve bir anlamda ev kadını olur. Henri zamanla popüler bir yazar olur. Aralarındaki tutkulu ilişki söner. Henri Paule'den ayrılıp kendi başına yaşamayı istemektedir. Fakat bir türlü bu fikrini Paule'ye söyleyemez. Paule Henri'nin tükenen tutkusunu fark eder fakat bunu kabullenmez. Sona yakın olduğunu hissetmesi Paule'yi psikolojik olarak zorlar. Tıpkı Sofya gibi o da Henri'ye takıntılı şekilde bağlanır. Henri'nin her türlü ayrılma hamlesini farklı yorumlar. Paule eğer ilişkilerini bitirip kendisi ile çalışmaya başlasa, kendi özgürlüğünü seçse olumsuz döngüsünü kıracaktır. Ama bireyin özgürlüğü için adım atması, savunma mekanizmalarına kapılıp acı çekmekten daha zordur. Paule de Sofya gibi kolay yolu seçer. Âşık kadın rolüne bürünür. Kendinden vazgeçer. Henri'ye hissettiği hastalıklı tutku onu deliliğin eşiğine kadar götürür.

Romanda Anne psikiyatrist olarak Paule'nin hezeyanlara kapıldığını söyler. Çünkü Henri Paule'ye artık sevgimiz tükendi minvalinde mektuplar gönderdiğinde Paule Henri'nin kendisini kıskandığı için cezalandırmaya çalıştığını düşünür. Henri evden ayrıldığında Paule birkaç kez kriz geçirir. Evindeki cam eşyaları kırdığı ve zehir içmeye çalıştığı en son krizinde Anne ona yardım eder ve hastaneye kaldırılır. Uzun bir süre tedavi görür.¹⁴⁹

Beauvoir Paule karakteri hakkında yorumlarını Anne karakteri üzerinden aktarır. Anne Paule için çokça üzülür. Gerçekleri kabul edip, kendi yoluna gitmesini yürekten ister. Evin içinde yıllarca hiçbir şey yapmadan nasıl durabildiğine hayret eder. Çünkü Paule'nin sosyal yaşamı yoktur. Henri'ye odaklı yaşar. Kendi arkadaşları yoktur. Tüm gününü evde Henri'yi bekleyerek, yemek hazırlayarak geçirir. Anne onun bu durumunu şu cümlelerle anlatır:

Paule'e ziyarete gideceğime söz vermiştim; işte şimdi gitmenin tam sırasıydı. Evet, evdeydi ve yalnızdı. Yürüyerek gidecektim. Paule'e sempati duymakla beraber, onu biraz da itici buluyordum. Bazı sabahlar tüm felaketlerin eziciliğini duyar ve nedense aklıma hemen Paule gelir. Gözlerimi açıyorum; o da öyle. İşte tam o anda yüreğine bir hüznün çökerdi. "Onun yerinde olsaydım, bu yaşama dayanamazdım," diye düşündüm. Ama onun yerinde değildim ve o, buna dayanabiliyordu. Paule saatlerce, günlerce, haftalarca hiçbir şey yapmadan, hiç kimseyi görmeden ve canı hiç sıkılmadan evine kapanabiliyordu.¹⁵⁰

Paule zamanla canlılığını, yaşama sevincini yitiren bir kadına dönüşmüştür. Henri ile tanıştığı ilk zamanlar kendi varoluşunu aşmaya yakın olduğunu söyleyebilirken, içine düştüğü bu aşk hikâyesi zamanla kişiliğini değiştirmiştir. Onu tamamen kendisinden uzaklaştırmıştır. Henri'yi çok sevdiği için efsane bir aşkın içinde olduğu hezeyanıyla ev yaşamına kendisini iyice hapsedir. Henri'yi iyice yüceltir. Bu esnada Henri zamanla ondan uzaklaşır, Paule daha da tutkuyla ona bağlanır. Kıskançlıklar, yalanlar baş göstermeye başlar. Paule böylece zayıf, kişiliksiz, kıskanç, yalancı bir kadına dönüşmüş olur.

¹⁴⁹ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 666-667.

¹⁵⁰ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 274.

Kadına yönelik şer anlamlı nitelemelerin kökenine bakıldığında aslında ikircikli bir durumla karşılaşılır. Kadınlar kendi varoluşlarını üstlenmelerini sağlayacak şekilde bir adım atmalarıyla sorumludurlar. Her birey kendi varoluşunu gerçekleştirme anlamında kendinden sorumludur. Fakat Beauvoir'a göre kadınlar daha dünyaya geldikleri andan itibaren kendi projelerini oluşturmak için dünyaya tutunamazlar. Onlar bundan men edilmişlerdir. Bu hakikat eşliğinde ikinci bir sorun vardır ki o da kadınların kendilerine varoluşlarını gerçekleştirme imkânı sunulduğunda bir takım savunma mekanizmalarına sığınmalarıdır. Anne ve Paule için aşka sığınmak onları gerçek sorunlarıyla meşgul olmaktan bir süre uzak tutmuştur. Kendilerini eskisi gibi güvende hissettikleri bir ortamda kalmalarını sağlamıştır. Bireyin kendi varoluşu için çabalaması, özgürlüğü için adım atması zor bir süreçtir. Yeni, bilinmez ve karanlık bir yerdir. Dolayısıyla bu sorunla meşgul olmayı ertelemek anlaşılabilir bir tutumdur. Çünkü bir erkek doğduğundan beri projeler gerçekleştirebildiği için bu alanda deneyim sahibidir. Bir kadın kendisine bu imkân verildiğinde daha önce deneyimlemediği bir durumla karşı karşıya kalır. Bocalar, korkar, kaygılanır. Ve bildiği, kendisine kolay gelen yola sığınır. Kendini silmek, onun için özgür olmaktan daha kolaydır. Daha önce hiç özgür olmamıştır ama yüzlerce kez kendinden vazgeçmiştir. Bu yüzden âşık olur, ideolojilere sığınır. Kendini bağlayan döngüden çıkamaz.

Helene, Sofya ve Paule birbirine benzer hikâyelerin kahramanıdır. Sofya bu hikâyeyi gerçekten yaşamıştır. Beauvoir için bu kadınlar, kendi varoluşlarını üstlenme fırsatı bulamadıkları için yani dünyaya kök salmalarına imkân verilmediği için, iç sıkıntısıyla baş edememelerinin mağduriyetini yaşamaktadırlar. Ne kötüdürler ne de zavallıdırlar. Eril tahakküm, onlara kendi yaşamlarının sorumluluğunu üstlenme fırsatını vermemiştir. Kendi yaşamlarını onların ellerinden almıştır.

2.2.2 Kendi Varoluşunu Üstlenmeme

İdeolojik ve mutlak tutkular, *MAÜ*'de insanı özgürlüğünden ve varoluşundan alıkoyan olgular olarak anlatılmıştır. Beauvoir bu eserde insanların özgürlüğüne nasıl ulaşabileceğini inceler. Esasında varoluşçu düşüncede özgürlük tüm insanlar için söylenebilecek tek ortak özelliktir. Fakat insanlar hakiki manada özgürlüğe ulaşma noktasında eşit değillerdir. Bu sebeple Beauvoir insanları özgür olma bakımından özgür insan, tutkulu/maceracı insan ve alt/ciddi insan olarak üç kısma ayırır.¹⁵¹ Özgür insan, varoluşunu gerçekleştirmiş kişidir. Herhangi bir ideolojinin, aşk ilişkisinin, fikirlerin, otoritenin, yol göstericinin, kendisinin özgün olmasını engellemediği kişilik türüdür. Diğer iki tür ise çeşitli bakımlardan kişilerin özgün, otantik olamadığı, varoluşunu gerçekleştirme sorumluluğunu almadığı, bu sebeple kişilerin ahlaklı ve özgür olmaktan uzak oldukları kişilik türleridir. Bu açıdan bakıldığında Beauvoir romanlarında hakiki manada özgürlüğüne ulaşmış herhangi bir kadın karakter yoktur.

¹⁵¹ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 40-72.

Beauvoir'a göre insan tüm projelerini aşmak için dünyaya gelmiştir. Bu amacın temellendirilmesini de kişinin bir projeyi tamamlar tamamlamaz yenisini planlamasıyla yapar. Bu noktada projenin ne olduğu sorusu sorulabilir. Ona göre bu soruya cevap verecek herhangi bir otorite bu dünyada yoktur. Dolayısıyla insan projesini kendisi seçmelidir. Özgürlük ve seçme gücü bu noktada kendini göstermektedir. Bu seçim esnasında insan ve projesi arasında mesafe bulunmaktadır. İnsan bu mesafeyi aşmak için bağlar kurar. Kişinin hakiki manada özgür olup olmadığını işte bu kurulmuş bağlar belirler. Eğer birey, kendi özgünlüğünü arayıp, kendi gerçekliğine ulaşmadan, etrafında hazır verili değerlere tutunursa özgür olamaz. Tutkulu insan bu açıdan Beauvoir'a göre hakiki manada özgürlüğe ulaşmış değildir. Çünkü tutkulu insan aslında proje ve tasarılar peşinde koşar gibi görünür. Ülkeleri fethetme konusunda mahir bir komutan veya otoriter rejimler peşinde koşan bir aktivist aslında projelere hayatını adanmıştır. Fakat peşinde koştuğu projelerin kendi özüne uygun olup olmadığını sorgulamaz. Tek amacı kibir ve şöhetir. Aynı zamanda diğer insanlar ile yani öteki ile ilişkilerinde zorba rolündedir. Bu projeler aslında onu hakiki manada özgürlüğe ulaştırabilecekken, kibri yüzünden diğer insanlarla ilişkileri bir müddet sonra onu bağımsızlıktan uzaklaştırıp köle konumuna düşürür.¹⁵²

Alt insan ise kendini var olmaktan alıkoyan, ciddi insan da nesneler dünyasına kendini adayarak varoluşundan kendini alıkoyan insandır. Kişi kendi varoluşundan kaçarak veya ana akım değerlere sarılarak kendini gerçekleştirmeye çalışır. Ciddi insanın emekliliğinde alt insana dönüşmesini de emekli albay alegorisi ile anlatır. Ciddi insanın edimleri Hristiyanlığa, Bolşevik devrime veya sürrealizme sığınmak, yani esasında bir davaya sığınmaktır. Öznen kaçıp nesnelerin kucağına atlamaktır. Özgürlüğünden vazgeçmiştir. Böylece varlık eksiltisi yapmadan tam varlık olmaya çalışmaktır. Paradoksal kısım buradadır ki böyle yapıldıkça varoluş açığa çıkamaz. Ciddiliğin başarısızlığı kökten yıkım getirir.¹⁵³ Ciddi insan aslında tanrı olmak istemektedir ama olmadığını da bilir. Mükemmel olmayı hak ettiğine inanır. Yalnız kendisinde olan eksiklikleri fark ettikçe yıkılır, bu acıdan kaçmak ister. Varlığın eksiklikle hemhal olduğunu kabul etmez. Kendisinden kaçarak nesnelere kucak açar. Bu tutum aynı zamanda otantiklikten, öznellikten yüz çevirmektir. Hayatı boyunca tüm başarısızlıkları, evlatlarının yüz çevirmesi kişiyi keyifsiz ve huzursuz eder. Böylece bu acıyla yüzleşemez ve bu acıdan kaçır, alt insana dönüşür.¹⁵⁴

Beuvoir bu kişilik tiplerinden bahsettikten sonra, ahlaki eylemin ne olduğu sorusunu sorar. Beauvoir'a göre tıpkı sanat ve bilim de olduğu gibi bu soru insanı naif bir soyutlamaya düşürür. Ahlak da sanat ve bilim gibi formül veremez. Yalnızca yöntemler önerebilir. Ona göre zalimi iyi niyetliden ayıran, iyi niyetlinin kendine her ediminde 'insanın özgürleşmesi için mi çalışıyorum?' sorusunu sormasıdır. Bu sebeple Beauvoir'a göre intihar etmek isteyen bir bireyi kurtarmak her zaman ahlaki bir

¹⁵² Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 59-62.

¹⁵³ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 53-56.

¹⁵⁴ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 48-52.

eylem değildir. Özgürlük için uğraşmak kişinin bu tercihi de saygı duymayı gerektirir. Bu sebeple dünyadaki tüm zalimler, mesela yerlileri onların iyiliği için yurdundan çıkaranlar, siyahilerin ekonomik gelişmesi için ülkelerini işgal edenler, Filistin'in kurulmasını istemeyenler, onlar adına karar verdikleri için zalimdirler. Özgürlük amacı gütmedikleri için zalimdirler. Çünkü insanın varoluşu, insanın varlığa doğru eksik kalan hareketidir. Varlık eksikliğidir. Bu başarısızlık sayesinde varlık açığa çıkar, özgürlük kendini olumlar. Ancak bu hal insanın özgürlüğüdür. Yerlilerin, siyahilerin (Batılı bir tabirle) tembel kalmasıdır. İnsanın intihar etmeyi başarmasıdır. Bu başarısızlık tam da varoluşun meydana geldiği yerdir. Bir insanın hata yapmasını engellemek, kendi deneyimini gerçekleştirmesini engellemektir ve hayattan mahrum etmektir.

MAÛ'de Beauvoir varoluşunu gerçekleştirmeye yönelik bir takım sınırların bulunduğunu temellendirirken, *İC*'te kadın olmak üzerinden bu sınırları açıklar. Ona göre kadınlar varoluşlarını bu dünyada evli kadın, anne, lezbiyen kadın, âşık kadın, mistik kadın, narsisist kadın ve bağımsız kadın olarak çeşitli şekillerde ifa edebilirler. Bu sayılan varoluş biçimlerinden yalnızca bağımsız kadın varoluşu gerçekleştirebilmiş ve özgür olabilmıştır. Diğerleri kendilerine bir tür savunma mekanizmaları bularak varoluşunu gerçekleştirmenin sorumluluğunu üstlerine almazlar. Bu durum her zaman bilinçli bir şekilde gerçekleşmez. Beauvoir'a göre kadınlar varoluşlarını gerçekleştirme yolundan doğduklarından itibaren mahrum bırakılırlar. Bu durum onların varoluşlarını gerçekleştirme yolunda keskin bir engel de değildir. Elbette bir kadının otantikliğine ve özgürlüğüne kavuşmasının çeşitli yolları vardır.

Konuk Kız'da Françoise ve Xaviere, *Mandarinler*'de Anne ve Paule, *Başkalarının Kanı*'nda Helene, Beauvoir'ın bahsettiği sınırlı hallerde varoluşunu ifa eden kadınlara örnekler. Françoise ve Paule tam bir âşık kadın örneğidir. Xaviere ve Helene¹⁵⁵ ise narsisist kadınlardır. Anne kısmen âşık kadın kısmen anne başlığında değerlendirilebilir. Anne, Helene ve Françoise roman boyunca otantiklik ve özgür olma yolundadırlar. Romanların sonunda üçü de artık birer bağımsız kadın namzedidir.

Beauvoir, âşık kadını varoluşunu gerçekleştirme yolunda aşk engeline takılmış bir özne olarak tarif eder. Ona göre aşk kadında ve erkekte farklı şekilde seyreden bir duygudur. Bir erkek âşık olduğunda tutkulu bir âşık dahi olsa kendini hayatının merkezinde tutmaya devam edebilir. Fakat bir kadın âşık olduğunda erkeği Tanrı mertebesine çıkarır. Çünkü doğduğundan itibaren özne olmak bir kadın için uğraşılıp ele geçirilecek bir lükstür. Birilerine hayatını adamak –anne, baba, ev, kardeş, evlat vs.- kadının yakından tanıdığı bir edim olduğu için, âşık olduğunda da kadın sevdiğine kendi varoluşundan vazgeçerek bağlanır.¹⁵⁶

¹⁵⁵ Helene'nin romanın başlangıcındaki karakteri narsisist kadın örneğidir.

¹⁵⁶ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 372.

Aşkın, kadın ve erkekteki bu farklı seyrinin sebebi kadın ve erkeğin durumlarının farklı olmasıdır. Erkek dünyadaki öznenin karşılığı olduğu için kendisini gerçekleştirebilir. Kendini gerçekleştirebilen birey Beauvoir'a göre kendi etkisini genişletmek ister. Bu nedenle projeler tasarlar, dünyada tasarımlarını gerçekleştirir. Özne olamayan ve içsel dünyada takılı kalan varlık ise projelerini gerçekleştiremez. Dolayısıyla özne olmayı isteyen sese kulağını kapayamadığı için; çocukluğundan beri kendisinin hiçbir zaman eşit olmadığı bir varlığa, kendisinden üstün olduğuna inanmış olduğu varlığa doğru yönelerek, kendini ona feda eder, kendini böyle aşabileceğini zanneder. Hatta nesne olmaktan kurtulmanın başka yolunu bulamadığı için köle olmayı yüceltir. Köleyi özgürlükle özdeşleştirir. Kendini sildikçe özgürlüğe yaklaştığını düşünür. Özne olanda eriyince özneye karışacağını zanneder.¹⁵⁷ *MAÛ*'de bahsedildiği gibi bu düşünce yalnızca kendini kandırmadır. Varoluşun sorumluluğunu üstlenmemenin yollarından biridir.

Françoise ve Paule âşık kadın tipine tam olarak uymaktadırlar. Françoise ile Pierre arasındaki ilişki kadının kendini erkeğin varlığında erittiği bir ilişki biçimidir. Çünkü Françoise *Konuk Kız*'da kendini Pierre ile aynı varlık olarak gördüğünü ifade eder.¹⁵⁸ Onunla görüşmediği süreçte kendi hayatında başına gelenleri, kendi hayatı olarak görmediğini belirtir. Sanki yaşadıklarını Pierre ile paylaşıncı onlar kendi hayatına ait olmaktadır.

Françoise, Xaviere'in hayatına dâhil olmasından sonra farkında olduğu zorlu duyguları asla Pierre ile paylaşmaz. Kıskançlık hisseder, öfke hisseder. Pierre ile Xaviere'in yaklaşması onu deli eder. Ama Pierre'e tek kelime etmez. Duygularını Pierre ile paylaşmadığı gibi, ona duygularını belli de etmez. Israrlı bir tutumla kendine hâkim olmaya çalışır. Bu duygularını yok sayar. Pierre ise ters bir tutum sergiler. Xaviere'i zaman zaman kıskanır, ona öfkelenir. Duygularını ise her zaman Françoise ile paylaşır. Françoise onun için bir psikoterapist işlevini görmektedir. Pierre'in duygularını anlamlandırması noktasında ona yardım eder. Çokça şefkatli davranır. Çünkü Françoise'e göre bu duyguları yaşamak Pierre'in hakkıdır. Ona göre her insan zaman zaman böyle duygular hissedebilir. Düşebilir, kalkabilir, yeniden hayata tutunabilir, hayal kırıklığına uğrayabilir, nefret edebilir, öfkeden deliye dönebilir. Yalnız Françoise yapamaz. Kendisine bu duyguları yaşamaya izin vermez. Beauvoir'ın *kendini silmek* olarak tarif ettiği durum Françoise'deki gibi işler. Françoise kendisini insan kılan bütün özelliklerini yok etmeye çalışmaktadır.

Konuk Kız'ın başlangıcında Pierre'in Paris'te olmadığı bir gün, Françoise tiyatrodan arkadaşı Gabriel ile bir aradadır. Onun toyluğundan, gençliğinden etkilenir. Gabriel de kendisinden hoşlanmaktadır. İstese bu bir aradalık bir tür yaklaşma ile sonuçlanabilir. Yine kendini durdurur. Aklının bir köşesinde hep Pierre vardır. Pierre başka kadınlarla yakınlaşmaktan çekinmeyen biridir ama Françoise onu hiç aldatmamıştır. Gabriel ile herhangi bir yakınlaşmaya yeltenmez. Pierre'i kendini

¹⁵⁷ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 372.

¹⁵⁸ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 32.

silercesine sevmek onun için bir tür kutsallık ifade eder. İlişkilerinin özel olduğuna inanır. Bu temiz, saf, kutsal olgu kendisine yönelik düşüncesini de kutsal kılar. Öznede kendini eriterek özne olacağına inanır.

Pierre bir gün kendisinin yanına geldiğinde halinde bir gariplik olduğunu fark eder. Pierre görüşmelerinin ilk anlarında duygularından bahsetmez. Françoise ısrar edince Xaviere'in Gabriel ile yakınlaştığını gördüğünü söyler. Bu durum Pierre'i çok öfkelenmiştir. Öfkesini ve kıskançlığını Françoise ile paylaşır. Xaviere'in bunu kendisine nasıl yaptığını ısrarla sorar.¹⁵⁹ Françoise bu konuşma esnasında kendi duygularını fark eder. Pierre'e çok kızgındır. Hayal kırıklığına uğramıştır. İkisinin aşkını kıskanır. İlişkileri boyunca Pierre'in birlikte olduğu diğer kadınları hatırlar. İkisi her ne kadar açık ilişki yaşasalar da, Xaviere'in de bu özgürlüğe sahip olduğunu, başkaları ile yakınlaşabilme hakkı olduğunu Pierre bilmektedir. Françoise Pierre'in buna katlanamıyor olmasını hazmedemez. Artık Françoise duygularını kabul eder. İç sesini bastırmaz. Ama tüm bu sesler yalnızca kendi içinde yankılanır. Pierre'i sadece dinler. Ona sakın bir kucak olur.¹⁶⁰ Bu duygular o kadar birikmiştir ki, bir anda Françoise'in üzerine yağarlar. İç dünyası zorlu duygularla o kadar doludur ki, Françoise için katlanılmaz bir hal alır. Acı içinde kıvrılır. Xaviere'den nefret diyor. Pierre'e karşı da öfkeyle doludur. Fakat ne kadar perişan olursa olsun, tüm duygularını içine atar. Hafta boyunca sıklıkla dışarı çıkarlarken, hazırlanıp üçlü arasındaki yerini alır. Hiçbir şey olmamış gibi davranmaya devam eder. Onların yakınlaşmalarını yalnızca seyreder. Kendi duygularını daima bastırır.

Paule ise Françoise'in Pierre'e olan sevgisine benzer biçimde Henri Perron'u sever. Roman boyunca ilişkilerinin son demlerini gözlemleriz. Henri artık Paule'yi sevmiyordur fakat buna rağmen ondan ayrılmaya cesaret edemez. Birlikte yaşadıkları için Henri'nin evden ayrılıp yeni bir düzen kurması zaman alır. Paule kendini tamamen Henri'ye adamıştır. Henri'nin eskisi gibi kendisini çok sevdiğine inanır. Tüm gününü evde Henri'yi bekleyerek geçirir. Sosyal hayatı yoktur. Oysa Henri ile tanışmadan önce meşhur olmak üzeredir. Paule Henri'yi bir yazar olarak keşfettiğini ve kendisi sayesinde Henri'nin şöhrete ulaştığını düşünür. Eğer Paule olmasaydı Henri meşhur bir yazar olamazdı. Paule kendi geleceğinden ve başarısından vazgeçmiştir ama karşılığında Henri'yi başarıya ulaştırmıştır. Paule Henri'nin başarısında büyük rol sahibi olarak kendisini görür. Esasında bu durum Beauvoir'ın bahsettiği gibi, kadının erkeği önce yücelterek aşkın mertebeye yerleştirmesi, sonra kendi bilincini onun için feda ederek kendisini erkek ile özdeşleştirmesi yoluyla aşkını ulaştırmayı hedeflemesinin bir örneğidir. Bir tartışma esnasında Henri'ye şöyle der:

Benim özel bir görevim var... Ve yerine getirmeliyim, senin kendinle barışık olmanı sağlamalıyım¹⁶¹

¹⁵⁹ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 401.

¹⁶⁰ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 407-417-433.

¹⁶¹ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 408.

Bu cümle Paule'nin saplantılı şekilde Henri'ye olan tutkusunu gözler önüne sermektedir. Bu cümleye karşı Henri yakında birbirlerinden nefret edeceklerini söyler. Paule ise onun nefretine de aşkı uğruna katlanacağını belirtir.

Henri bir tiyatro oyunu yazar ve oyunun başrolündeki Josette'ye âşık olur. Hem Josette ile birlikte olup, aynı süreçte Paule'den ayrılmaya çalışır. Paule ondan ayrılmak istemez, onun tüm bu kaçamaklarına göz yumacağını söyler. Henri uzun süre eve gelmez, yavaş yavaş Josette'nin yanına taşınır. Artık birlikte yaşamaktadırlar. Zaman zaman Paule'nin nasıl olduğunu merak ettiği için yanına uğrar. Böyle günlerden birinde Henri eve geldiğinde Paule'yi eski mektuplarını okurken bulur. Paule her zaman yaptığı gibi hızlıca Henri için yemek hazırlar. Henri yemek yemek istemediğini, onu iyi görmek istediğini, biraz dışarı çıksa kendisine iyi geleceğini söyler. Paule Henri'ye çok kızar. Evde iyi olduğunu söyler. Tartışır. Henri artık onu arzulamadığını, ilişkilerine yalnızca bir dost olarak devam edebileceklerini itiraf eder. Paule ise Henri'nin anlaşıkları saatten on dakika erken gelmesine tutunur. Ona göre Henri hala kendisini çok seviyordur. Çünkü on dakika erken gelmiştir. Tüm ayrılık sözlerini ise kendisini kızdırmak için söylemiştir.¹⁶² Paule artık gerçekleri görememektedir. Kendisini Henri ile öylesine bir görür ki, Henri'nin duygularını ondan daha iyi bildiğine inanır. Henri kendisinden uzaklaştıkça Paule saplantılı bir şekilde Henri'ye tutunmaktadır.

Eğer varoluşu aşmanın yolu kendinden vazgeçmek olsaydı, Paule kuşkusuz kendi gerçekliğine ulaşmış, özgür ve otantik bir birey olurdu. Fakat Paule âşık bir kadın olarak kendisinden uzaklaşır, akıl hastanesine yatırılır. Françoise ve Paule örneğinde görüldüğü gibi bir kadının varoluşunu aşmak için kendi otantikliğinin ve özgürlüğünün sorumluluğunu alması zordur. Bir kadın yaşamı boyunca bunu nadiren tecrübe eder. Dolayısıyla âşık olup kendinden vazgeçmek, kendini silmek hatta aklını kaybetmek varoluşunun sorumluluğunu almaktan daha kolay gelir. Bireyler bildiği ve tanıdığı yolları kolaylıkla tercih ederler.

Anne Dubreuilh kısmen âşık kadın kategorisinde değerlendirilebilir. Robert ile olan ilişkisi ayakları yere basan bir ilişki olsa da, daha sonra Chicago'da Lewis ile birlikte yaşadığı ilişki onu âşık kadın kategorisin değerlendirmeye sebep olmaktadır. Anne, eşi Robert ve kızı Nadine ile birlikte Paris'te yaşadığı dönemde çokça iç sıkıntısı çeker. Savaş sebebiyle varoluşsal sancıları gün yüzüne çıkar. Esasında bu sıkıntılı süreç onun varoluşunu üstlenmesi için bir fırsat olabileceken, Anne aşka sığınır. Aşk gerçek bir savunma mekanizmasıdır. Anne, Lewis ile yaşadığı tutkulu aşk sayesinde varoluşsal sancılarını kısmen dindirir. Bir süre iç sıkıntısı yanına yaklaşamaz. Lewis ile baş başa günler geçirir, seyahate çıkarlar. Bu tecrübeler Anne için heyecan dolu anlardır. Ne savaşı, ne kızının dramlarını, ne hastalarını, ne de Fransa'nın geleceğini düşünür. Tüm endişeleri uçup gitmiştir. Yalnızca Lewis vardır hayatında ve inanılmaz mutludur. Bu mutluluk elbette geçicidir. Anne her ne kadar varoluşsal

¹⁶² Beauvoir, *Mandarinler*, s. 447-450.

sancılarının ve iç sıkıntısının gittiğine sevinse de, onlar yalnızca kısa süreliğine seslerini kısmışlardır. Beauvoir'e göre bir özne için özne olabilmek, proje tasarlamak, böylece varoluşu aşmak ontolojik bir ses olarak düşünülebilir. Kendini tekrar tekrar hatırlatan, ulaşılmadığında zorlu duygularla bireyi kendisi ile meşgul eden bir yankıdır. Anne varoluşsal sancılarında elbette kurtulmamıştır. Sesler tekrar Anne ile buluşur. Aşkın geçici sakinliği önce dalgalara sonra adeta tsunamiye neden olur. Anne de Paule ve Françoise'in yaptığı gibi kendisini Lewis'in benliğinde silmek ister. Ama yaşadığı ikili hayat bu duruma imkân vermez. Hem Lewis zaman zaman kendini Anne'den uzaklaştırır. Anne bu zamanların bilincindedir. Sebebini anlamaya çalışır, bu uzaklaştırma süreçlerinde çokça acı çeker. Lewis, Anne'in Robert'ten ayrılıp kendisinin yanına taşınmasını ister. Anne'i kendisinden uzaklaştırmasının sebebi onun yaşadığı ikili hayattır. Lewis Anne'i paylaşmak istemez. Bu durum onları bir seçime mecbur bırakır. Anne kızını ve Robert'i tercih eder.¹⁶³ Bu seçim onun tüm sancılarını tekrar gün yüzüne çıkarır. Daha önce Lewis'e âşık olarak varoluşunun sorumluluğunu almaktan kaçınan Anne bu kez kaçmaz. Acılarıyla yüzleşme cesaretini bulur. Kızı ve torunuyla olan ilişkisi onu bu sorumluluğu alma konusunda cesaretlendirmiştir.

Âşık kadın nasıl kendini bir başkası için silebiliyorsa, tam tersi uçta narsisist kadın da kendini hiç unutmaz. Beauvoir'a göre koşullar kadını kendine dönmeye ve kendi sevgisini kendi merkezine koymaya sebep olur. Erkekler nadiren böyle bir durumla karşılaşılır. Özgür olmak için özne ve nesne gerekir. Fakat kadın bu dünyada özneleşmeyi başaramadığı için kendini içkin âlem içinde keşfetmeye çalışır. Bu sebeple Beauvoir şöyle der:

Erkeğin hakikati, inşa ettiği evler, ekime hazırladığı ormanlar, sağalttığı hastalardır. Kadın ise kendini tasarımlarla ve hedeflerle gerçekleştiremediğinden, kişiliğinin içkinliğinde kavramaya çalışacaktır... Bir sürü kadın, hiçbir şey olmadığı için ilgisini ateşli biçimde yalnızca kendi benliğiyle sınırlar, benini Bütün'le karıştıracak kadar azmanlaştırır.¹⁶⁴

Narsisist kadın, kendi yansımasına hayran olan kadındır. Çünkü küçükken kendi geleceğinde bir erkek gibi tasarımlar peşinde koşabileceği şekilde hayal eder. Yetişkinlik hayatında içkinliğe ve tekrardan ibaret olan ev işlerine yazgılı olduğunu büyük bir iç sıkıntısıyla fark eder. Bu durum onları genelliğin içinde öldürür. Artık kendine yönelir. Yapabileceği başka bir şey kalmamıştır. Tüm günlük sıkıcı ev işleri içinde kendi imgesini düşünebileceği zamanlar yaratır. Kendini roman kahramanlarıyla özdeşleştirir. Masalsı bir hayatı, efsanevi bir kişiliği olduğunu hayal eder. Eğer güzel bir kadın değilse bu kez kendini kurban rolüne sokar. *Acıların kadını* deyiminin tam karşılığı haline gelir. Tüm hayatı büyük bir dramdır ama bu hayatın içinde de narsisist kadın kendine tapınmaya devam eder. İster kendine âşık olsun ister kendini bir dram kurbanı olarak algılasın, narsisist kadın daima başkalarının gözünde kendini görmek ister. Dramında bile kendine hayran bakışları arzular.¹⁶⁵

¹⁶³ Beauvoir, *Mandarinler*, s. 490-800.

¹⁶⁴ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 358.

¹⁶⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 364.

Eğer bir narsisist kadın seyirci bulamazsa kendini anlatmak için başka yollar arar. Mümkün olan en büyük topluluğu arzulasa da doktor, astrolog, psikolog fark etmeden dolaşır. Kimsenin kendisini fark etmemesine dayanamaz. Fark edilmediğini sezdiğinde bu kez herkesin kendisinden nefret ettiği algısına kapılır. Herkesin kendisinden nefret etmesinin sebebi ise narsisist kadına göre kıskançlıktan başka bir şey değildir. Etrafındaki kişilerle ilişkisi kıskançlık veya hayranlık beklentisi temellidir. Dolayısıyla hiçbir zaman sahici bir ilişki kuramaz. Gerçek bir ilişkisinin olmaması bir kadının varoluşunun sorumluluğunu almasının önündeki bir engeldir. Çünkü otantiklik ve özgürlük başkası olmadan ulaşılamayacak hasletlerdendir.

Konuk Kız romanının Xaviere karakteri bir narsisist kadın temsilidir. Roman boyunca Xaviere kendine hayran gözler bulmak ve o gözler önünde sürekli önemli kalabilmek için uğraşır. Tüm huysuzluğu, kıskançlığı, nefret doluluğu, hayran bakışları yeterince kendine çekememesinin bir yansıması olarak yorumlanabilir. Françoise'e olan sevgisi ve nefreti bu açıdan anlamlıdır. Hem ona hayrandır hem de onun kendisine hayran olmasını arzular. Françoise'ten beklediği karşılığı bulamadığı için ondan nefret eder. Aynı zamanda Françoise dikkatleri üzerine çeken bir karakter olduğu için onu kıskanır. Françoise Xaviere'e ait olan bakışları adeta ondan çalmaktadır. Pierre ise yalnızca kendisine âşık olduğu için önemlidir. Beslenebildiği tek bakış onun bakışlarıdır. Yeterince ilgi görmediğinde hezeyanlara kapılır. Pierre ile Françoise'in samimi bir sohbetini görmesi üzerine elini sigarası ile yakar. Pierre yeterince ilgi göstermediğinde kendini Gabriel'in kollarına atar. Dans ederken kendisinden başkası azıcık öne çıkmışsa, somurtarak masasına döner ve kimse ile konuşmaz. Bunları neden yaptığı sorulduğunda yalnızca böyle hissettiğini, hissettiği gibi davranmazsa kendisi için uygun olmayacağını anlatır. Kendisinin farkında değildir. Daima haklıdır. Yakınlarının huzurunu kaçırmak ona zevk veren bir eylemdir.¹⁶⁶

Narsisist kadının varoluşunu üstlenmemesine neden olan durum kendi kişiliğidir. Beauvoir, narsisist kadının bu tarz bir kişilik geliştirmesini onun özne olmamasıyla bağdaştırır. Ona göre kadınlar erkekler gibi aşkın edim gerçekleştiremedikleri için içkinliğe mahkûm kalırlar. İçkin dünyada mahsur kalmış bir kadın kendi imgesini yücelterek aşkınlığa ulaşmaya çabalar. Değerli olan tek şey kendi imgesi olduğu için bir başkası ile kendisini özgürlüğe ulaştıracak hakiki bir ilişki kuramaz. Beauvoir narsisist bir kadının bu sebeple hiçliğe mahkûm olduğunu belirtir. Nitekim *Konuk Kız* romanı boyunca Xaviere karakteri için herhangi bir tür ilerlemenin görüldüğü söylenemez.

Varoluşun sorumluluğunu üstlenmeme başlığında Beauvoir'ın bahsettiği diğer bir kişilik tipi mistik kadındır. Mistik kadın benliğinin merkezine ne sevgilisini ne kendini koyar. O yaşamını bir Tanrı'ya adar. Yüce bir güç uğruna kendini adamak, aşkın edim gerçekleştirme biçimidir. Her ne kadar bu çalışmada incelenen romanlarda mistik kadın tipine rastlanmasa da *Başkalarının Kanı* romanındaki

¹⁶⁶ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 71-84.

Helene yaşamını kendisinden öte bir amaç için feda ettiği için mistik kadın tipine benzer bir kişilik çizmektedir. Fakat Helene özgürlüğüne ulaşmış bağımsız bir kadın tipidir. Dolayısıyla bu bölümde mistik kadın tipinden bahsetmek, onun ve bağımsız kadın arasında ne tür farklılıklar olduğunun göz önüne serilmesi açısından önemlidir. Bağımsız kadın tipi ve bir kadının özgürlüğüne yolculuğu diğer başlıkta ele alınacaktır.

Mistik kadının yaşamını Tanrı gibi yüce bir varlığa, yüce bir amaca feda eden bir tipolojidir. Dolayısıyla bu tür bir kendini adama bir bireyin varoluşunu üstlenmemek için yöneldiği başka bir yoldur. Bu tip kadınlar arasından örnek verirken Beauvoir herkesçe tanınmış bir figür olarak Azize Terasa'yı kullanır. Ona göre mistik kadın Tanrı ile birleşmek ister. Bu birleşmeyi aynı zamanda beden de yaşar. Ve âşık kadının yaptığı gibi sevdiğinden narsisizmini beslemesini bekler. Yani mistik kadın için önemli olan kendisini sürekli gözetleyen bir varlığın var olmasıdır. Onu her zaman dinleyen, dikkatle bakan, daima gözetleyen yüce bir varlıkta kendini eritmek, bir kadının hep sevilme ve hayran olunma ihtiyacını tatmin eder.¹⁶⁷

Mistik kadınlar bazen sessizlik içinde yaşamlarını devam ettirebilirler, sessiz tiplerin yaptıkları faaliyetler genelde hayır işidir. Ya da Jeanne d'Arc ve Azize Terasa gibi eylem kadını olabilirler. Kendi önlerine hedefler koyarak, o hedeflere ulaşmanın tüm yollarını denerler. Fakat âşık kadın ve narsisist kadında olduğu gibi mistik kadın için de bu tarz bir yaşam Beauvoir'a göre ancak başarısızlıkla sonuçlanır. Bahsedilen üç yaşam şekli de dünyaya tutunmayı engellemektedir.¹⁶⁸ Dünyaya tutunamayan kadın dünyaya kök salamaz. Dünyaya kök salamayan kadın aşkın dünyada eyleyemez. Varoluşunu olumlayamaz. Varoluşun olumlanmadığı bir özgür yaşam hakiki değildir. Özgürlük gibi görünen ise bir tür yanılsamadır. Beauvoir özgürlüğe ulaşmanın yolunun topluma yararlı, olumlu eylemler gerçekleştirmek olduğunu belirtir.

2.2.3 Ev

Beauvoir romanlarında ev kavramı bir karakter özelliği olmasa da üzerinde durulması gereken kavramlardan biridir. Çoğunlukla kadınların içinde yaşadığı bir mekân olarak ev, Beauvoir için ayrı bir önem taşımaktadır. Ev ona göre içkin dünyadır. Bu sebeple bir kadının özgürlüğü ile evde kalma süresi arasında ters orantı vardır denilebilir. Yani romanlarındaki kadın karakterlerden hareketle söylenebilir ki bir kadın evinden ne kadar uzaktaysa o kadar özgürdür, ne kadar evde kalıyorsa o kadar esaret içindedir.

Beauvoir esasında ailenin içinde olduğu dört duvar olarak evin eski zamanlardan beri mutluluk resimlerinin temeli olarak kabul edildiğini söyler. Aileler bir ev içinde yaşarlar ve nesiller

¹⁶⁷ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 401.

¹⁶⁸ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 402.

boyu ailelerin bir aidiyet veya kimlik olarak devam edebilmeleri elbette bir çatı altında mümkündür. Bu sebeple ev, aile sevgisi, yurt sevgisi, sadakat, sabır gibi değerlerin tam bir özeti olarak anlam bulur.¹⁶⁹ Kadın için bu mutlu tabloda sorunun başladığı yer Beauvoir'a göre kadının görevinin “evin hanımı” olmaktan ibaret olmasıdır. Ailenin mutluluğunun sorumluluğunun onun omuzlarına yüklenmesidir. Beauvoir evin anlamının kadın ve erkek için farklı olduğunu söyler. Bir erkek için -Rodin'in evinden örnekle-¹⁷⁰ önemli olan şeyin eşyalarının elinin altında olduğu bir mekân olarak belirtir. Kadında ise durum farklıdır. Beauvoir şöyle der:

Ama kendi içinde bir yuva bulabilmek için insanın ilkin kendini belli yapıtlarda ya da edimlerde gerçekleştirmiş olması gerekir. Erkek kendi içiyle pek az ilgilidir, çünkü evrenin tümüne erişimi vardır ve kendini tasarılarında olumlayabilir. Oysa kadın, aile topluluğuna kapatılmıştır. Onun için söz konusu olan bu hapishaneyi kendi krallığı haline getirmektir. Evine karşı tutumunu belirleyen diyalektiğin buyruğu altındadır. Kendini av haline getirerek bir şeyler elde eder, her şeyden el çekerek özgürleşir, dünyadan vazgeçerek dünyayı fethetmek ister.¹⁷¹

Beauvoir'ın da dediği gibi kadın evini kendisi için anlamlı, dünyayı temsil eden eşyalarla, porselenlerle, fincanlarla, antikalarla doldurur. Böylece evini onun toplumsal anlamda statü kazanabileceği bir yer haline getirmeyi amaçlar. Tüm gün esasında hiçbir şey yapmadığı¹⁷² için yalnızca sahibi olduğu nesnelerde kendi değerini bulmaya çalışır. Fakat Beauvoir'e göre ne evini çekip çevirmesi ne de kendine bakım vermesi onu içkinliğinden çıkarabilir. Ev işlerini şöyle tanımlar:

Ev kadınlarının görevleri kadar Sisyphe'un çektiği azaba benzeyen bir iş yoktur dünyada;¹⁷³ her gün yeniden tabakları yıkamak, mobilyaların tozunu almak, ertesi gün yeniden kirlenecek, tozlanacak, yırtılacak çamaşırları onarmak... Ev kadını, olduğu yerde saymaktan yıpranır; hiçbir şey yapmaz, yalnızca şimdiyi sürdürür. Hiçbir zaman olumlu anlamda bir İyi'yi ele geçirdiği duygusunu yaşamaz, sonu gelmeyen bir biçimde Kötü'ye karşı mücadele ediyordur sadece.¹⁷⁴

Ev işlerini aşkın edimlerden ayıran şey Beauvoir'a göre ev işlerinin yalnızca tekrardan ibaret olmasıdır. Yer silinir, sonra yeniden tozlanır. Çamaşırlar yıkanır sonra yeniden kirlenir. Tüm ev dip doruk pırıl pırıl yapıldığında bile bilinir ki iki üç gün sonra sanki hiçbir temizlik yapılmamış hale gelecektir. Aşkın edimleri içkin edimlerden ayıran şey aradaki bu farktır. Aşkın edimlerde her bir adım bir inşa sürecinin parçasıdır. Tekrardan ibaret olsa bile sonuçta bir eser ortaya çıkar. Her gün dizilen tuğlaların bir duvar oluşturması onu aşkın edim yapar. Her gün tuğla dizmek her seferinde kirlenen bir parkenin tozunu almaktan bu sebeple farklıdır. Dolayısıyla kadının bu içkin edimler içinde kalmaya mahkûm olması, onun elinden bir ürün ortaya çıkma imkânını da alıp götürmektedir. Kadın inşa edemez

¹⁶⁹ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 180.

¹⁷⁰ Auguste Rodin 1917 yılında ölmüş olan Fransız heykeltıraştır.

¹⁷¹ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 181.

¹⁷² Burada kastedilen aşkın edimlerdir.

¹⁷³ Sisyphe'un azabı, Yunan mitolojisinde, tanrılar tarafından Sisyphe'a verilen sonsuz bir ceza olarak bilinir. Sisyphe, Korinthos'un kurnaz kralıdır ve tanrıları defalarca kandırdığı için cezalandırılır. Özellikle, ölüm tanrısı Thanatos'u zincire vurup ölümün dünyaya gelmesini engellediği için tanrıların gazabını üzerine çeker. Sisyphe'un cezası, onu sonsuz bir uğraşa mahkûm eder. Ona, devasa bir kayayı bir dağın tepesine çıkarması söylenir. Ancak, her seferinde kaya tepeye yaklaştığında tekrar aşağı yuvarlanır ve Sisyphe yeniden başlamak zorunda kalır. Bu döngü sonsuza kadar sürer.

¹⁷⁴ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 184.

haldedir. Kısır bir döngü içinde siler, süpürür. Tüm emeği bir günde sanki hiç var olmamış hale gelir. Yaşam onun için birbirinin aynısı olan günleri tekrar tekrar deneyimlemekten öteye gitmez.

Beauvoir kadının evde kalmasını ve yalnızca ev işleri ile meşgul olmasını şeytanla mücadeleye benzetir. Şeytanı yenmenin yolu yalnızca onunla mücadele etmek değildir. İyiye doğru adım atmak ve iyi edimler gerçekleştirmek gerekir. Kadın mahkûm olduğu içkin dünyada iyi edimler gerçekleştiremez. İyi edimler ancak aşkınlıkla gerçekleştirilebilir. Ne yazık ki kadın sürekli düşmanı püskürtmekten ibaret bir yazgı ile bağlanmıştır. Bu durum onda öfke oluşturur. Kadının artık hayata bakışı değişmiştir. Genç kızlığında ayaklarının altına serilmiş olan dünya artık kirden ve tozdan ibaret bir yükür. Beauvoir der ki kadının çocuğunun düşmesi bile ona yalnızca onarılacak söküğü hatırlatır. Yaşamda sonu hiç gelmeyen işler vardır artık. Bu sebeple kadın tüm yaşama sevincini yitirir. Kaygılı bir kişiliğe bürünür. *İC*'te Beauvoir şu cümleyi kurar: “Anne ve ev kadını olmaktan çıkar, şirret bir cadı haline gelir.”¹⁷⁵ Çünkü bu kadınlar yaşamdan alıkoyulmaktadır. Oysa ona göre yalnızca “yaşamı cömertçe seven kadınlar” kendilerini böyle olmaktan koruyabilirler.¹⁷⁶

Roman karakterlerini evde bulunma durumları açısından değerlendirmeye tabi tutarsak başlangıçta söylendiği gibi, Beauvoir nispeten daha özgür olan kadınları bir erkek gibi toplumsal hayatın içinde ve bir üretim sürecinde betimlemektedir. Bir kadın ne kadar kendi varoluşunun sorumluluğundan kaçıyor o kadar evde vakit geçiren bir portre çizmektedir. *Konuk Kız*'da Françoise, *Mandarinler*'de Anne ve Nadine karakterleri toplumsal hayatın içindedir. Françoise bir yazardır ve tiyatrodadır. Anne bir psikiyatrist, Nadine ise bir öğrencidir. Okuluna düzgün devam etmese de arkadaşlarıyla dış dünyada bolca vakit geçirir, ayrıca gazetede çalışmaktadır. Xaviere ise Paris'e yakın bir kasabada ailesi ile yaşayan, yalnızca ev işleri ile ilgilenen bir genç kızdır. Françoise Xaviere ile tanıştığında onun bu durumuna çokça üzülür ve Paris'e gelip yanına taşınmasını ister. Françoise için Xaviere'in yaşamı oldukça iç sıkıcı ve değersizdir. Françoise Xaviere'i o hayattan kurtarmak ister. Ev kadını rolü için kusursuz biçimde resmedilmiş olan diğer karakter ise *Mandarinler* romanındaki Paule'dir. Paule tam bir ev kadınıdır. Tüm gününü evde geçirir. Yemek hazırlar, evini çekip çevirir, süslenir ve Henri'nin eve dönüşünü bekler. Bazı günler evde arkadaşlarını ağırlar. Bu arkadaşlar genelde Henri'nin arkadaşlarıdır. Romanda Paule'nin yalnızca kendi hayatından varolan bir karakter yoktur. Zaman zaman Anne ile görüşür. Ama Anne ile de Henri vesilesiyle tanışıp, arkadaş olmuştur. Paule hiçbir şekilde toplumsal hayatın içinde yer almamaktadır. Tek başınadır. Mutsuz ve takıntılı, iç sıkıntısıyla günlerini geçiren ve bu depresif halinin farkına varamayacak kadar kendisine kör olan bir karakterdir.

Ev içi hayata takılı kalmak Beauvoir için adeta Paule tipi bir kadın olmayı garantiler. Beauvoir da böyle bir hayattan uzak bir yaşam sürmeye çalışmıştır. Çocukluk ve genç kızlık dönemini

¹⁷⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 192.

¹⁷⁶ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 186.

oldukça hareketli şekilde yaşar. Okulunu bitirme zamanı yaklaştıkça, ailesinin yavaş yavaş kendisini evlilik ve çeyiz hazırlıkları içine sokmasını anlamlandıramaz. Üniversiteye devam etmek ister. Yalnız babası iyi bir erkek ile tanışmasının kendi evliliği için önemli olduğunu söyler. Bu dönemde erkekler ile kadınların kaderinin bambaşka şekilde çizilmiş olması durumuyla yüzleşir. Kendi payına düşenden memnun değildir. Zaten hiç evlenmez. Sorbonne Üniversitesi'ne girmeye hak kazanan az sayıda kadından biri olur. Felsefe öğretmenliği yapar, sıkça gezer. Kasabalarda öğretmenlik yaparken tek başına keşif gezileri yapar. Ormanda tek başına uyuya kalabilir. Hakkında çıkan olumsuz söylentilere itibar etmeden kendi isteklerini yaşamaya gayret eder. Sartre hayatına girdikten sonra birlikte dünyayı gezerler. Toplantılara, söyleşilere, parti ve dans gösterilerine, konserlere katılırlar. Beauvoir bireysel hayatında ise kendini yazmaya adar. Edebiyat onun için aşkın dünyada yaşamının karşılığıdır. Ona göre yazı aşkın dünyaya ait bir edimdir. Var oluşu olumlamanın bir biçimidir. Beauvoir çok sayıda eser telif etmiştir. Bu sebeple denilebilir ki Paule karakterinin karşı ucunda sayılabilecek bir yaşam sürmüştür.¹⁷⁷

İlginçtir ki Beauvoir yaşamının çoğu kısmını otellerde geçirmiştir. Ailesinin yanından ayrıldıktan sonra, eğitim hayatı süresince ve sonrasında, *Konuk Kız* romanının kendisine para kazandırmaya başladığı döneme kadar kendine ait bir ev kurmamıştır. Otel odalarında kalmayı tercih etmiştir. Belki otel odalarının imkânsızlığı nedeniyle yemeklerini de genelde dışarıda yemiştir. Hatta *Başkalarının Kanı* romanını otel odasının çok soğuk olması nedeniyle evine yakın bir kafe olan Cafe de Flore'de yazmıştır. Kendi varoluşuyla da kadın olmaya biçilen rol ve görevlerden olabildiğince uzak durmuştur. Bir röportajında kadınlara şöyle seslenir:

Bu nedenle tüm kadınlara çalışmalarını, olabildiğince nitelikli hala gelmelerini, mümkün olduğunca ilginç bir iş bulmalarını ve bunların üzerinde özellikle de ekonomik bağımsızlıklarını sağlamalarını tavsiye ediyorum.¹⁷⁸

Beauvoir aslında kendi yaşam şekliyle, seçimleriyle varoluşçu felsefesine uyum sağlayan bir filozoftur. Kendisi *İC*'te özellikle kadınların özgür olmasına yönelik verdiği tavsiyelere uygun bir hayat yaşamıştır. Evlenmemeyi ve anne olmamayı tercih etmiştir. Ev işlerine önem vermemiştir. Yazın dünyasında yer alarak yaratıcı yönlerini açığa çıkarmıştır, adeta eserler doğurmuştur. Onun roman karakterleri de kendi felsefesine göre şekillenmiştir. Evde kalan karakterleri özgürlükten ve otantiklikten uzak betimlemiştir. Üreten ve aşkın dünyada edimler gerçekleştiren karakterler ise otantikliğe ve özgürlüğe daha yakın karakterler olarak resmedilmiştir.

¹⁷⁷ Kirkpatrick K. (2019), *Beauvoir Olmak Bir Yaşam*, (Çev. D. Soysal), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s.75-329.

¹⁷⁸ (2024, 12 Eylül), <https://vimeo.com/247385882> adresinden alındı.

3. KADIN İDEALİ: KENDİNİ AŞMA

Beauvoir *İC*'te kişilik tiplerinden bahsederken en son bölümü bağımsız kadın tipolojisine ayırır. Mistik kadın, âşık kadın, narsisist kadın, eş ve anne tiplerini açıklayan Beauvoir, tüm tipolojilerin tasvirini yapar. Ardından bu tiplerin özgür olmalarının önündeki engellerden bahseder.¹⁷⁹ Bahsi geçen yaşam biçimlerinin içinde olmayı deneyimleyen kadınların varoluşlarını olumlamamak, varoluşlarından kaçmak olarak nitelenen ortak bir yazgıları vardır. Aşkın dünyada eyleyen, seçimlerinde özgür olan kadınlar ise Beauvoir'a göre bağımsız kadındır.

“Kadın doğulmaz, kadın olunur”¹⁸⁰ olarak Türkçeleştirilen ve *İC*'in ikinci cildinin giriş cümlesi olarak Beauvoir'ın felsefesini özetleyen bu cümle bir yandan her kadının bağımsızlık yolunda türlü engellerle çevrili olduğunun da bir işaretçisidir. Cümlenin Fransızca yazılışı “On ne nait pas femme, on le devient”tir. Edilgen bir şekilde Türkçeleştirilmiş cümlenin ikinci bölümünde *olunur* şeklinde tercüme edilen kısımda kullanılan *devient*, *devenir* fiilinin üçüncü çoğul şahıs zamirine göre çekilmiş formudur ve *dönüşme*, *bir hale gelme*¹⁸¹ anlamına da gelir. Beauvoir gibi aşkın dünyada eyleyerek, projeler yaparak, tasarılarını gerçekleştirerek varoluşunu olumlayabilen, özgürce seçim yapabilme gücüne sahip bir kadın bile özgür ve otantik olabilmesini, “dönüştürülmüş” kadınlık formu ile mücadele ederek kazanmıştır. Çünkü Beauvoir da gül bahçesinde doğmamıştır. İsteddiği okula gidebilmek için uğraşmış, babasının evlilik beklentileri ile mücadele etmiştir. *İC*'i yazdığına yoğun şekilde eleştirilere maruz kalmıştır. Toplumun kadına yönelik olumsuz bakışı onu da hedeflemiştir. O bu durumun farkında olarak, projesi olarak kabul ettiği yazma işine kendini adanmış, nihayetinde bağımsız bir kadın olarak yaşamını sürdürmüştür.

3.1.1 Bağımsız Kadın Kimdir?

Bağımsız kadın *İC*'nin ikinci cildinin sonunda ayrı bir bölüm halinde yer alır. Beauvoir'ın varoluşçu feminist etik görüşlerinin temelini bağımsız kadın temasında ayrıntısıyla görmek mümkündür. Çünkü bağımsız kadın dendiğinde şöyle yapar böyle yapar diye betimlenecek belli başlı pratikler ve özellikler bulunmamaktadır. Mesela bir kadın ev hanımı olarak yer sildiğinde içkin dünyada eylem gerçekleştirirken, otelde yer silen ve bu işten para kazanan bir kadın aşkın edim gerçekleştiriyor olabilir. Aynı anda hem ev işlerinin üzerine yığıldığı hem de iş dünyasında yer alan bir kadın da her

¹⁷⁹ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 355-403.

¹⁸⁰ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 13.

¹⁸¹ (2024, 12 Eylül), <https://tureng.com/tr/fransizca-ingilizce/devient> adresinden alındı.

zaman bağımsız kadın kategorisinde değerlendirilmeyebilir. Bu sebeple bağımsız kadın için çerçeve çizebilmek pratiğe göre değil, daha bütüncül bir bakış açısıyla mümkün olabilmektedir.

Romanlardan hareketle söyleyecek olursak *Mandarinler*'de Anne Dubreuilh bir psikiyatristtir. Entelektüel bir kişiliğe sahip, etrafında saygı uyandıran bir kadındır. Akademik alanda oldukça başarılı bir adamla evlidir. Yalnızca bu özelliklerine bakarak Anne'in aslında bağımsız bir kadını temsil etmek için mükemmel bir aday olduğu söylenebilir. Ama Anne ancak romanın sonunda, kendi varoluşunu üstlenmekten kaçmasına neden olan aşk ilişkisi sona erdiğinde, kızı Nadine ile daha samimi bir ilişkiye sahip olup, kendi varoluşuna yöneldiğinde ve varoluşunun sorumluluğunu aldığı anda bağımsız kadın olma yolunda ilk adımını atmıştır. *Başkalarının Kanı* romanının kadın karakteri Helene ise, başlangıçta ailesinin şekerleme dükkânında çalışan genç ve toy bir kızdır. Jean Bloomart ile yaşadığı aşk ilişkisi onun varoluşunun sorumluluğunu alma yolunda adım atmasına neden olur. Helene bu sayede kendini tanır. Varoluşçu feminist etik temaların bu romanda gözlemlendiği yerler esasında Helene'nin bağımsız kadın olma sürecidir. Bir kadının yalnızca çalışıyor olması onun varoluşunu gerçekleştirmesine her zaman destek olmaz. Çünkü Helene ailesinin yanında çalışıyor olmasına rağmen bağımsızlığına ulaşabilmiş bir kadın değildir. Helene ne zamanki kendini toplum içinde anlamlandırır ve varoluşunu toplumun özgür olmasına yönlendirir o zaman değişmeye başlar. Kendi varoluşunu toplumun özgür olmasına döndürmek onun için mistik kadın örneğinde olduğu gibi varoluşundan kaçmasına sebep olmaz. Mistik kadın ve Helene arasında fark vardır. Bir takım ideolojiler bazı kadınları mistik kadın yaparken, Helene bağımsız kadına dönüşmüştür. Bu fark ancak varoluşçu etik kavramlar ile açıklanabilir.

Beauvoir'a göre kadınların çalışıp para kazanabilme gücüne sahip olmaya başlaması, erkeklerle arasında olan mesafeyi kapatmasına yardımcı olmuştur. Bağımsız kadın bölümünün girişinde der ki:

Kadın asalak olmaktan çıktığında, onun bağımlılığı üzerine kurulmuş sistem çöker; kendisiyle evren arasında artık erkeğin aracılığına gerek kalmaz.¹⁸²

Başkalarının Kanı romanında Helene maddi refah içinde yaşayan, kendi hayatına odaklanmış, sosyal açmazlara duyarsız, toplumun diğer bireylerine karşı mesafeli bir karakter olarak tasvir edilir. Romanın ilerleyen bölümlerinde, çevresindeki savaş sebebiyle bir farkındalık kazanır. Yaşanan zulüm ve zorluklar onu derinden etkiler, düşünce yapısında köklü değişimlere yol açar. Dönüşümünün önemli sebeplerinden biri, karakterin kişisel yaşamında ve ilişkilerinde yaşadığı travmalar ve hayal kırıklıklarıdır. Helene, kendi ailesi içindeki karmaşık ve zorlu durumlarla yüzleştikçe, yalnızca bireysel olarak değil, toplumsal olarak da daha bilinçli hale gelir. Zamanla, sadece kendi çıkarlarını düşünen bir birey olmaktan çıkar ve daha anlayışlı, toplumsal adalete duyarlı birisi olur. Bu değişim, Helene'in kendi içsel dünyasında yaşadığı çatışmalarla da ilgilidir. Başkalarının

¹⁸² Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 160.

acılarına karşı daha duyarlı hale gelirken, kendini topluma karşı sorumluluk sahibi bir birey olarak görmeye başlar.

Fakat Helene'nin dönüşümünde en önemli yere sahip olan kişi, şüphesiz Jean Bloomart'tır. Jean Bloomart karakteri erkek bir karakter olarak Beauvoir'ın varoluşçu etik görüşünü anlamamız noktasında önemlidir. O genç bir yaşta toplumdaki adaletsiz uygulamalar, gelir eşitsizliği, kapitalizm yüzünden ezilen sosyal sınıflar için çoğunluk olarak ses çıkarmayı önemser. Eşitsizlikleri değiştirmek için yapılan grev ve eylemleri destekler hatta kendisi bu eylemleri sağlama noktasında aktif bir mücadele içinde yer alır. Güçlü bir sosyal adalet anlayışı vardır. Zamanla toplumsal bir lider figürü haline gelir. Amacı tüm toplumun özellikle azınlık kesimlerin daha iyi ve özgür bir yaşam şekline ulaşmasıdır.

Bloomart karakterini bu özelliklerle çizen Beauvoir, *MAÛ*'de özgürlüğün en önemli değer olduğundan bahseder. Ardından kişilerin bireysel özgürlüğünün birbirlerinin özgür olmasından bağımsız olmadığını belirtir. Ona göre seçim yapabiliyor olmadığımızda hiçbir etik değerden bahsedilemez. Dolayısıyla özgürlük bu anlamda çok önemlidir. Özgürlük, seçim yapabilme ve sorumluluk alabilme edimlerimizin kaynağıdır.¹⁸³ Kişilerin bireysel olarak özgür olması ise toplumun özgür olması için çabalamasıyla gerçekleşir. Beauvoir etiğin müphemliğini, varoluşunu üstlenmek ve varoluşunu olumlamak için özgür olmakla, seçimlerinin sorumluluğunu üstlenmenin acı verici yüzünü taşıyabilmekle açıklarken, her bireyi beraber yaşadığı diğer bireylerin özgürlüğünden de sorumlu tutar. Dolayısıyla hakiki özgürlüğünü sağlamış bir birey toplumdaki yüz çeviremez. Beauvoir *Başkalarının Kanı* romanını Dostoyevski'nin şu sözüyle başlatır:

Her birimiz her şeyden herkese karşı sorumluyuz.¹⁸⁴

Bloomart karakteri de sosyal adalet anlayışı gelişmiş, komünist grevlere ve eylemlere katılan bir karakter olarak hayatının erken bir evresinde dönüşüm yaşar. Seçimlerinin sonuçları ile yüzleşmesi gerekir. Babası, onun komünist partisinin grevlerine ve eylemlerine katıldığını öğrendikten sonra Jean'ı evden kovar. Kendisi ile aynı eylemlerde yer alan ve kardeş olan iki arkadaşı ile Marcel ve Jacques ile birlikte kalmaya başlar. Jean ve Jacques'in birlikte katıldıkları bir eylemde Jacques vurularak öldürülür.¹⁸⁵ Bloomart bu ölümden her zaman kendisini sorumlu tutar. Çünkü Jacques'i etkilediğine ve eylemlere dâhil ettiğine inanmaktadır. Ona göre eğer bu işe Jacques'i dâhil etmeseydi o hala hayatta olurdu. Bu minvalde suçluluk dolu düşüncelere saplanıp kalan Bloomart, komünist bir hayata ve toplumsal eşitsizliğin giderilmesi amacına sadık kalır, ama grev ve eylemlerden uzaklaşır.

Bloomart diğer arkadaşı Madeleine'e karşı da aynı tür bir sorumluluk hisseder. Madeleine bir bağımlı ile sevgili olmuştur ve sevgilisi yüzünden uyuşturucu kullanmaya başlamıştır. Bloomart onu içine düştüğü bu zorlu hayattan çıkarır. Devamlı olarak Madeleine ile ilgilenir. Yalnız bırakmamaya

¹⁸³ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 114-117.

¹⁸⁴ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 9.

¹⁸⁵ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 21-44.

çalışır. Madeleine Bloomart'ın yoğun desteği sayesinde zamanla uyuşturucu bırakır, temiz hale gelir. Hayatını değiştirir. Bloomart Helene ile sevgili olduktan sonra da Madeleine'i yalnız bırakmaz. İlgilenmeye ve desteğine devam eder. Yalnız Helene ikisinin yakın olmasından rahatsızlık duyduğunu itiraf eder. Buna rağmen Bloomart'tan herhangi bir talebi olmaz. Bloomart ise bu itiraf karşısında Madeleine ile ilişkisine biraz sınırlama getirmek ister. Bloomart'ın talebinden sonra Madeleine eski sevgilise geri döner ve yeniden uyuşturucu kullanmaya başlar. Bu olay Bloomart'a ikinci darbe olur. Daha önce Jacques'in ölümüne neden olmuş, şimdi ise Madeleine uyuşturucuya geri dönmüştür. Bu olayların kendisi yüzünden gerçekleştiğine inanır. Kendisini suçlar. Var olmamış olmak ister.¹⁸⁶

Aynı hikâye. Çünkü ben var oluyorum. Var olmuyor gibi yapamaz mıyım? Kendimi silerim yeryüzünden, yüzümü, sesimi silerim, bıraktığım izleri silerim, hiçbir şey de değişmez; yalnızca küçük, zararsız bir silinti kalır yerimde. Helene mutsuz bir aşkın esiri olmaz artık, Madeleine kendisini İspanya'da öldürtmez; dünya onların gizli iplerini tutan, titreştiren, koparıp öngörülme-yen uzaklıklara savuran bu ağırlıktan kurtulmuş olur. Silmek kendimi, artık var olmamak.¹⁸⁷

Suçun edimlerde değil suçun kendinde olduğuna inandığı bu düşüncelerin ardından, var olmama imkânının olmadığını farkındalıkla kabul eder. Hiçbir şey yapmamanın da bir seçim olduğunu ve kimsenin onun yerine karar veremeyeceğini kavrar. Seçim yapmıyor gibi görünse de insan esasında yine bir seçim yapar. Bu her zaman böyledir. Hayatın her anında seçim yapılır. Seçim yaparak bireyler birbiri ile iç içe girer. İnsan karşısındakine bir şey söylese de bu bir seçimdir ve karşısındaki bireyi etkiler. Hiçbir şey söylememeyi seçerse de bu bir seçimdir ve yine o bireyi etkiler. Bloomart öldüğünde bile sonrasında olacakların kendi edimine bağlı olabileceğinin şuuruna varır. Bu algılayış şöyle dile gelir:

Kendimi silemem. Kendi içime çekilemem. Kendi dışımda var olmaktayım ve dünyanın her yerinde. Başka birinin yoluna çıkmayan tek karış yok benim yolumda. Her an kendi dışıma taşmama engel olabilecek hiçbir varlık biçimi yok.¹⁸⁸

Dünyayı ben yaratmadım. Ama kendi varlığımla onu her an yeniden yaratıyorum. Ve orada olan biten her şey de benim dolayımımla gerçekleşiyor gibi geliyor bana.¹⁸⁹

Bloomart'ın bu farkındalığı Beauvoir'in varoluşçu etik felsefesi açısından anlamlıdır. Beauvoir'in müphemlik ahlakına göre tüm insanlar birbirlerinin özgür olması için çaba göstermelidir. Hakiki özgürlüğe ancak birlikte özgür olarak ulaşılabilir. Herkesin özgür olması, tüm bireylerin özgürce seçimler yapabilmeleriyle, özgürce yaşamlarını gerçekleştirmeleriyle mümkün olur.¹⁹⁰ Dolayısıyla Bloomart'ın dediği gibi dünyayı edimlerimizle ve seçimlerimizle şekillendiren bizleriz. Hatta Beauvoir'in deyimiyle varoluşunu aşmak, diğer bireylerle temasla gerçekleşebilir. Varoluşlarını aşmak için insanlar birbirlerine muhtaçtır. Bireyin özgürlüğüne giden yol, herkesin özgürlüğü ile aynı kuldarda yer alır.

¹⁸⁶ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 131-140.

¹⁸⁷ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 138.

¹⁸⁸ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 139.

¹⁸⁹ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 147.

¹⁹⁰ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 141-144.

Helene, Bloomart ile yakınlaştıkça değişir, kendini dönüştürür. Bağımsız bir kadın olmanın yolunda adım atmaya başlar. Bu adımlar öyle güçlenir ki Beauvoir'ın kehaneti gerçekleşir. Dünya ile kendisi arasında artık bir erkeğin yardımına ihtiyacı kalmaz. Beauvoir bağımsız kadın olma yolunda ilerleyen bir kadın için uyarılarda da bulunur. Kadın çalışarak, bir erkeğe bağımlı olmaktan uzaklaşabilir ama bu onu tam anlamıyla özgür kılmaya yetmez. Toplumsal yapı kadının çalışmasıyla oldukça değişmiştir ama ilkel çağlardan beri erkeklere ait olan bu dünya hala onlarındır. Dolayısıyla bir kadın ekonomik sınıfının özgürlüğü ne ise ancak o kadar özgürlüğe ulaşabilmektedir. İşçi sınıfına ait bir kadın hala kapitalizm tarafından ezilmeye devam eder. Üstelik işteki yüklerine bir de evin yükleri ekleniyorsa kadın için durum daha vahimdir.¹⁹¹ İş olanakları sayesinde ekonomik ve toplumsal özgürlüğe ulaşabilmiş çok az sayıda kadın vardır. Bu sebeple Beauvoir'e göre kadınlar henüz yolun yarısındadır.

Canının istediği gibi davranmak aşırılıktır.¹⁹²

Bu cümle adeta kadının lanetini simgeler. Beauvoir *İC*'te bu cümleyi bir uyarı olarak zikretmez. Tam tersine tespit yapar. Erkek olmak cinsiyetli bir varlık olmaktır, ne zaman kadın da cinsiyetli bir varlık olarak erkeğin karşısında yer alabilirse ancak o zaman özgür olabilecektir. Çünkü erkeğin eşiti olarak toplumda yer alan “akıllı kadın” imajı ona göre kadınlığa ait hiçbir özellik taşımamaktadır. Güzel giyimli, şık, makyajlı, bakımlı bir kadın değildir akıllı kadın imajı. Akıllı kadın tam tersine bakımlı olmayan, süslenmeye harcama yapmayan, tasarruflu, giyimi bile bir nebze erkeği andıran, anne ve eş olmayı tercih etmemiş bir kadındır. Bu özelliklere bakıldığında akıllı kadın imajının ne kadar çok erkeğe benzediği fark edilir. Dolayısıyla denilebilir ki, kadınlar kadınlık imajını bile kendi istedikleri biçimde uyarlama, belirleme özgürlüğüne sahip değildir. Canının istediği gibi davrandığında ise ya asi ya aptal olur. Dış görünüşüne ait tercihleri belirli formdan uzaklaştıkça bir şekilde kulp takılır. Normal olan olamaz. Kendi isteğince bakımlı olmak istese mutlaka önceden belirlenmiş bir dozu vardır. Bu dozu aştığında ya abartmıştır, ya da çok süslenmiştir. Yine önceden belirlenmiş dozu reddedip minimal olmak isterse bu kez de paspal ve bakımsız olur. Renkler hayatına dâhil olsa, genç kız da değilse genç kızlara benzemeye çalışarak hata yapmıştır, yaşına uygun giyinmemiştir, oturaklı bir kadın olmamıştır. Kadınların giyimi ve bakımı için bile önceden belirlenmiş oranlar vardır, durumun ilginç yanı ise bu oranlar kadınlar tarafından belirlenmemiştir. Kadınlar kendi ölçütlerini belirliyor olsa, giyim konusu bile geniş spektruma sahip, çeşitlilik içeren bir olgu olabilirdi. Mutlaka başka türlü olurdu ama ataerkilliğin çizdiği minvalde olmazdı. Sınırlar elbette çizilirdi ama bu ölçülerin sorumluluğu en azından kendilerine ait olurdu. İtiraz eden itiraz edip, değiştirmenin gücünü elinde hissedebilirdi. Ama günümüzde bu güç kadında değildir. Kadına nasıl olması, nasıl hareket etmesi, nasıl giyinmesi gerektiğini öğütleyen çokça toplumsal yapı mevcuttur. Bu yapılara göre normal olmak isteyen bir kadın Beauvoir'ın çizdiği kadınlık durumunu kabul etmiştir. Kadınlık durumu ise toplum tarafından

¹⁹¹ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 406.

¹⁹² Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 408.

şekillenmiş olan, süslenmenin, giyinmenin, alınacak eğitimin miktarının, oturmanın kalkmanın uygun yollarının belli olduğu, ev işlerinin nasıl yapılacağı, iyi anne ve iyi eş nasıl olur sorularının teker teker cevaplandığı, sabit sınırları olan ve bu sınırları aşmanın uygun görülmediği bir durumdur. Beauvoir şöyle der:

Ama konformizm erkek için –adetler, özerk ve etkin bir birey olarak onun gereksinimlerine göre düzenlendiğinden- son derece doğal olduğu halde, kendisi de özne ve etkinlik olan kadının, onu edilgenliğe yargılı kılan bir dünyaya uyum göstermesi gerekmektedir.¹⁹³

Kadınlık durumu bir kadını eş, sevgililik ve annelik görevlerinde de etkiler. Esasında tüm ilişki biçimlerinde -karı koca ilişkisi, ebeveyn çocuk ilişkisi olabilir- iki özgür bireyin birlikteliği, her ikisi için de zenginleşme kaynağıdır. İki özgür birey birbirlerinin bağımsızlığını garanti altına alırlar. Kendi sorumluluklarının farkında olan ve kendine yeten bir birey diğerine bağ değil destek olur. Bu açıdan hayat kolaylaştırıcı işleve sahiptir. Ona göre:

Şayet erkek titizlikle iyi niyet gösterirse, sevgililer ve karı-kocalar talep kâr olmayan bir cömertlik içinde tam bir eşitliğe ulaşabilirler.¹⁹⁴

Fakat desteklenmiş bir ilişkiye sahip bağımsız bir kadın bile kadınlık durumunun yüklerinden tam anlamıyla kurtulabilmiş değildir. Evi çekip çevirmek veya çocukların sorumluluğunu almak gibi görevlerin kadının üstünde olması erkek için doğaldır. Zaten kendisi de anne ve ev hanımı olarak, zarif bir hanım veya fedakâr bir anne olmak ister. Bu istek şüursuz bir biçimde gelir. Doğduğundan beri kendisine öğütlenen misyon budur. Beauvoir tarafından kadınlık yazgısı olarak tanımlanan bu durumu kaçırmak istemeyen kadın, bir yandan kendini tamamlamak bir yandan kendini silmek ister. Bölünür, parçalanır.

Bu sebeple Beauvoir *İC*'nin *Bağımsız Kadın* başlığında bağımsız kadının karşılaşacağı güçlükleri anlatır. Bağımsız kadın olmak, bir kadının varoluşunu olumlamak için birçok sınavdan geçtikten sonra rahata erdiği bir menzil değildir. Mücadele hala devam etmektedir. Çünkü toplumun kadına bakışı ve kadının toplum içindeki yeri tam anlamıyla değişmemiştir. Toplum kadına güvenmez ve düşmanlık besler. Böyle bir sosyal yapı içinde yeniden hayatına başlayan bir bireyin kendi yolunu çizmesi kolay değildir. Kendi çizgisine müdahale edecek bir erkek bulacaktır karşısında. Erkekler kendi yollarını çizip, o çizgide yaşamaya devam ederken her zaman bir müdahale ile karşılaşmazlar ama Beauvoir'a göre bu şans kadınlar için neredeyse imkânsızdır. Üstelik bir kadın önüne çıkan engelleyicilerin varlığını kanıksadığı için başarısızlığında onların payını görmez ve başarısızlığının tüm sorumluluğunu üstüne alır. Sanki başarısızlığını keyfi olarak kendisi yaratıyordu. Dolayısıyla tekrar tekrar yeniden planlar yapar. Engeller karşısında her zaman alternatif yolun daha iyi olup olmayacağını düşünür. Bilemediği şudur ki, hangi yolu seçerse seçsin kendi çizgisini çizmesine müdahale edecek bir erkek karşısında olacaktır. Bir erkek ise önüne hedefini sabitleyebilir ve ona dosdoğru yürüyebilir.

¹⁹³ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 408.

¹⁹⁴ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 417.

Kadının bu çaresiz durumunu, dünyaya kök salabilmesinin nasıl engellendiğini Beauvoir şöyle tarif eder:

...daha ileriye doğru gittiği ölçüde başka fırsatlardan daha da çok vazgeçiyormuş gibi gelir ona; entelektüel, kafalı bir kadın haline gelirse genel olarak erkeklerde hoşnutsuzluk uyandıracaktır veya fazla göz alıcı bir başarıyla kocasını ya da sevgilisini küçük düşürecektir. Daha da büyük bir özenle zarif, uçarı olmaya çalışmakla kalmaz, atılımını da gem vurur. Bir gün kendiliğinden kaygıdan kurtulma umudu, kaygıyı üstlenerek bu umuttan vazgeçme korkusuyla birleşir ve onu çekincesiz bir biçimde kendini çalışmalarına, mesleğine vermekten alıkoyar.¹⁹⁵

Helene, Jean Bloomart ile kurduğu ilişki ile birlikte otantikliğini ve özgürlüğünü elde etmiş bir bağımsız kadın olarak mücadelesine devam etmiştir. Daha önce ailesi ile birlikte yaşarken, içkin dünyaya hapsolmuş, o dünyanın getirdiği iç sıkıntısı ve anlamsızlık sebebiyle gergin, öfkeli, huysuz bir kızken, Bloomart ile beraber kendi küçük dünyasının dışı ile temas etmeye başlamıştır. Aşkın dünyayı ilk kez deneyimlemiştir. O dünyaya ilk adım attığında yani Bloomart onu sevdiğini söylediğinde, Helene için önemli olan tek şey aşklarıydı. Helene, Fransa'nın politik durumunu, dünyanın gidişatını düşünmüyor, kendi ilişkilerine bakıyordu. Dünyada savaş çıkmasını istemiyordu çünkü savaş Bloomart'ın yanından ayrılması belki de ölmesi demekti. Düşüncelerini Bloomart'tan saklamıyordu, isteğinin bencilce olduğunun farkındaydı ve bundan utanç duymaya başlamıştı. Bloomart Helene'i toy buluyordu, onu seviyordu ama âşık değildi. Kendisi olmaktan ve kendisi için yaşamaktan uzak durmak istediği için kendini Helene'e emanet etmişti. Zamanla onunla birlikte olmaktan mutlu olduğunu ve onun yanında kalmayı kendisinin de istediğini fark etmeye başladı. Bu ilişkiyi artık yalnızca Helene için istemiyordur, artık kendisi de bu ilişkinin taraflarından biri olmuştu. Bu ilişkide var olmayı seçiyordu.¹⁹⁶

Savaş başladıktan sonra Bloomart asker olarak göreve gider. Bir süre sonra Helene onu ziyarete gelir ama seyahat yasağı sebebiyle askerler tarafından yakalanır. Bu ziyarette Bloomart'a daha güvenli bir yerde görev yapması için yetkili isimlerden ricada bulunduğunu itiraf eder. Bloomart bu durumu kabul etmez, kabul ederse savaşta ölen diğer vatandaşlara haksızlık ettiğini, bir korkak olacağını belirtir. Helene ise ona olan sevgisi sebebiyle her şeyi yapabileceğini, katil bile olmayı kabul edeceğini söyler. Bloomart'ı kendisini sevmemekle suçlar. Bloomart istemese de daha güvenli bir menzilde çoktan görevlendirilmiştir ve Helene'e karşı çok öfkeli. Paris'te iken tekrar görüşürler ve ilişkilerine son verirler.¹⁹⁷

Savaşı Fransa kaybeder, bir antlaşma sağlanır. Alman askerleri Paris'e kadar gelmiştir. Bloomart terhis olur. Uzun süre ne arkadaşlarından ne de Helene'den haber almıştır. Üstelik adına barış denilen ama faşist rejime teslim olarak yaşadığı hayattan nefret etmektedir. Kendisini suçlar. Bu duruma engel olamadığı için kendisini faşistlerle eşit derecede suçlu görür. Böyle bir ruh hali ona neler yapabileceğini sorgulatır. Sonunda yeniden direnişe geçmeye karar verir. Bir köle mi yoksa bir insan mı

¹⁹⁵ Beauvoir, *İkinci Cinsiyet II*, s. 421.

¹⁹⁶ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 150-191.

¹⁹⁷ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 191-222.

olarak yaşayacaktır? Bu seçimi yapmanın kendisinin yegâne sorumluluğu olduğunu fark eder. Bu seçimi edimle ispat etmesi ona göre bir zorunluluktur.¹⁹⁸

Bloomart ülkesini savunmak için komünist partiden bağımsız ama onunla uyumlu hareket eden bir direniş grubu kurmaya karar verir. Bu girişim Alman askerlerinin güzergâhını patlatmak, askerler arasında gizli şekilde iletişim sağlamak, insanları sınırdan geçirmek gibi tehlikeli ama direniş için önem arz eden çeşitli faaliyetler gerçekleştirir. Bloomart'ın direniş örgütü içindeyken dünyaya yönelik edimlerine yaklaşımı değişir. Bu değişim Beauvoir'ın özgürlük kavramının ahlaki boyutunu gözler önüne serer. Ahlakın müphemliği Bloomart'ın amaçlarında görünür hale gelir. Bloomart direniş örgütünün ne yapması gerektiğini, neler yaptığını kontrol etmemeye başlar. Ne istediğini biliyordu. Kontrol etmesi gereken tek şey istekleri ve edimleri arasındaki uyumdur. İsteği faşizmi engellemektir. Gerisinin kendisini bağlamadığını belirtir. Bu amaçla eylemler planlarlar. Beauvoir yeni seçimlerini ve Bloomart'ta meydana gelen değişimi şöyle ifade eder:

O istiyordu. Ne istediğini bilerek ilerliyordu. Ne yaptığını bilmeyerek. Sakınganlığının eski tuzaklarının üzerine basa basa, körü körüne geleceğe atılmış ve kuşkuyu reddederek...¹⁹⁹

Helene ise aynı süreçte, Paris'i Almanlar'ın işgal etmesinden sonra arkadaşı Denise'in ailesi ile beraber Paris'i terk eder. Köylerde kıtlığı, açlığı, sefaleti görür. Kendini sorgulaması bu şartlarda daha da derinleşir. Almanlar yakıt depolarına el koyduğu için taşıtla kaçmak neredeyse imkânsızdır. Gizlice yakıt temin edenler ancak yolculuğuna devam edebilmektedir. Helene kendisine bir arabada yer bulur. Ancak hasta olan çocuğuyla uzaklaşmak için fırsat bekleyen bir anneyi görür. Kendi yerini onlara verir. Almanların o sırada insanları kamyonlarla Paris'e götürdüğünü öğrenir. Bu şekilde Paris'e geri döner. Paris ölü bir şehre dönüşmüştür. Dükkânlar, iş yerleri, okullar kapanmış, zaruri ihtiyaçları temin etmek imkânsızlaşmıştır. Romanda Paris'in bu şekilde portresi çizilir. Bir süre geçtikten sonra Denise ve Helene arasında bir görüşme gerçekleşir. Denise Helene'den eşinin Fransa'ya nakledilmesi için beraber olduğu Alman subayla konuşmasını rica eder. Helene Paris'in kayıp ruh halinden etkilenmiş, kendisi de benliğini kaybetmiştir. Bir Alman subayla birlikte ve onunla beraber Berlin'e göç edecektir. Ona göre tüm yaşananlar o sırada yalnızca tarihi bir andır. Taraf olmak ona göre anlamsızdır. Kaybetmek, kazanmak anlamsızdır. Yaşam anlamsızdır.²⁰⁰ Alman subayından Marcel'in iadesine yardım etmesini rica eder. Subaydan yardım etmek istese de bir işe yaramayacağı cevabını aldıktan sonra kendisinin ne yapıyor olduğunu sorgular. Fark eder ki tarihin bir anı değildir yaşadıkları. Çünkü ne kendisi ne de subay aynı tarihi yaşamışlardı. Subay şu an zenginlik içinde meşhur restoranlarda yemek yerken, annesi patates haşlıyor, Marcel ise açtı. En yakın arkadaşı Yahudi Yvonne işsiz kalacaktı. O sabah bir mühendis kurşuna dizilmişti. Tüm arkadaşlarına ihanet ettiğini hissetti. Var

¹⁹⁸ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 223-224.

¹⁹⁹ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 228.

²⁰⁰ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 229-249.

olmadığını sanıyordu ama yanılmıştı. Jean da kendisi de var olmaktaydı. Bu kavrayış onu Berlin'e gitmekten alıkoyar.²⁰¹

Ailesiyle birlikte yaşamaya başlayan Helene, arkadaşı Yvonne'ın Yahudi olduğu için subaylar tarafından götürülmesine engel olmaya çalışır. O sırada çocuğunu annesinden ayıran subaylara şahit olur. Hiçbir şey yapamamanın çaresizliği yüreğini acıtır. Yvonne için destek bulmak amacıyla Bloomart ile görüşmeye gider. Yvonne'ı kurtarmasını ister. Bloomart kabul eder. Ardından Helene Bloomart'ın dâhil olduğu direniş örgütüne kendi isteğiyle katılır.²⁰² Yaşamına anlam katmak ister. Etrafında olanlar karşısında hiçbir şey yapamıyor olmak, sevdiklerinin acı çektiğini izlemek onun için katlanılmaz bir hal almıştır. Direniş örgütüne katıldıktan sonra eski sevgilisi Paul'ün tehlikede olduğunu haberi alır. Onu kurtarmak için arkadaşı Denise ve Bloomart ile beraber bir plan yapar. Bloomart aslında Helene'nin bu eyleme katılması istemez. Helene ise ona artık korkmadığını, anlamlı yaşamayı sürdürebilmek için ölümü bile göze aldığını anlatır. Paul'ü kurtarırlar. Bu sırada Helene yaralanır.

Bloomart ile Helene hastanede konuşurlar. Bu sohbet Beauvoir'ın özgürlük ve seçim konusunda felsefesini yansıttığı bir görüşme olmuştur. Bloomart Helene'e yaralanmasına kendisinin sebep olduğunu söyleyince; Helene oraya gitmeye kendisinin karar verdiğini, onun karar vermeye hakkı olmadığını vurgular. Özgürce Paul'ü kurtarmaya karar vermiş ve bunun için adım atmıştır. Özgürce seçim yaptığı için, Paul'ü kurtarmaya çabaladığı için kimseye ihanet etmediğini düşünür. Bloomart'la birlikte bu yolda olmayı seçmiştir. Başka bir yaşamı olsun istemediğini söyler. O an birbirlerini gerçekten sevdiklerine emindirler. Helene hiçbir şeyden pişman olmadığını belirtir. Sonunda ölüm olsa bile ne istediye onu yapmıştır. Bloomart'a suçluluk duymamasını onun sadece ayağına takılan bir taş olduğunu anlatır. Yol için taş gereklidir der. Bloomart suçsuz bir taş olduğu için mutlu olur. Helene ölür. Helene bağımsız bir kadın olarak varoluşunu aşmıştır. Helene özgürdür. Bloomart Helene'nin özgürce ölümü seçmesinden ve mutmain sonundan çok etkilenir. Bir patlama planlanmıştır, Bloomart gönüllü olur. Beauvoir, Bloomart'ın bu seçimini şöyle aktarır:

Hiç olmazsa kendimi tüm taşları ve tüm kayaları masum ve gereksiz kılan o üstün değere, her bir kişiyi tüm ötekilerden ve bizzat benden kurtaran o değere adasam: Özgürlük ki o zaman tutkum hiçbir şeye yaramamış olmazdı.²⁰³

Helene'in yolculuğu bağımsız kadın olma yolculuğunun bir örneğidir. Bloomart ile birbirlerinin "öteki"si olurlar. Kendi varoluşlarının sınırlarını keşfetmek için birer araçdırlar. Kurdukları bu diyalektik ilişki kendi varoluşlarını aşma noktasında onlara kılavuz olur. Helene çevresindeki değişen koşullar karşısında özellikle savaşın baş göstermesiyle Bloomart'ın yaptığı seçimleri görür. Böylece daha önce farkında olmadığı olgularla karşılaşır. Bu olgular karşısında kendi varoluşunda uyanan duygu ve düşünceleri anlamlandırır. En sevdikleri kişiler acı çekerken, tek başına

²⁰¹ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 256.

²⁰² Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 271-279.

²⁰³ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 288.

rahat bir yaşam sürmenin anlamsızlığını hisseder. İnsanlar hep birlikte özgür olmalıdır. Bu çerçevede dünyaya bakmaya başlar. Bu durum onun hakikati olur. Ardından bu gerçeklik için gerekli seçimleri yapar. Herkesin özgürlüğü için ölmeyi tercih eder. Bu edim Helene için ahlaki anlamda özgürce seçilmiş bir edimdir. Helene Beauvoir'cı anlamda ahlaki özgürlük mefhumunu açıklar biçimde bir hayat yaşamıştır.

3.1.2 Otantiklik ve Özgürlük

Beauvoir insanı tanımlarken Sartre ile aynı görüştedir. Onlara göre insan tasarlayabilen, kendisine amaçlar edinebilen, değerlere sarılabilen bir varlıktır. Bu ortak kabul her iki filozofun özgürlük tanımında farklılaşır. Sartre'a göre özgürlük insanın kendisine amaçlar koyabilme kabiliyeti ile ilişkilidir. Fakat Beauvoir bu noktada Sartre ile ayrılır. Beauvoir'a göre ise özgürlük, insanın eksik olan gerçekliğini; tasarlayarak, amaçlar edinerek aşması ile ilişkilidir.²⁰⁴ Çünkü Beauvoir, Camus'un varlığın saçmalığı görüşüne karşın varlığın muğlaklığı görüşünü öne sürer. Yani ona göre insanın özgürlüğü ontolojik olarak güvence altında değildir. İnsanın özgürlüğü tarih, cinsiyet gibi çeşitli şartlarla sınırlandırılmıştır. Gerçekliğin eksikliği sınırlılıktır. Aynı zamanda insanın ontolojik olarak özgür olması mümkündür. İnsan öznelleşerek yani otantik olarak gerçeği aşar, böylece özgürleşir. Otantiklik ve özgürlük insanın tasarılar ve projeler yoluyla kendi gerçekliğini aşmasıyla elde edilir. Bu kavramları somutlaştırmak gerekirse; örneğin bir birey dünyayla ilişkisini dünyadaki canlıların daha temiz bir ortamda yaşamalarını amaçlayarak kurmuşsa, küresel ısınmayı bir sorun haline getirmişse, o bireyin özgürlüğü bu sorunla ilişki kurma ve o sorunu çözme isteği olarak açığa çıkar. Bir diğer birey dünyayı adaletsiz bir yer olarak tarif ediyorsa ve bu kabulü bir sorun haline getirmişse, onun gerçekliğini aşması ve özgürleşmesi, adil olma çabasıyla mümkün olur.

Beauvoir Sartre'ın ontolojik özgürlüğün mutlak ve soyut olduğu görüşünü desteklemez. Merleau-Ponty'nin durumun muğlaklığı görüşünü ele alarak yaşamın muğlaklığı görüşünü savunur.²⁰⁵ Dolayısıyla ona göre insanın yaşamının amacı herhangi bir değeri, inancı ve arzuyu mutlaklaştırmak olmamalıdır. İnanç, arzu veya değeri mutlak ideal haline getirmiş bir birey kendi özgürlüğünden kaçmaktadır.

Ontolojik özgürlükten insanın gerçek özgürlüğüne ulaşması bir problem olarak Beauvoir'ın cevap aradığı konulardan bir tanesidir. Kişi doğal olarak özgür doğar. Fakat tarihsel bir takım şartlar onun ontolojik özgürlüğünü sınırlar. Bu durumda gerçek özgürlüğe nasıl ulaşılacaktır? Ahlaki özgürlük bu soruna cevap olarak ortaya çıkmıştır.²⁰⁶ Çünkü Beauvoir'a göre özgürlük, ahlaki alanda işler. Bir tür ahlaki özgürlük mefhumundan bahseder. Beauvoir'ın ahlaki özgürlüğünün tek bir nesnel dayanağı

²⁰⁴ Direk, Z. (2021), *Çağdaş Kıta Felsefesi* (2. Baskı), İstanbul: Fol Yayınları, s. 215-216.

²⁰⁵ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 28-29.

²⁰⁶ Direk, *Çağdaş Kıta Felsefesi*, s. 220.

vardır. O da farklı amaçlara sahip tikel insanların öznellikleridir. Bundan başka, değerlerin yaşamdan bağımsız evrensel meşrulaştırıcı kaynakları yoktur. Bu sebeple dünyaya yönelik değerlendirmelerimiz, kendi eylemlerimizi meşrulaştıran yegâne kaynaktır.²⁰⁷ Yukarıdaki paragrafta verilen örneğe dayanarak, dünyayla ilişkisini canlıların temiz bir çevrede yaşaması olarak kuran bir bireyin, bu amaca yönelik davranışları meşrudur denilebilir. Hayvan sayılarındaki artış, dünyadaki temiz yaşamı tehdit ediyorsa ve kişi inanarak hayvan itlafını bu amaç uğruna gerekli görüyorsa, o kişi için hayvan itlafı da meşrudur, ahlaki bir eylemdir. Beauvoir bu manada evrensel ilkeler sunmaz. Bazı ilkeler ve değerler, uygun olan şartlarda başka ilkeler ve değerler uğruna feda edilebilir. Özgürlük bile bazı değerler uğruna feda edilebilir. Yine de ona göre en üst değer özgürlüktür.

Zeynep Direk, Beauvoir'ın müphemlik ahlakını, dünyayı anlamlandırmanın birden çok yolu olması ve mümkün yorumların çokluğu olarak yorumlar. Ona göre müphemlik, varoluşun ismi yani gerçekliğin muğlaklığıdır. Mesela dünyanın anlamının bireyde teşkil etmesi etrafındaki diğer bireylerin yorumlarıyla da gerçekleşebilir. Ya da birey anlamın kendisinde oluşması için birçok deneyim yaşamıştır ve başkaları tarafından onaylanmaya ihtiyaç duymayabilir. Bu iki yol da eşit derece de meşrudur.²⁰⁸ Direk, etik alanı da aşamaz olarak yorumlar, ona göre Beauvoir meseleleri etik olarak yorumlamak için başkalarının görüşlerinin çokluğunun önemini belirtir.

Bir bireyin ontolojik özgürlüğünü gerçek özgürlüğe dönüştürebilmesinin yolu, özgür olmayı istemesidir. Önemli olan muğlaklığı aşmak değil, özgürlüğü kabul etmektir. Özgürlüğü kabul etmek gerçek özgürlüğün ilk adımıdır. Daha sonra bireyin, diğer bireylerin özgür olmasına yardım etmesi zorunludur. Çünkü birey Beauvoir'a göre diğer bireylerin özgür olmadığı yerde özgür olamaz. Buna özgürlüğün öznel arasıllığı denir. Ahlakın muğlaklığı, yorumların çokluğuna muhtaç olması olarak değerlendirilirse öznel arasıllığın önemi iyice ortaya çıkar. Çünkü birey kendi deneyiminin desteğiyle başkalarının deneyimini anlar, aynı şekilde kendi deneyimini anlamak için başkalarının deneyimi bir sabit olarak değerlendirir. “Başka” anlam ve ahlaki özgürlük için bireye gereklidir. Kölenin efendi ile girdiği diyalektik ilişki sonucu kendi özgünlüğüne ulaşması gibi, özgürlüğe ulaşmak için her insanın diğer bireylere ve onların özgür olmasına ihtiyacı vardır.

Beauvoir romanlarındaki Françoise, Anne ve Helene kendi iç seslerini duyamayan üç kadın karakterdir. Üçü de hayata bir şekilde tutunmaya çalışırken, yaşadıkları bazı olaylar sebebiyle kendileri için hazırladıkları güvenli ortam, iç seslerini bastırmalarına yardımcı olmaz. Varoluşlarını aşmak için üçü de kendilerine uygun olmayan uğraş içindedir, onlar aşka sığınmıştır. Aşkları varoluşlarını gerçekleştirmek için hatırlatıcı rolündeki iç seslerini duyamaz halledirler. Bu iç sesin kendilerinde uyandırdığı iç sıkıntısı ve sancılar onları aşka yönlendirmiştir. Aşk bir süre iç seslerinin yakıcılığını

²⁰⁷ Beauvoir, *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus ve Sineas*, s. 22-25.

²⁰⁸ Direk, *Çağdaş Kıta Felsefesi*, s. 220.

bastırır. Aşklarında kendilerini eritirler. Aşk sayesinde acının uzun süre kendilerinden uzak duracağını zannederler.

Varoluşun sesi aşk ile geçici olarak susmuştur. Her birey Beauvoir'a göre bu dünyaya kendini aşmak için gelir. Dolayısıyla kişinin yazgısı projeler tasarlayarak dünyaya kök salmak ve özgür olmaktır. Bu amaç unutulamaz, varoluş bunu daima hatırlatır. Nitekim aşka sığınan Françoise, Anne ve Helene kendi iç seslerini yeniden duymaya başlarlar. Aşk onlara artık yetmez olur. Yalnız Hegel'in köle-efendi diyalektiğinde olduğu gibi bu ilişkilerde öteki olanlar, üçünün de kendi varoluşlarını izleyebildikleri, fark edebildikleri birer sabit olurlar. Xaviere, Françoise'in kendi varoluşun esasında nerde durduğunu belirleyebilmesinin, ne istediğini bulabilmesinin yolunu açar. Françoise Pierre ile arasındaki ilişkiyi güvenli bir liman yaparak kendi benliğinin sesine kulağını kapatmışken, Xaviere ona aslında güvenli bir limanda olmadığını gösterir. Pierre ona ait değildir. Onun için kendini erittiği kişi, esasında onun sesini hiç duymamıştır. Her şey bir illüzyondur. Artık kendisine dönüp bakmaktan başka bir çaresi kalmamıştır, çünkü kendi varoluşu artık sesini bastırmamaktadır. Kendi yolunu bulmaktan, varoluşunu aşmaktan başka iç dünyasındaki fırtınaları dindirecek hiçbir çözüm yolu bulunmamaktadır. Böylece Françoise kendi duygularına odaklanır. Orada bolca öfke, nefret ve kızgınlık görür. Xaviere ve Pierre'e karşı hissettiği zorlu duygular bedenini ele geçirmiştir. Önce başkasında fark ettiği ve küçümsediği zor duyguların kendisinde de mevcut olduğunu hayretle görür. O da kıskanan nefret duyan, öfkelenen bir insandır. Tıpkı her insan gibi. Ardından uzun süre bastırdığı bu duygularla ne yapacağını bilmediği için Xaviere'i öldürmeye teşebbüs eder. Ancak Xaviere yok olursa kendisinin varlığının açığa çıkacağına inanır. Roman cinayete teşebbüsle sona erer. Françoise, Xaviere'in odasındaki gaz borusunu açık bırakır. Odada Xaviere uyuyordur. Sabaha ne olacağı muallak halde kalır. Ama Françoise bu ediminden pişman değildir. İlk kez kendisini özgür hissettiğinden bahseder.²⁰⁹ Xaviere ölsün istiyordur ve bu isteğine yönelik eylem gerçekleştirmiştir. Françoise'in seçimi geleneksel ahlaki normlara uygun bir edim değildir cinayet ama varoluşçu etik için bu eylem uygundur. Françoise özgür iradesiyle cinayeti istemiş, uygulamış ve bu eylemin sorumluluğunu almaktadır.

Beauvoir *Konuk Kız* romanını 1943 yılında *İC*'den önce yazmıştır. O dönemki varoluşçu feminist etik görüşü sonradan değişime uğrar. Ontolojik özgürlüğün sınırlılığı meselesi gündemine girer. *İC* bu sebeple kaleme alınır. Biyografisinde Françoise'e cinayet işletmekten memnun olmadığını belirtir.²¹⁰ *İC*'e doğru varoluşçu feminist etik görüşleri özneler arası bir mahiyete bürünmüştür. Bu farklılık en açık şekilde *Başkalarının Kanı* romanında ortaya çıkar.

Helene savaşın ülkesinde yaptığı yıkımları ve bu yıkımların, çaresizliğin acısını derinden hisseder. Bloomart ile ilişkisi sayesinde benliğinde başlayan değişim, onu çevreleyen varlıklar hakkında farkındalık sahibi bir bireye dönüştürür. Fransız halkı için, sevdikleri insanlar için eyleme geçmeye karar

²⁰⁹ Beauvoir, *Konuk Kız*, s. 502.

²¹⁰ Beauvoir, *Olgunluk Çağı II*, s. 234.

verir. Eğer Alman subayla birlikte Berlin'e gitmiş olsaydı bu yıkımlardan, çaresizlikten uzakta mutlu bir yaşam sürebilecekti. Fakat sevdikleri, kendi halkı özgür olmadıkça, bu vahşetten kurtulmadıkça hakiki özgürlüğe ulaşamayacağını kavrar. Onun için tek başına yaşayacağı mutluluk hiçbir anlam ifade etmez. Dolayısıyla Bloomart ile birlikte ülkesi için bir şeyler yapmaya karar verir. Eski sevgilisi Paul'ü kurtarma hareketinde yaranılır ve ölür. Beauvoir bu romanda Helene'i bağımsızlığa, hakiki özgürlüğe ulaştıran bir yol çizer. Bu yol Françoise için hazırlanan yoldan farklılaşmıştır. Başkalarının özgürlüğü meselesi bu kez Beauvoir'ın varoluşçu feminist etik felsefesine dâhil olur. Helene sevdikleri için kendi canını ortaya koymuştur. Bu seçimi farkındalıkla yapmış, üstelik hiç pişman olmadığını Bloomart'a söylemiştir.²¹¹ Beauvoir'a göre varoluşu aşan eylemler bu tür eylemlerdir. Hakiki özgürlük Helene'nin yaptığı gibi seçiminin tüm sorumluluğunu alarak, istenilen eylemi yapmakla ilişkilidir.

Son romanı *Mandarinler*'de Beauvoir, Françoise ve Helene'i mezc ederek Anne'i kurgular. Bu romanda Anne'nin bağımsız bir kadın olarak yaşamı değil, bağımsız kadın olma yolculuğu gözlemlenir. Hem Françoise'ten hem de Helene'den izlekler taşır. Yalnızca Françoise gibi kendi varoluşunu anlamlandırmaya, kendi iç sesini duymaya odaklı değildir, Helene gibi sevdikleri için endişelenen ve onlar için elinden geleni yapmaya gayret eden bir kadındır. Dolayısıyla Anne karakterinde hem bireysel varoluşçu özgürlük temaları hem de öznel arasıllık teması yer alır. Nadine, Paule, Robert ve Lewis ile kurduğu ilişkiler onun diyalektik yolculuğunun ipuçlarını gösterir. Bu ilişkiler onu adım adım kendi iç sesini duymaya cesaretlendirir. Roman boyunca Anne'i kendine doğru açılırken izlenir. Ve bir kadının kendini duymasının, kendini bulmasının zorlukları açıkça gözlemlenir. Anne bağımsız kadın olmaya yaklaştıkça kendini hiç tanımadığını, ne istediğine yönelik bir fikri olmadığını kavrar. Adeta dünyaya ilk kez adım atıyordur. Romanın sonunda intihardan vazgeçtiğinde yalnızca yaşamaya devam edeceği kararı aldığını itiraf eder. Ne yapacağını, nasıl yaşayacağını bilmiyordur ama Beauvoir, Anne için umutsuz bir son çizmemiştir. Yaşadığı dönüşüm, kendini bulma yolculuğu elbette onu otantikliğine kavuşturacaktır.

Françoise, Helene ve Anne karakterleri hayatlarının bir yerlerinde şiddetli ve acı dolu kırılmalar yaşamışlardır. Bu kırılmalar Beauvoir'ın bağımsız kadın kişiliğini açıklarken, kadının maruz kalacağı zorlukları örnekler niteliktedir. Özgürlüğe ve otantikliğine ulaşmak isteyen kadınların yolu, henüz bu yola girmeden zor olduğu gibi, kendilerine uzandıklarında da meşakkat doludur. Beauvoir'a göre her ne olursa olsun kadınlar bağımsız olma yolculuğundan vazgeçmemelidir. Çünkü ona göre özgürlük bu hayattaki en büyük değerdir.

²¹¹ Beauvoir, *Başkalarının Kanı*, s. 284.

SONUÇ

Simone de Beauvoir'ın romanlarındaki kadın karakterleri varoluşçu feminist etik bağlamında değerlendirdiğimiz bu tezde, söz konusu bağlamda hangi temaların öne çıktığı sorusunu sorduk. Beauvoir'ın farklı dönemlerde yazdığı *Konuk Kız*, *Başkalarının Kanı*, *Mandarinler* romanlarını ele alarak, bu romanları değerlendirmemiz için kaynak olarak kullandık. Çalışmamızda Beauvoir'ın felsefî görüşleri ile romanlarındaki kadın karakterlerin özelliklerinin paralellik gösterdiği sonucuna ulaştık. Çalışmamızın ilk bölümünün ilk temasında, varoluşçu feminist etik ve Simone de Beauvoir'ın varoluşçu felsefesi hakkında bilgilendirme yapıp; ilk temayı, kadın karakterlerin varoluşçu feminist etik bağlamında değerlendirileceği birinci bölümün ikinci başlığına bir hazırlık mahiyetinde oluşturduk. Birinci bölümün ilk temasında öne çıkan hususlar, varoluşçuluğun ölüm, özgürlük, anlamsızlık gibi konularla insanı yüzleşmeye zorlayan bir felsefe olması ve modern dönemde artık sistemleşen, mantıksallaşan felsefenin özneyi yalnızlaştırıp, onun terk edilmesine sebep olduğu iddiasıdır. Varoluşçu felsefe feminist etik anlayışı da etkilemiş; cinsiyetin ontolojik özgürlüğün bir sınırı olarak yorumlanmasına neden olmuştur. Aynı zamanda feminist etiğin merkezine varoluşu aşarak özgürlüğe ulaşma düşüncesini yerleştirmiş, kadının özneleşmesi yönünde feminist etiği hazırlamıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünün ikinci başlığında Beauvoir'ın romanlarındaki kadın karakterler varoluşçu feminist etik bağlamında değerlendirilmeye başlanmış, bu değerlendirmede romanlardaki her bir karaktere ait özellikler; başkalık, içkinlik, kötü kadın, savunma mekanizmaları gibi bir takım ortak başlıklara ulaşmayı mümkün kılmıştır. Söz konusu ortak başlıkları, varoluşçu feminist etik felsefesi açısından tasnif etmek suretiyle ulaştığımız içeriğe göre ilk bahis *başkalık* konusuna odaklanmıştır. *Konuk Kız*, *Başkalarının Kanı*, *Mandarinler* romanlarındaki kadın karakterler değerlendirildiğinde, bu karakterlerin erkek karakterlere zıt bir pozisyonda, nesne konumunda yer aldıkları görülmüştür. Esasında Beauvoir'a göre başka, yani nesne, insanın kendi varoluşunu gerçekleştirebilmesi için gereklidir. Ancak romanlardaki kadın karakterlerde çizilen portreye göre kadınlar, erkeğin karşısında kendisini gerçekleştirmesi için gereken başka yani nesne konumunda bulunmamaktadır. Bu bağlamda tezde gösterilen hususlardan biri ki, Beauvoir'ın başkası kavramının, fikirlerinden istifade ettiği Hegel'in ötekisinden farklı olduğudur. Şöyle ki; Hegel'de öteki kavramını köle-efendi diyalektiği içinde açıklanmaktadır. Ancak tezde görülmüştür ki Beauvoir için başkası kavramı mutlak başkalığı ifade eder. Hegel'e göre köle ve efendi her ne kadar statü olarak farklı konumlarda yer alsalar da, ikisi de ontolojik olarak eşittir. Ancak Beauvoir'ın romanlarındaki kadın karakterleri analizimiz bize göstermiştir ki mutlak başka hiçbir şekilde eşit olamayanlar için söz konusudur. Beauvoir'ın romanlarındaki erkek karakterlerin ise varoluşun özneleri olarak betimlenmiş olması tezde ulaştığımız sonuçlardan biridir.

Beauvoir romanları incelendikçe tespit edilen ilk tema olan mutlak başkalığın, aynı zamanda abjeksiyon anlamını taşıdığı da görülmüştür. Abjeksiyon yorumumuz, Beauvoir'ın romanlarındaki kadın karakterleri birbirinden hoşlanmayan, dünyaya karşı öfkeli, kıskanç, huzursuz kişilik tiplerinde betimlemesi nedeniyle oluşmuştur. Çünkü Beauvoir, eserlerindeki tüm kadın karakterlerin kişiliklerini bir yönüyle sorunlu olarak resmetmiştir. Çalışmamızda söz konusu sorunluluk meselesi üzerine odaklanıldığında, kadınların toplum içindeki abject nesne olarak nitelendirildiği farkedilmiştir. Abject nesneler kişiye ait olan ama kişiden ayrıldıktan sonra öznde tiksiniçlik ve iğrençlik gibi duygular uyandıran nesneler olduğu için kadınlara yönelik toplumsal tutum sebebiyle kadın ve abject nesneler arasında ilişki kurulmuştur. Çalışmamızda Beauvoir'ın romanlarındaki kadın karakterlerde gözlemlenen huysuz, kıskanç, öfkeli kişilik tipinin, esasında eril düşünce tarafından kadının abject nesne olarak yorumlandığı sonucu çıkarılmıştır.

İkinci bölüm ise kadınların içkin âlemde edimlerini gerçekleştiriyor olmalarından hareketle onların varoluşsal durumlarını incelediğimiz içkinliğe ayrılmıştır. Bu bölümde tespit edilen ilk husus, Beauvoir için bireyin varoluşunu gerçekleştirmesinin hayatın amacı olmasıdır. Beauvoir'a göre bireylerin varoluşunu gerçekleştirme şartları sorgulandığında görülmüştür ki, bireylerin varoluşlarını gerçekleştirmeleri için aşkın dünyada edimlerini gerçekleştirmeleri yani aşkın eylemlerde bulunmaları gerekmektedir. Ancak Beauvoir'a göre dünyaya geldiklerinden itibaren aşkın eylemde bulunma ayrıcalığı erkeklere hastır. Kadınlar ise dünyaya kök salmaktan mahrum bırakılmışlardır. Ev işi yapmak, çocuk bakmak, aileden sorumlu olmak gibi dünyaya yönelik inşa faaliyeti içermeyen içkin eylemlerle meşgul olmak zorunda kalmışlardır. Bahsedilenler ışığında Beauvoir romanlarında görülmüştür ki, kadın karakterler bağımsızlığını kazandığı ölçüde evden uzaklaşmaktadırlar. Bir kadın ne kadar bağımsız olmaktan uzaksa o kadar çok evinde vakit geçirmektedir.

Beauvoir sosyal roller nedeniyle oluşan kötü nitelikli kadın algısıyla barışık değildir. Çünkü o, bunun ontolojik bir nitelik olmadığına, toplumsal rollerin kadını bu kişiliğe zorladığına inanır. Beauvoir varoluşçu bir filozof olarak insanların önceden belirlenmiş bir öze dünyaya gelmediğini düşünmektedir. Romanlarındaki karakterler incelendiğinde Beauvoir felsefesindeki öz ve varoluş kavramına yönelik birkaç husustan bahsedilmektedir. İlk husus Beauvoir'a göre insanın özüne dair söylenebilecek mutlak niteliklerin olmamasıdır. Ona göre insanın yalnızca varoluşu vardır ve varoluşu onun edimleriyle şekillenir. Diğer bir husus ise kadınların edimlerinin inşa edici, dünya kurucu nitelikte edimler olmaması, tekrar edici nitelikte ve bir sonuç inşa etmeyen eylemler olmasıdır. Bahsedilenlerden hareketle çalışmamızda söz konusu eylemlerin bir takım sonuçlar ortaya çıkardığı tespit edilmiştir. Bu sonuçların ilki kadınların inşa içeren edimleri gerçekleştirememeleri nedeniyle iç sıkıntısı yaşamalarıdır. İkincisi ise kadınların yaşadığı iç sıkıntısının onlarda ikiye bölünmüş, yalancılık, öfkeliçlik gibi bir takım kişilik sorunlarına sebep olmasıdır. Beauvoir romanlarındaki kadın karakterlerin hepsi kişilik olarak sorunludur. Sorunlu olmalarının sebebi ise bahsi geçen tespitlerde olduğu gibi, kadın karakterlerin varoluşlarını gerçekleştirememiş kişiler olmaları ve bu nedenle iç sıkıntısı içinde yaşamaları; diğer bir

sebebi ise iç sıkıntısı sebebiyle histeri krizlerine girmeleri, yalancılığa ve ikiyüzlülüğe başvurmaları, öfkeli ve nefret dolu olmalarıdır.

Çalışmamızın ikinci bölümünün içkinlik başlığının ikinci temasında görülmüştür ki kadınlar hakiki özgürlüklerine ulaşma yolunda her öznenin içinde bulunduğu sınırlı duruma ek olarak cinsiyetleri sebebiyle de sınırlamaya maruz kalmaktadır. Bu sınırlamalar Beauvoir'a göre iki maddede özetlenir. Öncelikle kadınlar yalnızca kadın olmaları sebebiyle, eril tahakküm tarafından dünyaya kök salamazlar. Dünyaya kök salmak olarak tarif edilen edim Beauvoir düşüncesinde oldukça önemlidir. Kişi Beauvoir'a göre dünyaya projesini ve tasarılarını gerçekleştirmek yoluyla varoluşu aşmak için gelmiştir. Ancak kadınlar dünyaya tutunamadıkları için varoluşlarını aşamazlar. İkinci olarak kadınlar kendi varoluşlarını aşmalarını engelleyecek bir takım savunma mekanizmalarına sığınır. Bahsi geçen tespitler ışığında romanlardaki kadın karakterlerde gözlemlenen söz konusu savunma mekanizmalarının belirli özellikleri tespit edilmiştir. Öncelikle bu savunma mekanizmaları kadınların bilinçli olarak başvurdukları bir yol değildir. Adına kadınlık durumu denilen, toplum tarafından dikte edilmiş, kendilerinin olması için zorlandıkları hal, bilinçsizce onları bu mekanizmalara sığınmaya yönlendirmiştir. İkinci olarak görülmüştür ki kadınların başvurdukları savunma mekanizmaları bir takım kadın tiyolojileri oluşturmuştur. Bu tipler *İkinci Cinsiyet*'te âşık kadın, mistik kadın, narsisist kadın, anne ve eş, lezbiyen kadın olarak başlıklandırılmıştır. Romanlarda söz konusu tiyolojilerin izleri sürüldüğünde kadınların içkin dünyada mahsur kalmaları nedeniyle, benliklerinin seslerine kulaklarını kapatmış oldukları görülmüştür. Karakterlerin kimisi aşka, kimisi ise kendisine sığınmıştır. Kadınların sığındığı savunma mekanizmalarının, kısa süreliğine benliğin sesini kısmaya yetse de belirli bir süre sonra yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Kadın karakterlerin benlikleri tekrar seslerini çıkarmaya başlamıştır. Yeniden arayışa giren kadın karakterlerden bazıları bağımsızlık yolunu aramaya koyulurken, bir kısmı savunma mekanizmalarına yeniden sığınmayı tercih etmiştir. Çalışmamızın bu başlığında özetle Beauvoir romanlarındaki kadın karakterlerin yaşam yolculukları vesilesiyle söz konusu kadın tiplerinden hangi tipe ait oldukları, ne tür edimlerle ve savunma mekanizmalarıyla özgürlüklerini baltaladıkları tespit edilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümü kadın ideali ile ilgili olup; özgürlük ve otantiklik kavramlarının tespit edildiği, bağımsız kadın olmanın Beauvoir tarafından nasıl algılandığının açıklandığı kısımdır. Romanlardaki kadın karakterler incelendiğinde neredeyse hepsinin özgürlük ve bağımsızlık için mücadele ettiği tespit edilmiş; bu tespitle beraber Beauvoir'ın adeta tüm düşünme faaliyetini özgürlük kavramına sarf ettiği anlaşılmıştır. Üstelik onun özgürlük kavramına göre kadınların ontolojik özgürlüğünün güvence altında olmamasının nedeninin cinsiyetleri olduğu ifade edilmiştir. Çalışmamızda kadınların söz konusu dezavantajlı durumdan kurtulabilmek, bağımsız kadın olabilmek için mücadele etmeleri, kendi varoluşlarını gerçekleştirmeleri için aşkın dünyada eyleme geçmeleri, aynı zamanda kendi özgürlüklerine ulaştıktan sonra ise tüm bireylerin iyiliği için de çaba göstermeleri gerektiği sonucuna varılmıştır.

Son olarak Beauvoir'ın romanlarındaki kadın karakterleri varoluşçu feminist etik bağlamında incelediğimiz çalışmamızda, Beauvoir'ın varoluşçu feminist etik görüşlerini edebi eserlerinde de merkezi konumda tuttuğu, varoluşçu feminist etik çerçevesinde bu dünyada nasıl yaşanır sorusunun cevabını, edebi eserlerindeki kadın karakterler örneğinde gözler önüne serdiği tespit edilmiştir. Kadın karakterlerin özgür olamadıkları, varoluşlarını gerçekleştiremedikleri, toplumda kötü niteliklerle betimlendikleri, edimlerini ancak içkin dünyada gerçekleştirebildikleri ve benliklerinden kaçabilmek için çeşitli savunma mekanizmalarına sığındıklarına dair tespitler, Beauvoir'ın temel iddiaları olarak tezde öne çıkmıştır. Aynı zamanda çalışmamızda, söz konusu kadınların dünyanın öznesi değil nesnesi olduğu, nesnelğin de abjeksiyon ve mutlak başkalık anlamı taşıdığı ifade edilmiştir. Diğer bir yandan roman karakterlerinin yaşam yolculukları, Beauvoir'ın kadınlardan tamamen ümidini kesmediğini de göstermiştir. Kadın karakterlerin benliklerinde tüm savunma mekanizmalarını aşp yükselen bir varoluşunu gerçekleştirme arzusu bulunmaktadır. Söz konusu arzu, onların bağımsızlık yolunda adım atmalarını desteklemiştir. Kadın karakterler kendi özgürlüklerine ve otantikliklerine ulaşabilmek için kendi iç seslerine kulak vermiş ve kendileri ile yüzleşmişlerdir. Bahsedilenler ışığında, Beauvoir'a göre bir kadının yaşamındaki en büyük amacın, özgür olma yolunda gösterdiği çaba olduğu ve romanlarındaki kadın karakterler üzerinden bu nihai amacın okunabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Tek Yazarlı Kitap

- Aho, K. (2014), *Existentialism: An Introduction*, (1. Published), Cambridge: Polity Press.
- Art, K. (2001), *The Bonds of Freedom: Simone de Beauvoir's Existentialist Ethics*, (1. published), Illinois: Open Courte Publishing Company.
- Beauvoir, S. D. (1983), *When Things Of The Spirit Come First: Five Early Tales*, (Tr. Patrick O'Brian), London: Flamingo.
- Cevizci, A. (2021), *Etik Ahlak Felsefesi*, (4. Baskı), İstanbul: Say Yayınları.
- Direk, Z. (2021), *Cinsel Farkın İnşası* (3. Baskı), İstanbul: Metis Yayınları.
- Direk, Z. (2021), *Çağdaş Kıta Felsefesi* (2. Baskı), İstanbul: Fol Yayınları.
- Direk, Z. (2021), Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi, *Cinsiyetli Olmak: Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar*, (8. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özturan, H. (2022), *Ahlak Felsefesinin Temel Problemleri* (3. Baskı), İstanbul: İlem Yayınları.
- Porter, E. (1999), *Feminist Perspectives on Ethics*, (1. Edition), New York: Taylor&Francis.
- Tuksal, H. Ş. (2012), *Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdüşümleri*, Ankara: Otto Yayınları.

Üç Yazarlı Kitap

- Benhabip, S., Butler, J., Cornell, D., Fraser N. (2021), *Çatışan Feminizmler* (Çev. F. E. Sezer), İstanbul: Metis Yayınları.

Tek Editörlü Kitap

- Card, C. (Ed.), (1991), *Feminist Ethics*, (1. Edition), Kansas: University Press of Kansas.
- Çüçen, A. K. (Ed.), (2022), *Varoluş Filozofları*, (1.Baskı), İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Çeviri Kitap

- Ahmed S. (2017), *Feminist Bir Yaşam Sürmek*, (Çev. B. S. Aydaş), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Ahmed S. (2015), *Duyguların Kültürel Politikası*, (Çev. S. Komut), İstanbul: Sel Yayınları.
- Bakewell S. (2020), *Varoluşçular Kahvesi*, (Çev. E. Gözgü), İstanbul: Domingo Yayınları.

- Bauman, Z. (2020), *Postmodern Etik*, (Çev. A. Türker), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2023), *Ayrılmaz İkili*, (Çev. A. Sezen), İstanbul: Can Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2023), *Başkalarının Kanı*, (Çev. E. Erbaş), İstanbul: Everest Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2000), *Bir Genç Kızın Anıları*, (Çev. S. Selvi), İstanbul: Payel Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2019), *Bütün İnsanlar Ölümlüdür*, (Çev. I. Ergüden), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (1972), *Güzel Görüntüler*, (Çev. H. S. Şeren), Ankara: Doğan Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2022), *İkinci Cinsiyet I*, (Çev. G. Acar Savran), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2022), *İkinci Cinsiyet II*, (Çev. G. Acar Savran), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2022), *Konuk Kız*, (Çev. E. Özdoğan), İstanbul: Everest Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (1995) *Koşulların Gücü I*, (Çev. B. Onursal), İstanbul: Payel Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2022), *Müphemlik Ahlakı Üzerine Pirus Ve Sineas*, (Çev. G. Kaya-Rocheman), İstanbul: Everest Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2020), *Mandarinler*, (Çev. İ. Kurdak), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (1991), *Olgunluk Çağı I*, (Çev. B. Onursal), İstanbul: Payel Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (1991), *Olgunluk Çağı II*, (Çev. B. Onursal), İstanbul: Payel Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (2022), *Yıkılmış Kadın*, (Çev. G. Şakar), İstanbul: Everest Yayınları.
- Beauvoir, S. D. (1967), *Sessiz Bir Ölüm*, (Çev. B. Karasu), Ankara: Bilgi Yayınları.
- Bochenski, J. M. (2020), *Çağdaş Avrupa Felsefesi*, (Çev. S. R. Kırkoğlu), İstanbul: Fol Yayınları.
- Butler, J. (2020), *Cinsiyet Belası*, (Çev. B. Ertür), İstanbul: Metis Yayınları.
- Chanter, T. (2022), *Toplumsal Cinsiyet*, (Çev. M. Erguvan), İstanbul: Fol Yayınları.
- Donovan, J. (2021), *Feminist Teori* (14. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gilligan, C. (2017), *Kadının Farklı Sesi*, (Çev. M. Elma, D. Dinçer, F. Arısan), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Kenny, A. (2011), *Modern Dünyada Felsefe*, (Çev. B. Doğan), İstanbul: Küre Yayınları.
- Kirkpatrick K. (2019), *Beauvoir Olmak Bir Yaşam*, (Çev. D. Soysal), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Murdoch, I. (2020), *Varoluşçular ve Mistikler*, (Çev. S. Sertabioğlu), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Pieper, A. (2012), *Etiğe Giriş*, (çev. V. Atayman, G. Sezer), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Reneaux, R. (1994), *Egzistansiyalizm Üzerine Dersler*, (Çev. M. Korlaelçi), Kayseri, Erciyes

Üniversitesi Yayınları.

Solomon, R. C. (2021), *Akılcılıktan Varoluşçuluğa*, (Çev. R. Kuldaşlı), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kitap Bölümü

Mussett S. M.(2017), “The Failure of Female Identity in Simone de Beauvoir's Fiction”, *A Companion to Simone de Beauvoir*, (Eds. Hengehold L& Bauer N.), John Wiley & Sons Ltd.

Direk, Z. (2021), Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi, *Cinsiyetli Olmak: Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar*, (8. Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Makale

Arpacı, M. (2019), Cinsiyet, Kötülük ve Beden: Femme Fatale İmgesinin Kültürel İnşası, *Fe Dergi*, 11/1.

Aslan İ. (2021) “Hiç Dinmeyen Fırtına: Günlükleri Işığında Sofya Tolstoy ve Lev Tolstoy”, *Nihayet Dergi*, İstanbul, 78.

Aydınalp, E. B. (2020), “Varoluşçu Özgürlük Bağlamında Kadın: Simone de Beauvoir ve İkinci Cinsiyet”, *Litera: Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 30(2): 465-488

Chanter, T. (2000), “Abjection and Ambiguity: Simone de Beauvoir's Legacy”, *The Journal of Speculative Philosophy*, 14/2.

Gündoğdu. H. (2007), “Varoluşçu Felsefelerdeki Bazı Ortak Özellikler”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 7/1, s. 95-131.

Jaggar. A. M. (1998), “Globalizing Feminist Ethics”, *Hypatia*, 13/1, s. 7-31.

Morrison A. Zebuhr L. (2015), “The Voice of Ambiguity: Simone de Beauvoir's Literary and Phenomenological Echoes”, *Hypatia*, 30/2, s. 418-433.

Özturan, H. (2011), “Etik ile Ahlak Arasında: Türkçe Ahlak Felsefesi Literatürüne Dair Etik Kavramı Kullanımı Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 9/17, s. 169-202.

Tez

Atasever, E. (2011), Hegel’in Teslisi: Ruhun Fenomenolojisinde Benlik-Şuuru Şeması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahin, B.(2022), 1980 Sonrası Türk Romanında Sosyoekonomik Yapı ve Toplumsal Cinsiyet,
Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Web Sayfası

<https://www.havlekadin.com/feminist-bilgi/islam-ve-feminizm-kavustugunda-2/>

<https://sosyokritik.com/news/islamci-feminizmin-yildizi-amina-wadud-ile-tanisin>

Ansiklopedi

Aho, K. (2023), “Existentialism”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.

Bergoffen, D., Burke, M. (2024) “Simone de Beauvoir”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.

Macintyre, A. (1967), “Existentialism”, *The Encyclopedia of Philosophy*, 3: 147-151.

Norlock, K. (2019), “Feminist Ethics”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.

E-Gazete

Gobeil M. (26 Mart 2024), “Simone de Beauvoir”, The Art of Fiction No 35, *The Paris Review*, 34

<https://www.theparisreview.org/interviews/4444/the-art-of-fiction-no-35-Simone-de-Beauvoir>

